Virgil Cândea la 75 de ani

Cultura română - valori çi drepturi egale în ansamblul culturii universale (I)

dialog realizat de Alexandru Deșliu

Academicianul Virgil Cândea s-a născut la 29 aprilie 1927 în Focșani. A absolvit liceul la Colegiul Național Sf.Sava din București și a urmat cursurile Universității din București - Facultatea de Drept, Facultatea de Filosofie, Facultatea de Filologie, Secția clasică - și ale Institutului Teologic Universitar.

În anul 1970 a obținut titlul de "Doctor în filosofie". În anul 1991 este ales membru corespondent al Academiei, iar în anul 1993 – membru titular al acestui înalt for științific.

Istoric al culturii, academicianul Virgil Cândea, s-a manifestat statornic drept un susținător și un apărător al marilor valori naționale și universale și a desfășurat una din cele mai ample și mai complexe activități asupra istoriei ideilor și culturilor sud-est europene. Are contribuții de seamă privind activitatea marilor umaniști români Stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir și în definirea conceptului de umanism în cultura noastră medievală.

Academicianul Virgil Cândea este autorul unei vaste opere scrise. Intervine, începând cu anul 1975, în controversele româno-maghiare privitoare la Transilvania, atât prin articole publicate în reviste de cultură, cât și printr-o carte scrisă împreună cu dr. Cornelia Bodea, publicată în 1982 de Universitatea din Boulder (Colorado) și difuzată de Columbia University din New-York - ***Transilvania în the History of Romanians****. Scrie studii despre opera lui Nicolae Iorga, iar în 1966 publică, în colaborare, volumul* ***Pagini din trecutul diplomației românești****. Multe lucrări se referă la regândirea fenomenelor de modernizare a culturii, educației și vieții intelectuale de la noi în secolele XVII-XVIII, una din acestea fiind* ***Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc,*** *premiată în 1990 de Muzeul Literaturii Române. Se ocupă, de asemenea, de editarea operelor lui Dimitrie Cantemir și ale lui Alexandru Odobescu. O altă direcție a cercetărilor sale este depistarea și constituirea patrimoniului național înstrăinat, aducând în țară o parte din documentele și manuscrisele descoperite în străinătate. Elaborează studii de istoria artei. Membru al Uniunii Scriitorilor din 1971.*

*Acum, la împlinirea frumoasei vârste de 75 de ani, urăm academicianului Virgil Cândea o viață îndelungată și plină de împliniri. (**Al.D.**)*

— La început vă rugăm, domnule academician, să ne vorbiți puțin despre originea dvs. familială.

— Cândea este un vechi nume de familie din Ardeal, răspândit apoi și în alte ținuturi românești, unde apare și în toponimie (Cândești), îndeosebi în zonele subcarpatice. Există familii cu acest nume în Țara Hațegului (cnezi Cândea sunt amintiți în vechile documente maghiare încă din secolul XIII), Banat, Moldova, Maramureș. Familia noastră e originară din Ighiu, comună din județul Alba. Străbunicul meu, Ilie Cândea, era plugar (sau cum scrie în actul lui de cununie de la 1835, care s-a păstrat, "econom de pământ"). Un fiul al lui, Nicolae Cândea, a plecat, pe la sfârșitul secolului XIX, în Moldova, unde a muncit într-o fabrică de cherestea. Era căsătorit cu Sofia Câmpeanu, fiică de preot, tot ardeleancă.

Din Moldova, Nicolae Cândea s-a stabilit apoi la Gugești, pe acea vreme în județul Râmnicu-Sărat, tot ca lucrător la fabrica de cherestea de acolo. Tinerii soți au avut patru copii: un băiat care s-a stins în pruncie, apoi pe Ștefania, care a făcut Școala Normală și a ajuns învățătoare în comuna Hărman, lângă Brașov. Tatăl meu, născut în 1898 tot la Gugești, a făcut Școala Militară și a ajuns ofițer de administrație, la unități din Bacău, apoi Focșani. Un frate mai mic, Ioan, a murit în timp ce termina Școala Militară de ofițeri, de o afecțiune pulmonară. Nu mi-am cunoscut bunicii dinspre tată, nici pe acest unchi mai tânăr, dar în copilăria mea am petrecut câteva vacanțe la mătușa mea de la Hărman. Pensionată pe la sfârșitul celui de-al doilea război, a fost o vreme închinoviată la Mănăstirea Țigănești de lângă București. Necăsătorită, a dus o viață austeră și s-a devotat activității ei didactice, pe care a împlinit-o exemplar.

Tatăl meu s-a căsătorit cu Elena Gruianu, fiica unui impiegat de la gara din Gugești. Bunicul meu dinspre mamă era dintr-o familie de germani, așezați în România după construirea primelor căi ferate, care, cum se știe, au fost realizate de întreprinderi germane. Se numea Otto Grünn, Gruianu fiind numele românizat adoptat de familie. A funcționat succesiv la Plăinești și Țifești, unde a fost un timp șef de gară. S-a căsătorit la Gugești cu Săftica Pulbere și au avut patru copii: pe Virgil ajuns funcționar de poștă din Câmpuri, apoi din Gugești, pe Ioan care a fost mai târziu administrator al Spitalului Filantropia din București, apoi al Preventoriilor CFR de la Ruginoasa, cel din reședința Doamnei Elena Cuza și, în urmă, al celui de la Râul Vadului, de pe Valea Oltului, între Câineni și Turnu-Roșu; pe Elena, mama mea și pe Victoria, căsătorită cu Dumitru Teodorescu din Râmnicu-Sărat, ofițer de infanterie (căpitan) căzut pe frontul de Est, lângă

Odessa, în 1941, apoi cu doctorul Eugen Porumbaru, chirurg format la Paris, care a avut clinică proprie la Buzău, apoi a fost director al Spitalului Județean din Râmnicu-Sărat. Din generația părinților mei, în viață mai este această mătușă, acum foarte vârstnică, stabilită la Brașov împreună cu singurul fiu, Florin, un pasionat al calculatoarelor.

După cum vedeți, domnule Deșliu, în familia din care mă trag se găsesc ardeleni și munteni, țărani și clerici, funcționari și militari care au avut comună dorința unei condiții sociale mai bune, dobândită prin muncă și educație, ca atâtea familii din România modernă, dorință care i-a adus o vreme în Vrancea.

— Ce vă amintiți despre Focșanii copilăriei dv.?

— Nu foarte mult, pentru că familia mea s-a mutat la București în 1933, câne eu aveam doar șase ani. Tatăl meu a fost transferat atunci la o unitate militară din Capitală. Dar păstrez amintiri din primii mei ani despre oameni și locuri, într-o suită de imagini care s-au păstrat puternice, dacă nu totdeauna clare. Din oraș țin minte Grădina Publică, parcul care a primit la 9 mai anul acesta numele lui Robert Schuman, apoi Strada Mare care mi se părea mie, copil fiind, *foarte mare*, animată, plină de persoane îmbrăcate frumos și de trăsuri, iar de pe Strada Mare, o cofetărie în care aveam când și când bucuria să fiu dus de părinți sau bunici, ca să mâncăm înghețată cu fisticuri sau prăjituri cu frișcă și ciocolată parfumată, la niște mese cu tăblia de marmură roșie și rece, la care abia ajungeam, prăjituri ce mi-au fost pentru totdeauna asociate cu Cofetăria de pe Strada Mare. Îmi aduc aminte de splendidul Teatru Pastia, cu decorația interioară de aur și catifele, feeric luminat, cel dintâi palat cultural în care am intrat în viața mea, ca să văd o piesă pentru copii, cred că ***Hänsel și Gretel***. Mă impresiona îndeosebi orașul în nopțile de iarnă, când mergeam cu părinții la vreo vizită, în sanie cu clopoței, sau, la 10 Mai, după ce se întuneca, la impresionanta defilare a trupelor din garnizoană numită *Retragerea cu torțe*.

Din oraș țin minte Fânăria, un fel de obor întins în care poposea, primăvara sau vara, câte un circ în turneu (acolo am văzut primul elefant, am fugit de acasă cu fratele meu ca să-l vedem și la întoarcere am fost amândoi pedepsiți, pentru că *ni se putea întâmpla ceva!*). De asemenea mi-a rămas bine întipărit în minte Poligonul de trageri, un câmp militar de instrucție din vecinătatea regimentelor, marcat încă, la începutul anilor '30, de tranșee și urme ale luptelor din timpul primului război mondial – dulii de cartușe ruginite, măști de gaze –, pe care uneori le aduceam acasă ca trofee și care ne agoniseau tot felul de supărări și corecții. Tot în acea perioadă am vizitat mai întâi monumentul de la Mărășești pe care, însă, în detaliu și cu înțelegere, l-am cercetat mult mai târziu.

De la Focșani făceam uneori excursii și așa am vizitat prima așezare mănăstirească, Schitul Dălhăuți, căruia abia după decenii aveam să-i înțeleg însemnătatea duhovnicească și culturală în Reînnoirea isihastră din secolul al XVIII-lea. La Mănăstirea Mera, ctitoria Cantemireștilor, n-am ajuns decât în 1973, cu prilejul manifestărilor prilejuite de Tricentenarul nașterii lui Dimitrie Cantemir, și de-abia aștept restaurarea monumentului, despre care mi-au vorbit recent edilii Vrancei. Mergeam adesea la Cotești, la Urechești (unde mama mea avea o prietenă, Aurica Stroescu) și, firește, la Gugești, unde-mi petreceam adesea vacanța, la bunica mea.

Despre restul Vrancei informația mea este în cea mai mare măsură livrescă; importanța așezărilor din Depresiune, tezaurul de informații de civilizație arhaică de la Nereju le-am înțeles abia prin cursurile de sociologie ale profesorului Henri H.Stahl, la Facultatea de Filosofie din București și din lectura celor trei fascinante volume, ***Nerej, un village d'une civilisation archaïque*** publicate în 1939 de Institutul Social Român al marelui Dimitrie Gusti, fondatorul școlii românești de sociologie rurală. În treacăt fie spus, o lucrare fundamentală, care ar trebui urgent tradusă și publicată, pentru încântarea vrâncenilor de azi și folosul tuturor iubitorilor de veche cultură românească.

— Ce ne puteți spune despre formarea dv. ca intelectual (liceu, universitate, orientarea spre umanistică – profesori, cercetători etc.).

— Școala primară am făcut-o la București, purta numele lui Spiru Haret și funcționează și azi într-o frumoasă clădire de pe șoseaua Kiseleff, între biserica Mavrogheni și Muzeul Țăranului Român, iar liceul la Colegiul Național "Sfântul Sava", așezământ cu venerabile tradiții care continua Academia Domnească de la sfârșitul secolului al XVII-lea, apoi Școala de la Sfântul Sava a lui Gheorghe Lazăr, de aceea pe știmpila Colegiului figurau cele două date care îi marcau istoria, 1678 și 1818. Eram mândri de uniforma numai a noastră (veston bleumarin și pantaloni gri cu lampas albastru, beretă ca a vânătorilor de munte sau chipiu), dar mai ales de calitatea profesorilor sau suplinitorilor care au predat acolo limba franceză: Șerban Cioculescu, viitor membru al Academiei Române și marele dramaturg Eugen Ionescu, profesori renumiți de istorie (Pamfil Georgian), matematici (Emil Arghiriade, Ionescu-Bif și Traian Pop), greacă și latină (Andrei Marin), română (Ștefan Pop, Gh. Banea, D.Ilioasa), științe naturale (C.S.Antonescu și A.Mumuianu), muzică (Nicolae Lungu) și alții, reprezentativi în domeniile lor ca profesori universitari, autori de manuale bune sau cercetători. Între colegii de an sau mai mari i-am avut pe Dionisie Ghermani, care a ajuns renumit istoric în Germania, compozitorul Pascal Bentoiu, harnicul culegător de documente din Arhivele Vaticanului Ion Dumitru-Snagov, heraldistul Jean-Nicolas Mănescu, istoricul Dinu C.Giurescu, istoricul de artă Vasile Drăguț, lingvistul Radu Mihăescu ș.a. În acest mediu mi-a apărut curiozitatea pentru științele umane care m-a îndrumat apoi spre studiile universitare de Drept (1945 - 1949), Filosofie (1949 - 1950), Filologie clasică (1949 - 1950), unde am urmat doar cursurile de greacă și latină, toate la Universitatea din București. Nemulțumirea cu care am terminat studiile de filosofie (una din facultățile cele mai grav afectate de reforma învățământului din 1948) m-a determinat să urmez apoi Institutul Universitar de

Teologie Ortodoxă (1951 - 1955), fosta Facultate de Teologie exclusă din Universitatea de Stat o dată cu reforma amintită și pot spune că dintre toate școlile înalte la care am învățat, aceasta mi-a marcat cel mai puternic activitatea de cercetător și orientarea intelectuală.

Pentru că, este locul să arăt, atracția pentru gândirea creștină și convingerile religioase le datorez mai puțin educației din familie sau liceu, cât pregătirii universitare și cercetărilor ulterioare. Opțiunea mea pentru doctrina creștină a fost științific motivată.

Am avut în anii de studii universitare profesori mari, nume de răsunet în cultura românească și europeană, din care voi cita foarte selectiv numai pe cărturarii de care am fost mai apropiat, ca Ion V.Gruia (Drept constituțional), Anibal Teodorescu (Contencios administrativ), Ion Strat și Ștefan Todirașcu (Economie politică), Tudor Vianu, Edgar Papu (Estetică), Henri H.Stahl (Sociologie), Ioan Coman (Patrologie), Dumitru Stăniloaie (Teologie morală), Dumitru Fecioru (Greacă), Aram Frenkian (Istoria filosofiei), dar îmi dau seama cât de greu este să evoc pe cei mai memorabili din această galerie de dascăli eminenți cărora le datorez atât de mult. La formația mea trebuie să adaug cei unsprezece ani (1950 - 1961) în care am avut prilejul să lucrez în Biblioteca Academiei Române, acest tezaur al culturii românești și universale păstrată în cărți, reviste, manuscrise, documente și colecții rare de mare preț și avantajul unor colegi vârstnici, sau de vârsta mea, de la care am deprins ce știu în domenii ca bibliografia (George Buiculescu), manustrisele și cărțile vechi (Alexandru Elian), clasificare zecimală (Ion Lupu), catalogarea cărților (I.Istrati, Traian Popovici), alături de colegi deveniți apoi reputați cercetători în istoria mentalităților (un mare prieten dispărut, Alexandru Duțu), manuscrise și cărți vechi românești (Gabriel Strempel), istoria artei (Remus Niculescu, regretatul Teodor Enescu), istoria muzicii (Viorel Cosma), istoria literaturii universale (Sorin Alexandrescu) ș.a. Iată ce vă pot spune fugitiv despre formația mea intelectuală.

— Ce v-a determinat să vă îndreptați atenția, în cercetările dv., asupra evului mediu românesc?

— Convingerea pe care am avut-o încă din anii studiilor universitare este că introducerea în cultura română modernă se făcea insuficient. Evul mediu era prezentat mai ales în cursuri de istorie (politică) și istorie a literaturii române vechi (doar operele religioase erau studiate mai mult pentru formarea limbii române literare), în cursuri de istorie a arhitecturii și artei, iar de istorie a Bisericii la Teologie. O introducere sistematică în cultura și civilizația românească medievală nu exista în programele universitare ale studenției mele, așadar rămâneam cu impresia că adevăratele baze, atât ale culturii, cât și ale civilizației românești, ca fenomene de nivel european, au fost puse numai în epoca modernă, și aceea așezată potrivit unei cronologii defectuoase, abia pe la 1821 ...O asemenea viziune falsă lasă deoparte sectoare de mare strălucire a trecutului românesc, ca viață spirituală, contribuția noastră majoră la păstrarea tradiției bizantine în arhitectură, artă, muzică, rolul românilor în salvarea enclavelor creștine din Imperiul Otoman, relațiile cu culturile din Europa de Sud-Est și Orientul Apropiat etc. Completarea acestor lacune cerea o regândire a istoriei vieții și creației intelectuale românești din câteva secole (XIV-XVIII).

— Ce perioadă (sau perioade) din această epocă își așteaptă investigația în profunzime?

— Pentru toată perioada și toate domeniile amintite în răspunsul precedent se desfășoară deja cercetări revelatorii, întreprinse din a doua jumătate a secolului trecut, care schimbă în ansamblu și în detalii imaginea culturii românești în cadrul celei europene, dar lipsesc încă sintezele metodice și erudite de istoria gândirii, a spiritualității și a relațiilor noastre cu alte culturi. Iar ceea ce mi se pare că este necesară în primul rând este stimularea curiozității pentru trecutul românesc în rândurile tinerilor care vor să se consacre cercetărilor. Introducerea corectă în cunoașterea culturii noastre vechi va genera admirație și pasiune, dorința de aprofundare și valorificare a acestor cercetări, condiții indispensabile pentru acreditarea unor discipline ca acelea la care mă refer.

— În ce direcții evoluează astăzi pe bătrâna noastră planetă umanismul, mișcare cu rădăcini puternice în antichitatea greco-latină?

— În opinia mea, într-o direcție greșită, care cultivă din vechiul umanism creștin (acela bizantin, apoi al Contrareformei) numai valorile exterioare, seculare, selecționate după opțiunile și sensibilitatea omului modern, așadar un umanism lipsit de valențele esențiale de ordin spiritual, filosofic și etic. Așa s-a putut ajunge la formele insuficiente ca "umanismul civic" sau aberante ca "umanismul socialist", în care, din vechiul ideal al omului desăvârșit (***kalokagathia*** anticilor), a rămas numai pretenția unui "umanism" formal, fără consecințe intelectuale și etice, ca în viziunea gânditorilor clasici, din Antichitate și Renaștere.

— Cum vedeți cultura română în ansamblul culturii europene și universale?

— O cultură cu valori și drepturi egale în ce privește idealurile și realizările ei superioare și cu capacități de realizare intelectuală și morală suficient demonstrate de personalități eminente, atestate pe plan național și european. Dar, în același timp, o cultură insuficient cunoscută atât din vina românilor, care n-au făcut încă destul pentru valorificarea ei pe plan mondial (este suficient să amintim că restaurarea desăvârșită a unei bijuterii de arhitectură și artă ca Mănăstirea Probota a fost încheiată recent în condiții exemplare printr-o inițiativă și cu sprijinul material necesar venite din partea culturii... japoneze!), dar și din prejudecăți prezente încă, din păcate, în mentalitățile unor popoare dezvoltate (a se vedea "teoria" lui Huntington despre adevărata geografie a civilizației și culturii europene...).

Gheorghe Istrate

S-a stins din viaÆå un rege al poeziei: Çtefan Augustin Doinaç

Superlativul absolut al valorii literare l-a introdus în cultura română Mihail Eminescu atunci când, în "Epigonii", îl definea pe Vasile Alecsandri un "rege al poeziei".

Unul din ultimii mari regi ai poeziei românești este, neîndoios, și Ștefan Augustin Doinaș, cel care, vai, s-a stins de curând, punând un punct final, greu cât un lacăt, pe cea din urmă pagină a sa.

Împlinise, exact cu o lună în urmă, venerabila vârstă de 80 de ani, fiind sărbătorit la Academia Română, precum și de întreaga obște scriitoricească – el reprezentând, la această oră, reperul major al poeziei românești.

Existența lui St. Aug. Doinaș s-a derulat într-o aureolă enigmatică, așezându-l sub o zodie copleșitoare prin șansă și risc (Taur!), destinul probându-i, uluitor de exact, însemnele astrale!

S-a născut la 26 aprilie 1922 în localitatea arădeană Cherechi – azi Caporal Alexa și, probabil mâine, adică într-un viitor apropiat (îndrăznim să avansăm noi propunerea!): **comuna Doinaș**... Adevăratul său nume, Ștefan Augustin Popa, l-a revărsat într-un pseudonim premonițial, extras din emblematica folcloristicii românești, căpătând, prin timp, o inconfundabilă entitate cărturărească. A debutat timpuriu, în "Jurnalul literar" al lui G.Călinescu, sub steaua inițiatică a lui Lucian Blaga – maestrul său de-o viață, pe care, cel puțin (dacă nu chiar mai mult), l-a egalat, mai târziu, prin tălmăcirea în românește a capodoperei lui Goethe, "Faust".

Ștefan Augustin Doinaș ocupă – prin poezie, eseu, memorialistică, istorie și critică literară, traduceri etc., etc. – un teritoriu riguros rezervat savanților unei culturi în deplinătatea demersului ei major. Timpul va așeza o pecete sigură și definitorie asupra aportului său imens în cultura românească.

Moartea sa a intrat în legendă: Irinel Liciu, soția lui, aflând de stingerea poetului, s-a sinucis, transmițându-i, dincolo de moarte, un mesaj cutremurător: "*Domnul meu și Dumnezeul meu, iartă-mă! Doinaș, dulcele meu, o prea mare iubire ucide*." Cuvinte cu înțelesuri adânci, biblice, de un tragism shakespeareian.

Prieten, din penumbră, cu acest aristocrat al literaturii și al naralității impecabile, Șt. Aug. Doinaș îmi promisese – cu câteva zile înaintea plecării sale definitive – un cuvânt de întâmpinare pentru noua noastră revistă vrânceană pe care, din păcate, nu a mai apucat să-l așternă hârtiei. Sunt însă convins că ni l-a "scris" într-un limbaj ceresc, ca pe un testament de inițiere și neintimidare în fața "vremilor reci", de lină prelungire în longevitate și în cinstită servitute literară.

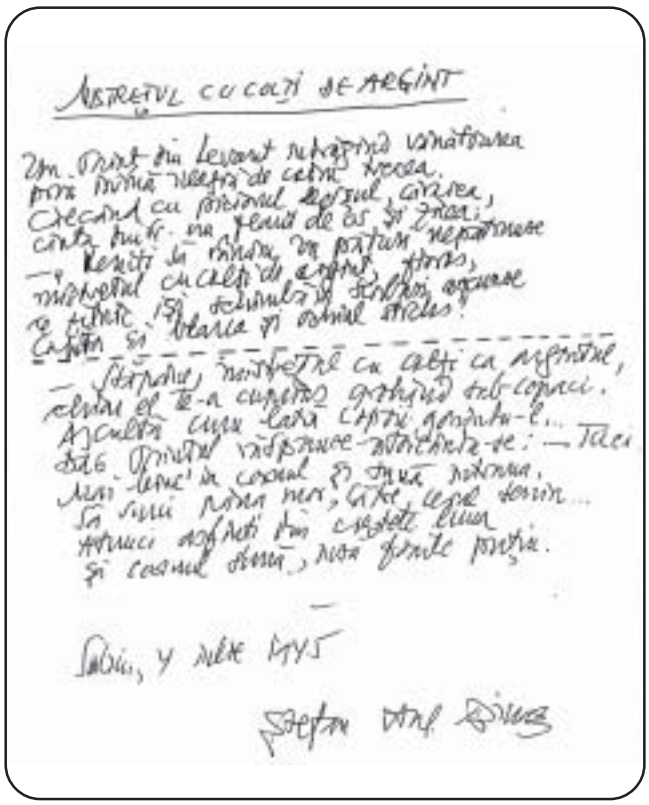

Radu Cârneci

Miracolul Miorița sau Inelul nunții cu moartea

*Baladă arhetip a unor motive populare de circulație mai largă, **Miorița** încifrează în corpusul ei artistic concepția poporului român despre existență și nonexistență. Culeasă de Alecu Russo la Soveja, unde a fost surghiunit între 26 februarie și 2 aprilie 1846, balada a fost publicată mai întâi în revista **Bucovina**, la 18 februarie 1850, apoi în culegerea de **Poezii poporale** a lui Vasile Alecsandri din 1852. Reprezentativă pentru literatura noastră populară, tema mioritică circulă sub forma mai multor specii și categorii folclorice, înregistrându-se astfel peste 1000 de variante.*

***Miorița** este un corpus de înțelesuri deschise mai multor orizonturi cognitive (etnologic, stilistic, literar, etic, filosofic), fiecare punând în evidență anumite dimensiuni ale ansamblului ei semantic. Cea mai rezistentă piesă de **arheologie spirituală** a poporului nostru a cristalizat, într-o sinteză pur românească, o concepție originală despre esența metafizică a ființei umane. Fiind o sinteză spirituală, nu trebuie să căutăm în ea exclusiv istoria, etnografia, filosofia, folclorul, expresivitatea artistică etc., ci pe toate la un loc. **Miorița** nu este doar **povestea firească a unui eveniment real**, pentru că un conflict minor, vecin cu tâlhăria, n-ar fi permis o asemenea transsimbolizare. Semnificațiile baladei nu pot fi îndepărtate de religia geto-dacilor, de cultul lui Zamolxe, de tradițiile ritualice și puternicul sentiment al naturii prezent la păstori, deși unele sensuri originale s-au pierdut și s-au adăugat altele noi, strat după strat, ca o tentativă de a o aduce la înțelegerea celor care o ascultau. La 150 de ani de la publicarea ei în volum, balada este percepută tot mai mult ca un fragment dintr-o străveche cultură populară, ancestralul suflet al românilor fiind solidar cu orizontul lor spațial. (**V.A.**)*

Înfăptuirile sufletului și ale minții sunt valențele care determină locul pe care-l ocupă un popor în ierarhia culturală a lumii. În această situare pe scara valorilor, rolul pe care l-a jucat și continuă să-l joace creația populară este considerabil. Folclorul – izvor al definirii etniilor – rămâne, încă, în toate cuprinderile-i, expresia cea mai elocventă a chipului respectivei nații. În această idee, a esențializării, neamul românesc a făcut să se ivească, pentru sine și pentru celelalte neamuri, *Miorița*.

Miracolul ce desăvârșește, ca într-o magie, împreunarea adâncului de taină cu înaltul vis, *Miorița* adună în sine – ca într-un potir de împărtășanie – simțirea românească în tot ce are mai nepieritor. Topind timpul și făcându-l *inel al nunții cu moartea*, Păstorul din baladă acceptă cu o dureroasă seninătate *jertfa de sine*, ca un dat al sorții, cu condiția însă ca el să rămână *mereu viu prin iubire* în baștina stirpei sale, într-o legănare continuă, a celor trei fluiere: *de soc* («...mult zice cu foc...»), *de fag* («...mult zice cu drag...»), *de os* («...mult zice duios...»). Iată, dar, că prin geniul poetului popular, balada s-a născut, cuvântul și melodia și-au amestecat fericit alcoolurile, fântâna de frumusețe a izbucnit, eternitatea așezându-se, pecete de duh, pe spațiul carpatic.

Prelungirea vieții în moarte – supunerea celei din urmă – îl face netemător pe cel condamnat la trecerea *dincolo*, sensul vieții eterne fiindu-i limpede dintotdeauna, de la Zamolxis la Christos. De aici invocarea și prezența elementelor cosmice și ale naturii imediate la sumbra nuntă: "...Că la nunta mea / A căzut o stea; / Soarele și luna / Mi-au ținut cununa. / Brazi și păltinași / I-am avut nuntași, / Preoți, munții mari, / Paseri, lăutari, / Păsările mii / Și stele făclii!..." Această totală și intimă întrepătrundere a umanului cu puterile văzute și nevăzute, ce-l depășesc și-l proteguie totodată, dau baladei acel misterios *suport sufletesc*, care îl va face pe Jules Michelet să exclame: "...Rien de plus naïf et rien de plus grand...", iar pe romanistul L.Spitzer să considere Miorița ca "...una din marile creații ale literaturii mondiale..." și "...fără egal în literatura altor popoare", va sublinia Ramiro Ortiz.

În multitudinea-i de variante aflate pe întreg cuprinsul românesc, *Miorița* exprimă în plan «spiritual, etic și estetic» ființa poporului nostru, amintind, prin esențializarea-i, de strălucirea tragediilor antice, fiind, poate, într-un fel, o continuare a acestora, expresie unică și tainică a permanentei deveniri umane. Stări în sublim, trimițând la nemuritorul epitalam al *Cântării Cântărilor*, dar și, parcă, la tânguiosul *linos* grecesc, balada păstorului nostru rămâne miez iradiant pentru o serie de creatori ai temeiniciei românești, de la Eminescu, Arghezi, Blaga la Sadoveanu, Voiculescu, Mircea Eliade și atâția alți ziditori de cultură națională.

Mândri de obârșia noastră dacică, pe care s-a altoit atât de fecund latinitatea, născând aici, la Dunăre și Carpați, etnia română, nu putem fi mai puțin mândri de tezaurul spiritual pe care, de-a lungul a douăzeci de secole, neamul nostru l-a rodit în chiar nesfârșitele vitregii ale istoriei. Celebra baladă rămâne, așa cum spunea G. Călinescu, "momentul inițial al culturii noastre" și unul din primele patru mituri esențiale (*Traian și Dochia, Miorița, Meșterul Manole, Sburătorul*) ale nației române. Și, spre a încheia aceste câteva însemnări, vom cita mișcătoarele cuvinte ale lui Alecu Russo: "...însuși Virgiliu și Ovidiu s-ar fi mândrit, cu drept cuvânt, dacă ar fi compus această minune poetică!"

Ilustrații la ***Miorița***: Dragoș Morărescu - București

Paula Romanescu

Omeneasca nemărginire

Între cer și pământ – nimic, poate doar cântul. Dar cântul, el de unde? și cu ce tainic rost? Cât timp va fi trecut de la cea dintâi adiere de vânt printre trestii, până la "trestia gânditoare" ca omenească alcătuire a humii? Câte cântece vor fi îngânat râul, ramul, pasărea și steaua, cu-al lor glas niciodat' pe de-a-ntregul înțeles, până la viersul de grai-cuvânt din Cuvântul cu care totul a-nceput?

Fiecare neam își are zidită în cuvânt povestea sa. Fiecare poveste este măsura cu care omul muritor dă veșniciei chip întru solara pomenire a acestui pământ, întru pământeasca și calda comunicare cu aștrii cei rotitori în ceruri, când cerurile tac, iar aștrii ne îmbie pe căi ce nu ne știu.

I-a fost dat neamului românesc să se ivească "într-o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pre pământ", cum scria Nicolae Bălcescu; i-a fost dat să se simtă parte din acest univers "cu turme, umbră și bucate", cu "stelele-n cer, deasupra mărilor", cu murmurul izvoarelor ca obârșii la care se vor întoarce de-a pururi "și drum, și apă, și nor, și dor", cu "brazi și păltinași" învești mântați în verde pur, cu ierbile-n pajiști de miresme și cânt de ciocârlie în tăriile albastre..

Câte doine – de jale, de dor, de alean – de când tot "bate vântul frunza-n dungă", iar anotimpurile se rotesc după legi întocmite de Cel ce n-are început și nici sfârșit în marea trecere de nuntă-moarte spre cărările omului cele de lacrimi, de zâmbet, de visare – piatră de hotar pe prispa zărilor.

Sunt, iată, o sută cincizeci de ani de când bardul Alecsandri s-a oprit să asculte acel tulburător cânt de logodnă a lutului însuflețit cu veșnicia, cu viața pre moarte călcând...

Dar câte veacuri să fi trecut de când turmele de mioare de prin Carpați până la Pontul Euxin, cu ciobanii lor cu tot, vor fi traversat vămile văzduhului, cu, drept pașaport, cântul din fluier și sunetul tălăngilor topit în marea simfonie a universului...

Abel și Cain trebuie să-și fi rătăcit și pe aici ceva urmași. Altfel cum "pe-un picior de plai / pe-o gură de rai" să-și fi aflat loc sămânța crimei, ura și invidia de dragul verbului *a avea,* când unica bogăție se traduce doar prin *a fi*?

"On ne voit bien qu'avec le coeur, l'essentiel est invisible pour les yeux", avea să-i spună vulpița Micului Prinț din cel mai frumos roman filosofic al secolului al XX-lea, semnat de Antoine de Saint-Exupéry. Ei, da, numai cu sufletul putem vedea cu-adevărat, el are graiuri pe care limbajul omenesc nu-i în stare să le prindă. "Stăpâne, stăpâne", se plânge mioriță "mândrului ciobănel/ tras ca prin inel", "mai cheamă și-un câne" – paznic de nădejde a cărui fidelitate este proverbială – "că l-apus de soare / vor să mi te-omoare...".

Și el, ciobănașul cel mândru – ochi, mura câmpului, păr, pana corbului, își așteaptă "nuntirea", intrarea în ordinea primordială a veșniciei cu un soi de cerească împăcare, îngrijindu-se ca totul să rămână aici, pe pământ, netulburat de greul vreunei lacrimi omenești: "iar la cea măicuță / să nu-i spui drăguță / că la nunta mea / a căzut o stea / c-am avut nuntași / brazi și păltinași / preoți, munții mari / paseri lăutari / păsărele mii / și stele făclii". Nu, nici o lacrimă omenească, doar ele, mioarele, "l-or plânge / cu lacrimi de sânge". Destinul său de om al pământului " se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic. [...] El, omul, trăiește în întregul unei lumi, se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb de taine și *relevări* cu acesta", spunea Blaga în discursul de recepție în Academia Română din 1936 – *Elogiul satului românesc*.

Cunoașterea unui popor începe cu descifrarea tainelor din acea intimitate cu absolutul, pe care creatorul anonim a turnat-o peste veacuri în alcătuire de slovă lăsând-o urmașilor săi drept mărturie de apartenență la lumea cuvântului-cânt.

Și dacă e adevărat "că veșnicia s-a născut la sat", cum spunea poetul, cum se poate face din vremelnicie ecoul luminii pe pământ când omul nu mai înțelege că roua ar fi "lacrimile privighetorilor care au ostenit toată noaptea cântând", nici că "trunchii vecinici poartă suflete sub coajă", nici că dincolo de cuvinte ne mai rămâne ceva pe care nu va trebui să-l traducem nicicând pentru că e limbaj universal: surâsul. Surâsul, nu rânjetul! Surâsul ca simbol al tulburătoarei ziceri a Sfântului Pavel din «Epistola» către Corinteni: "De nu-i iubire, nimic nu-i!"

Sabina Ispas

MioriÆa – legenda despre regina oilor

De-a lungul celor 150 de ani de ”circulație pe calea tiparului” a baladei ***Miorița***, comentarii asupra textului poetic și mesajului acestuia au fost făcute din diverse perspective: filosofică, istorică, a istoriei culturii, istoriei religiilor, lingvistică și, desigur, din cele ale principalelor domenii etnologice: folcloristică, etnografie, etnomuzicologie. În egală măsură ar fi utilă o ediție cât mai cuprinzătoare a variantelor cunoscute, atestate până în prezent în antologii de texte poetice, publicații periodice, studii, și, cu deosebire, în fondurile arhivelor sonore din România. Abia după aceea s-ar putea vedea, obiectiv și riguros, locul, rolul, mesajul, valoarea, gradul de specificitate al motivelor din care sunt alăctuite variantele Mioriței (și specia căreia aparține fiecare). Ne permitem să facem numai câteva observații, desprinse din miile de pagini care s-au scris și publicat până acum referitor la subiectul în discuție, care ne sunt cunoscute.

♦ Varianta cel mai frecvent publicată, analizată, mediatizată este așa numita *variantă Alecsandri*. S-a dovedit că prinderea versurilor scrise sau rescrise, ”corectate” de poet este sesizabilă, între cele mai evidente intervenții fiind motivul des invocat al ”nunții mioritice”, creație a culegătorului. Varianta a circulat intens în țară și străinătate, a fost reprodusă în toate manualele școlare, multe zeci de ani. Această situație îi rezervă un loc aparte în contextul variantelor cunoscute astăzi.

♦ Motivele care intră în diferite structuri combinatorii sunt prezente, preferențial, în texte poetice de baladă și colind, specii ceremonială și, respectiv, rituală.

♦ Variantele care au funcție de colind funebru aduc în prim-plan mesajul funerar al motivului *testamentul ciobanului* și accentuează funcția rituală a întregului text poetic.

♦ În variantele-colind, motivul *oaia năzdrăvană* sau *oaia oraculară* nu este atestat totdeauna.

♦ ***Miorița*** este unul dintre puținele texte poetice folclorice românești pentru care s-a alcătuit o impresionantă monografie, la elaborarea căreia s-a utilizat, cu competență, metoda istorico-geografică și în care s-au prelucrat datele prin cartografiere. Această monografie pune în circulație un corpus de texte poetice impresionant, puțin exploatat în lucrările care au apărut ulterior anului 1964, când a fost publicat volumul acesta al lui Adrian Fochi.

♦ Sunt prea puțin numeroase studiile realizate din perspectiva sincretismului de limbaje și nu s-a dezvoltat satisfăcător baza documentară genuină referitoare la legăturile dintre textul poetic, mesajul acestuia, credințe, tradiții, legende păstorești care au tangență cu tema.

♦ Ar trebui regândit procesul *asumării identității etnice* prin exploatarea mesajului și motivelor textelor poetice ale baladei, acțiune proiectată și realizată mai ales de către gânditorii și savanții ”elitei” intelectuale, care se revendică din alte domenii decât cele ale etnologiei, începând cu cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea și sfârșind cu momentul contemporan. Folcloriștii, mai puțin deprinși să desprindă din sistem numai unele componente, acordă o egală importanță motivelor, polisemantismului, comutabilității și polifuncționalității lor. Un anumit tip de neconcordanță care apare la nivelul percepției mesajului nu se manifestă între tradiția comunității, textul poetic și receptarea la nivelul grupului folcloric, ci între comunitatea folclorică purtătoare activă a unui anumit sistem cultural și analiștii și eseiștii care comentează fenomenele de pe poziția unor outside-ri, observatori ”supraculturali”.

♦ ”Studiul comparativ al variantelor dacoromâne, macedoromâne, aromâne (!) și din R.S.S.Moldovenească scoate în evidență frecvența statistică cea mai ridicată a elementului tematic «testamentul ciobanului». Acesta poate fi considerat și cel mai vechi element constitutiv al motivului mioritic, purtătorul semnificației ideologice”. Argumentul adus de D.Caracostea referitor la vechimea elementelor comune din variantele daco-române și macedo-române care ar proba că motivul a apărut înainte de despărțirea dialectelor limbii române nu credem că este concludent, în acest sens. Între locuitorii de la nord și cei de la sud de Dunăre au fost contacte permanente, economice, culturale, confesionale, politice; comunitățile nu au fost izolate niciodată. Lăutarii, interpreți profesioniști ai epicii versificate cântate au circulat, la nord și la sud de Dunăre, pe arii foarte largi, colportând repertorii lirice și epice în limbile: română, bulgară, sârbă, greacă, turcă, în graiurile locale. Fenomenul este parte componentă a procesului nașterii și circulației variantelor în cadrul culturii de tip oral și a avut un rol major în constituirea unei structuri repertoriale asemănătoare, tematic și funcțional.

♦ Interesul majorității cercetătorilor s-a concentrat asupra atitudinii eroului-păstor, a modului în care el reacționează când îi este comunicată informația referitoare la eventualul complot căruia urma să-i cadă victimă. Și, deși nici o variantă cunoscută a textului poetic nu prezintă realizarea complotului și uciderea păstorului, toți analiștii privesc drama mioritică ca un act violent împlinit, când, în realitate, plănuitul asasinat este numai o virtualitate. *Oaia năzdrăvană* sau *oaia oraculară*, cum este numită, de obicei, în studii și articole, a fost privită, preponderent, ca un personaj auxiliar, pretext pentru trasarea cadrului acțiunii și pentru evidențierea atitudinii păstorului față de complotul pe cale a se înfiripa. În cursul mai multor discuții pe care le-am provocat, în diferite contexte și cu interlocutori diverși (elevi, profesori, studenți, intelectuali provenind din domenii de activitate variate), am constatat că majoritatea consideră că oaia a fost de față, accidental și discret (când păștea!), la urzirea complotului și, din devotament, l-a informat pe stăpânul său. Am reținut un comentariu de-a dreptul vulgar pe care l-a făcut un tânăr căruia i se părea lipsit de sens ”să stai de vorbă cu o oaie proastă”. De aceea, în numai câteva pagini ne propunem să actualizăm câteva informații care ar putea

aduce un plus de relevanță pentru înțelegerea rolului și identității acestui personaj animalier care pare destul de obscur și, uneori, în variantele colind, nici nu mai este amintit. Atragem din nou atenția că nu vom face o prezentare critică a bibliografiei legate de această problemă, dat fiind că spațiul tipografic nu ne permite.

♦ În răspunsurile la *Chestionarul lui B.P.Hasdeu* este consemnat *Basmul lui Dumnezeu* – istoria căutărilor lui Iisus de către Maica Sa, Fecioara Maria. Despre această istorie se spune că dacă este povestită "în 40 de zile de-a rândul, câte o dată, seara", celui care face acest act ritual "avea a-i făta o oaie a lui doi mielușei cu totul și cu totul de aur". Informația provine din localitatea Ceacâru, județul Brăila și este folosită de Ov. Bîrlea ca argument în sprijilul teoriei referitoare la funcția protectoare a basmului, prezentă și în cultura română. Mai apăsat este subliniată această funcție în prefața volumului I din *Proză populară epică* unde sunt citate câteva dintre opiniile povestitorilor cu care autorul a lucrat: "Zîce că dacă ști în nu știu câtă vreme câte-o poveste, oaia care fată întâi, fată un mniel năzdrăvan". "Zîce că dacă spui povești de toamna și până primăvara, ț-a făta oaia un mnel năzdrăvan zdravăn, dintră uăi – o oaie oakeșă... Trebe să ai 50-60 ori o sută ca să răușășț". Cine va spune în fiecare seară câte o poveste diferită, de când vin berbecii la oi până este fătat primul miel, "atunci a face oaia on mniel năzdrăvan – spune bătrânii – să poată ști tăt ce-ai să pați", spune povestitorul Candrea Ștefan din Dorna Candrenilor. În volumul *Legendele Maicii Domnului*, Sim. Fl. Marian publică *Povestea Maicii Domnului* – căutarea lui Iisus răstignit – și notează credința după care acel cioban care știe și spune această istorie "de când se mârlesc oile și până la nașterea mieilor", va obține un miel "năzdrăvan" care va umbla în fruntea turmei, pe care îl va cunoaște numai ciobanul care a spus istoria cu valoare sacră și care îi poate dezvălui primejdiile ce-l pândesc pe el și turma lui. Acest lucru se poate întâmpla numai în anumite momente cu încărcătură sacră excepțională, când "se deschid cerurile" și este foarte activ un canal de comunicare între om și transcendent, când are loc o teofanie: nopțile de Crăciun și de Paști. (Istoria căutării lui Iisus de către Maria este o variantă tipologică a textului poetic al baladei *Maica bătrână*, aflată în indexul lui Al.I.Amzulescu la nr.5 și răspândită în localitățile din județele: Argeș, Caraș-Severin, Dobrogea, Dolj, Gorj, Hunedoara, Ilfov, Iași, Mehedinți, Mureș, Olt, Prahova, Teleorman, Timiș, Timocul din Bulgaria și București.

♦ Într-o scurtă culegere realizată în 20 iulie 1976 în localitatea Tilișca, județul Sibiu, am înregistrat *Legenda despre regina oilor*. Vom reproduce textul integral, acesta fiind cel mai recent înregistrat pe această temă: " Io știu de la moși, strămoși, așa, cuvântu rămas de la dânșii, – că dacă vrei să fii cioban, așa, cu atenție mare și să fii iubit de turma de oi... – iei spunea că toată turma are regină, ca cum are stupu de miere regina lor și aia numai așa o poți afla: dacă urmărești într-un an de zîle când dorm toate oile, toate oile, nici una să nu fie în picioare, la miezul nopții, atunci să te dezbraci în pielea goală și să dai roată de tri ori... la oi, să nu te sîmță nici o oaie, să nu se scoale nici una-n picioare. Atunci iasă regina oilor... din turmă-afară și stai de vorbă cu ia. Și regina oilor îț spune ce pățește iele un an de zile, turma aia de oi; să te ferești de răle, de lup, de urs, de hoți, de toate rălele.

De la moși, strămoși știu povestea și mă chiamă Micu Gheorghe din Tilișca. Meseria, de cân am scăpat de școală, tot la oi".

♦ În conformitate cu informația furnizată de textele citate ale legendelor, *oaia năzdăvană*, oracolul sau mantul pe care îl consultă ciobanul se naște în circumstanțe excepționale, la dorința evidentă și prin voința proprietarului turmei, care se implică direct în ritualul al cărui rezultat ar trebui să fie conceperea și nașterea unui animal cu calități excepționale, care pătrunde într-o dimensiune a sacrului inaccesibilă omului obișnuit. Fenomenul, care declanșează un întreg proces ce se desfășoară între lumea cotidiană, familiară omului, și transcendent, stă sub autoritatea cuvântului și, mai concret, a unui anumit tip de discurs centrat pe istoria chinului lui Iisus – chinul căutării celui răstignit (*Maica bătrână*) și chinul expiator al lui Dumnezeu. *Legenda despre regina oilor* oferă, la rândul ei, un tip de discurs special în care simbolica legătură prin mișcare (dans!) în cerc, semn al legăturii între lumi (vezi dansul în cerc prezent în oficierea tainelor botezului și căsătoriei), manifestată într-un cadru temporal cu încărcătură deosebită și în condiții de nuditate (ofertă și deschidere fără ascunziș, condiție a omului adamic) suplinește funcția de rugăciune pe care se pare că o are textul poetic al *Basmului lui Dumnezeu*. Sunt gesturi rituale care induc timpului și spațiului calități necesare împlinirii teofaniei, asociate, îndeobște, cu acte propițiatorii, de apărare, dintre care cel mai cunoscut și apropiat de situația de față este cel al confecționării *cămășii ciumei*

sau *cămășii de izbândă*. Ritualul împlinit de femei în momente de restriște, când epidemiile măcinau comunitatea, era, în esență, o concentrare de timp și gest cultural într-un spațiu izolat, când femei ”iertate” (curate) într-o singură noapte torceau, țeseau, croiau și coseau o cămașă din cânepă, întreaga acțiune fiind însoțită de istoria ”chinului cânepii”. Ea era depusă la marginea localității de o fată sau un grup de fete fără haine pe trup. Nuditatea înlătură orice stavilă în calea teofaniei care este invocată în spațiul purificat de chinul plantei. Istoria are, la rândul ei, o funcție expiatorie, care se manifestă prin cuvânt. În lumina acestor informații putem susține că păstorul a declanșat, anterior, mecanismele rituale prin care putea ajunge la informația referitoare la evenimentele majore ce urmau a se desfășura în viața lui și a turmei, într-un moment cu o concentrare deosebită a sacrului. Textul poetic al baladei oferă informații numai despre relația afectivă, de dragoste responsabilă, ce exista între cioban, turmă și familia sa, care îl determină să-și facă testamentul. Opinia noastră referitoare la baza culturală care a generat alegerea oii (mioarei) ca animal oracular ar trebui să fie prezentată, de asemeni, într-un capitol demonstrativ autonom, care nu poate fi inclus acestei scurte intervenții.

♦ Nu putem dezvolta, din acest motiv, o altă valență a textului poetic al *Mioriței*, importantă pentru profilul spiritualității românești, mult comentată în exegeze, cea legată de posibilitățile de cunoaștere și mânuire a destinului. Ne mărginim numai să constatăm că acest destin, așa cum se poate desprinde din mesajul baladei în discuție, este numai o virtualitate și nu apare deloc ca un ”destin implacabil”. Cunoașterea lui deschide omului căi de acțiune și de prevenire, după cum crede el că este mai bine, îi dă libertatea să decidă singur și, mai ales, să conștientizeze faptul că este muritor și că are obligații morale și materiale pe care trebui să le reglementeze în deplină cunoaștere și cu luciditate. Din această perspectivă putem înțelege mai bine de ce tocmai motivul ”testamentului ciobanului”, care apare în toate variantele de baladă și colind, este punctul central al dezvoltării istoriei mioritice. Ciobanul care caută să afle, conform tradiției, ce-i rezervă viitorul, lui, turmei pe care o are în grijă și familiei căreia îi aparține, nu numai că nu poate fi acuzat de lașitate, dar poate fi caracterizat drept personaj greu apăsat de responsabilitățile ce-i revin și, mai ales, ca purtător al unei mari iubiri pentru tot ce depinde de sine și pentru tot ce-l înconjoară. Este un bun gospodar, care nu lasă ca existența să se desfășoare la întâmplare și caută să afle ce-i rezervă destinul, prin mijloace îngăduite de tradiție, pentru a-l orienta pe făgașul dorit, îngrijindu-se, totodată, să ordoneze existența celor ce rămân în urma lui, în cazul în care nu va ieși biruitor din confruntarea care se întrevede. De aceea, am aprecia ***Mioriția*** ca pe un cântec despre nevoia omului de cunoaștere, a asumării responsabilității ce decurge din aceasta și a tăriei de a accepta pozitivul și negativul ca posibile rezolvări ale stărilor conflictuale virtuale. Toate acțiunile, gesturile și hotărârile eroului stau sub semnul unei iubiri de tip special, care generează toate demersurile legate de această cunoaștere; așa se explică seriozitatea cu care este

receptat mesajul animalului oracular și prevederea lucidă cu care reglementează relațiile cu cei care urmau să-i supraviețuiască, în cazul unui posibil conflict cu urmări tragice. Testamentul ciobanului este expresia dragostei responsabile.

”Eros și Logos, adică Dragoste și Cuvânt, de fapt, dragoste și vorbă cu înțeles, expresie cu tâlc, manifestarea unui temei sau rost, căci logos înseamnă în același timp mai mult decât ”vorbire” pură și simplă și mai mult decât «cunoașterea gândită» (nous). Nu este, prin urmare, vorba de relația dintre iubire și cunoaștere pură și simplă, ci de relația dintre ea și fundamentul rațional al existenței”. Logos și eros, dragoste și cunoaștere, prin urmare.

♦ Am dori să amintim încă două elemente pe care ne propunem să le comentăm în alte intervenții de acest tip, dacă se va ivi prilejul, pe care le considerăm deosebite pentru înțelegerea mesajului baladei:

♦ Funcția rituală și normativă a actului testamentar pentru cultura tradițională românească, așa cum reiese din analiza textelor de testament cunoscute și publicate în diverse volume de documente istorice și din tradiționalul testament *lăsat cu limbă de moarte*. Discutarea autorității și justeței acestui act ar putea oferi o perspectivă semnificativă pentru profunzimile spiritualității românești.

♦ Polifuncționalitatea motivului numit *portretul ciobanului*, cunoscutul *portret mioritic* și frecventa lui atestare în tipologiile textului poetic de dragoste, al legendei versificate și al baladei familiale.

Intenționat nu am amintit de cel mai evident și ușor de argumentat mesaj ce poate fi descifrat din analiza textului poetic al *Mioriței*, cel creștin, purtător al unui simbolism hristic.

Gheorghe Istrate

MITROPOLITUL VARLAAM

Nu e deloc întâmplător faptul că începuturile limbii noastre literare au fost zidite de câțiva cărturari ai credinței: mitropoliții Varlaam (? - 1657), Dosoftei (1624 - 1693) și, mai apoi, Antim Ivireanul (1660 - 1716). Așa se explică de ce un popor cu puternice virtuți precreștine și creștine, precum poporul român, a primit atât de firesc graiul cultic cu înfăptuiri miraculoase în liantul limbajului literar, cel care avea să fie desăvârșit în perioada clasică a literaturii române, prin Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici ș.a.

Varlaam, pre numele său de mirean Vasile Moțoc, s-a născut pe la începutul anilor 80 ai secolului al XVI-lea, într-o familie de răzeși din Bolotești Vrancei. Se va școli la Mănăstirea Secu, sub îndrumarea învățaților călugări Dositei și Mitrofan, dar mai cu seamă a lui Anastasie Crimca – marele cărturar, miniaturist, autor de literatură imnografică și ctitor al Mănăstirii Dragomirna. Cert e că prin anii 1608 - 1613, Varlaam va fi egumen al Mănăstirii Secu, după care domnitorul Miron Barnovschi îl va numi arhimandrit al Sucevei. Pentru capacitățile sale ecumenice, dar și de diplomație externă aduse țării, în 1632 va fi înălțat în rangul de mitropolit al Moldovei (fără a mai trece prin "stagieratul" de episcop) – scaun pe care îl va ocupa până la sfârșitul vieții, adică vreme de 21 de ani. Predica de înălțare ca mitropolit a fost rostită de eruditul teolog și filosof grec Meletic Sirigul. Se va bucura de protecția tuturor domnitorilor sub care a duhovnicit: Miron Barnovschi, Alexandru Iliaș, Moise Movilă, dar mai cu seamă cea a lui Vasile Lupu.

Grație înaltei sale reputații cărturărești, diplomatice și, nu în ultimul rând, evlavioase, mitropolitul Varlaam figurează în 1639 – fapt singular pentru o personalitate religioasă românească – pe lista celor trei candidaturi la scaunul vacant al Patriarhiei din Constantinopol. Din cei trei propuși, doi erau români: mitropolitul Kievului, Petru Movilă (Mogh pronunță ucrainenii – și cu numele acesta a și fost sanctificat) și Varlaam!

Capodopera mitropolitului Varlaam a fost editată în 1643, pe cheltuiela lui Vasile Lupu. Este prima carte (*cazanie*) apărută în tipăritura domnească a Mănăstirii "Trei Ierarhi" din Iași, și poartă titlul: ***Carte românească de învățătură dumenecele de preste an și la praznice împărătești, și la svânți mari***, tâlcuită într-o variantă personală din limba slavonă; domnitorul o oferea ca *dar și milă și pace și spăsenie a toată semnția românească pretutindere ce să află preavoclavnici într-această limbă*. Cu limpezime și directitate, Varlaam, la rândul său, avansează ideea unității limbii și de neam a poporului român: *că mărgând de sus în gios și împuținându-se diân oameni înțelesul sventelor scripturi le-am căptat a poporî și svânta scriptură tot pe înțelesul oamenilor, păn-au început a scoate așaș cineș pre limba sa pentru ca să înțeleagă hiecine să învețe și să mărturisească minunat locurile lui dumnedzău cu mult mai vârtos limba noastră românească, ce n-are carte pre limba sa...*

Cazania cuprinde 75 de predici duminicale, precum și pentru sărbătorile cele mai importante ale anului. Cu influențe sensibil mioritice, cu dese intruziuni în melopeea bocetului, a descripțiilor naturii și a deselor receptări din arsenalul legendelor, obiceiurilor și riturilor populare, limbajul ***Cazaniei*** lui Varlaam este accesibil și astăzi, după peste 350 de ani de la scrierea și tipărirea ei. După cuvenita predoslovie, Varlaam așează și un imn adus voievodului Vasile Lupu, dar și două poezii religioase reprezentând primele versuri tipărite în limba română.

Timp de peste un secol, ***Cazania*** sa a cunoscut – prin ediții succesive, fie tipărite, fie în copii-manuscrise, unele trunchiate – o excepțională răspândire în toate provinciile românești, dar cu prioritate în Transilvania, constituind liantul unificării și unității limbii prin virtuțile sale literare, de adevărată proză artistică cu bogate filoane ale rostirii populare.

O altă lucrare meritorie a lui Varlaam este ***Carte care să chiamă Răspunsul împotriva catihismului calvinesc***, apărută în 1645, tot la Iași (după alți istorici, la Mănăstirea Dealu), fiind, totodată, prima scriere prolemică în literatura noastră, cu o circulație frecventă în Ardeal, unde se manifestau unele tendințe de calvinizare în rândul credincioșilor români.

De la Varlaam, cel dintâi întemeietor al limbii literare românești, au mai rămas și alte cărți liturgice (unele tipărite, altele în manuscris), traduse de el sau în colaborare, pentru ctitorirea unui spirit duhovnicesc corect în toate straturile lumii românești.

Acest mare reprezentant al umanismului românesc din secolul al XVII-lea s-a săvârșit din viață în anul 1657, la Mănăstirea Secu din județul Neamț – locul începuturilor sale în ortodoxism și cărturărie.

Mitropolitul Varlaam (?-1657)

Carte românească de învățătură... (1643)

Caragiale, contemporanul meu

Caragiale zici? L-am întâlnit ieri la Gambrinus. Un moftangiu. S-a făcut că nu mă vede. Ciocnea cu Farfuridi și Cațavencu de la Cameră. Cânta rău, lele. *Mare farsor, mari gogomani*. Le spunea că – citez – *mare lucru-n lume e și-nvățătura! Ține loc de multe, chiar și de talent. Printr-o bună școală, rafinezi natura: din viței poți scoate un bou eminent.* Dacă nu se apuca de teatru, poate ajungea și el vreun bufon de stihuitor pe undeva. Republican cum e, de la Ploiești, mai făcea o revoluție, căpăta un certificat și nu mai plătea impozit. Dar așa? S-a ales doar cu *o noapte furtunoasă* la *hanul lui Mânjoală*. De-atunci ne-arată tirania buzunarelor goale ale constituției, *care ceea ce vezi că se petrece, nu poți pentru ca... D-ale carnavalului*, mă-nțelegi?

Altfel, e omul *momentului*. Nu-i scapă unul: cum îl prinde, cum îl arde. Îl taxează adică, nu-l iartă nicicum: *Un pedagog de școală nouă*, ce mai... *Si dă-i si luptă, si luptă si dă-i* cu Grand Hôtel, SNCFR, Articolul 208, Diplomație, Lanțul slăbiciunilor, La Peleș, Groaznica sinucidere din strada... *Tablă de materii la Moși! Karkaleki*... Cum să *concureze* ăsta *starea ci – vilă?* A dormit el vreo zi în Parlament? A făcut vreo noapte albă la Strasbourg? A făcut un Caritas, un Gerald, un FNI? Sau măcar o Bancorex, o Credit Bank, o BRS, BIR, BTR, Columna? În afară de debitul ăla de tutun din gară a privatizat vreun Sidex, un Neptun sau măcar un amărât de IAS? A făcut el din România o Dacia Felix?

Să nu-mi spui că oamenii de pe stradă îi repetă zilnic replicile: *curat murdar – o societate fără morală și fără principuri* în care, *după lupte seculare care au durat zece ani*, *industria română e admirabilă, dar lipsește cu desăvârșire*. Cine mai umblă azi la *docomente*, când *enteresul general* este *pupat Piața Endependenți*? E un ratat al tranziției, mă crezi? Un scriitor depășit, dar de unde să ne trimită Uniunea Scriitorilor, *de la centru*, un Agramiță Dandanache mai literat decât Farfuridi și *mai canalie decât... persoană însemnată, nu v-o spui*. (***V.A.***)

Tudor Arghezi

O amintire cu ”nenea Iancu”

Aveam șaisprezece ani și, ca să nu-mi pierd toată vacanța, m-am băgat custode pe o lună la o expoziție, întâia expoziție internațională de pictură din București, organizată de Societatea «Ileana». Sala de marmură, așa-numită, din Strada Regală, a hotelului «Union», pe cât de plină de tablouri, pe atât de goală de vizitatori, avea în mijlocul ei o masă, la care citeam netulburat. Câte o pereche îndrăgostită se arăta din când în când sfioasă, în ușe, și era poftită să intre, timiditățile dragostei nevinovate fiind întotdeauna atrase de muzică, de poezie și pictură, autoarele climatului necesar sufletului devenit brumos. Pe la prânz, odată, a intrat Caragiale cu un cârd de admiratori gălăgioși. Cu toate că amar în sine, scriitorului nu-i displăcea să provoace ilaritatea facilă a diletanților dintre cafenea și literatură. În fața unui peisaj de Puvis de Chavannes a consimțit ca prin estropierea vulgară a primului nume, să-i facă să râdă ca niște tineri imbecili ce erau.

Scena m-a vexat...

M-am apropiat respectuos de Caragiale făcându-l atent că nu a citit bine silabele și literele din semnătură. Hazul cetei a stagnat. Caragiale m-a întrebat, ca un profesor, cum mă cheamă, și în ce clasă sunt. I-am spus. Cam iritat, m-a întrebat dacă știu cine este el. Am răspuns: «Nu știu». «Sunt Caragiale», a precizat Caragiale. «Nu știu, am zis, nu cunosc». Ar fi putut să-mi dea explicații, să-mi facă o mustrare de ignoranță, dar Caragiale avea prea dezvoltat simțul comicului ridicul, ca să mai adaoge ceva. A ieșit din expoziție destul de plictisit, și dacă n-ar fi stăpânit irascibilitatea admiratorilor contrariați, aș fi rămas în expoziție bătut. Vocifera între ei un vlăjgan frumos, cu jobenul și cravata impecabile, în stare să dovedească maestrului un devotament excesiv și să-i apere prestigiul cu o boxare la sânge.

A doua zi, aproape de prânz, Caragiale reapare în expoziție, singur. Poartă o pălărie de panama superbă. Vine spre masă. Mă scol. Îi întind catalogul, pe care-l înlătură cu dosul mâinii, îmi ia scaunul, șade, și fără bună-ziua, nici altă introducere, mă ațintește. Tace. Mă înfășoară cu privirea, ca și cum m-ar fi desenat cu un tibișir...

– Tu ești un pezevenchi! îmi spune în sfârșit, surâzând, Caragiale.

Nu răspund.

– Tu știai cine sunt...

– Știam, domnule Caragiale, dar...

– Nici o vorbă!... Ai avut dreptate. Vrei să iei masa cu mine?

– Bucuros, domnule Caragiale.

– Haide, închide prăvălia.

Mi-a ajutat și maestrul, și am trecut cu el alături, în restaurantul pe atunci renumit al hotelului «Union». Masa a fost excelentă și copioasă, și am pierdut și ora deschiderii expoziției, de după prânz.

– Nu fi prost, mă băiete, nu vezi că nu vine nimeni?

A treia zi la ora douăsprezece precis s-au repetat și vizita și masa, delicata plăcere de a-l asculta vorbind pe cel mai rafinat om de spirit și de inimă al epocii literare din adolescență.

Valeriu Anghel

Familia Caragiale çi Vrancea

Aşteptând scriitorul de talent care să învie chipul marelui dramaturg pe măsura acestuia, să ne întoarcem o clipă la ceea ce scria ***Şerban Cioculescu*** *cu peste şase decenii în urmă în prefaţa la* ***Viaţa lui I.L.Caragiale: Dintre toate figurile noastre scriitoriceşti, nici una nu ispiteşte mai mult biografia decât aceea a lui Caragiale. Prin originalitatea temperamentului, cât şi prin aspectele variate ale existenţei, omul sugerează tot atâta, dacă nu mai mult, decât însăşi opera lui. Ca şi Oscar Wilde, scriitorul român ar fi putut spune că şi-a pus geniul în viaţă şi numai talentul în operă. Zigzagurile vieţii şi risipa de spirit verbal, egoismul epicureu, cu înfrângerile suferite, conştiinţa profesională şi cinismul afişat sunt tot atâtea elemente care fac posibile interpretările unei biografii "literare", ca să nu spunem "romanţate".*** *Deşi istoricii literari, memorialişti sau jurnalişti au vorbit în scrierile lor despre* ***(pe)trecerile*** *lui Caragiale, cu marii săi prieteni, pe teritoriul Vrancei de azi, au rămas totuşi aspecte, unele ţinând de urmaşii săi, care ar merita o mai mare atenţie din partea atât a cercetătorilor literari, cât şi a forurilor care se ocupă, mai mult cu tam-tam decât cu iscusinţă şi dăruire, de patrimoniul cultural naţional. La nouăzeci de ani de la trecerea scriitorului în eternitate, semnalăm şi pe această cale câteva lucruri peste care n-ar trebui să se aştearnă uitarea sau nepăsarea autorităţilor.*

Caragiale çi Delavrancea la Dragoslovenii lui VlahuÆå

Printre prietenii apropiaţi ai dramaturgului sărbătorit anul acesta în întreaga lume, s-au numărat şi Delavrancea cu Vlahuţă. Amândoi mai tineri decât el cu şase ani, îi purtau un respect neimpus chiar şi atunci când vorbele maestrului erau mai aspre, judecăţile poate necruţătoare. În locuinţa lui Vlahuţă de la Palatul Funcţionarilor Publici din Bucureşti, Caragiale şi Delavrancea erau primiţi sărbătoreşte, acestora alăturându-li-se din când în când G.Coşbuc, Şt.O.Iosif şi pictorul Grigorescu. După ce Vlahuţă şi-a construit conacul de la Dragosloveni, în 1906, întâlnirile cu Caragiale şi Delavrancea s-au mutat aici. Câte nopţi nu s-ar fi prelungit până la cântatul cocoşilor, frământând proiecte literare în faţa unui pahar de vin rubiniu din vestitele podgorii din zonă...

În urma unei vizite ce a făcut-o poetului la Dragosloveni în 1914, Petre Locusteanu a publicat în revista ***Flacăra*** câteva impresii, din care citäm: "Am cunoscut pe dl Vlahuţă mai de aproape cu prilejul tipăririi volumului ***Dreptate***. În vremea aceea am fost de câteva ori la Gugeşti, sat zvârlit la poalele unor dealuri din preajma Plăineştilor. Acolo trăieşte retras, de vreo doi ani, marele prieten al lui Caragiale şi Grigorescu, departe de zgomotul ciudat de complex al vieţii noastre artistice şi literare...

Casa este un adevărat muzeu, un muzeu neobişnuit. Începând cu tăbliţa de la poartă, pe care stă scris numele lui Caragiale, şi sfârşind cu cel din urmă colţişor al încăperilor orânduite cu atâta artă şi gust gospodăresc, totul aduce aminte un nume mare, un prieten celebru dispărut sau în viaţă, un moment artistic. Ici este o odaie turcească, unde obişnuia să doarmă Caragiale, colo o încăpere unde stă de obicei Delavrancea, dincolo o masă la care a scris cândva cutare sau cutare artist. Dl şi dna Vlahuţă păstrează cu evlavie mişcătoare amintirea prietenilor lor... Pe Eminescu l-a iubit şi s-a făcut, după moartea acestuia, cel mai înverşunat apărător al gloriei lui curate, cu Grigorescu a fost prieten şi i-a ridicat cel mai nepieritor monument, pentru Caragiale a fost ca un frate, şi azi îi propagă numele cu respect şi simte, la amintirea vorbelor şi faptelor lui, o bucurie pe care uneori egoismul nostru nu le poate înţelege..."

Conacul lui Vlahuţă de la Dragosloveni a fost transformat în 1958 în casă memorială. În amintirea prieteniei dintre scriitori şi artişti, din 1970 s-a iniţiat "de către un grup de scriitori vrânceni, *Salonul Literar Dragosloveni*, în cadrul căruia scriitorii invitaţi fac pelerinaj la Casa memorială "Al. Vlahuţă". Importanţa manifestării a scăzut însă în ultimii ani într-atât încât aproape a dispărut...

Mateiu I.Caragiale la Dumbrăveni, după decoraÆii

Dorind să sprijine viitorul literar al fiului său Mateiu, dramaturgul a venit de la Berlin şi, în martie 1912,s-a deplasat la Iaşi, pentru a-l prezenta scriitorilor de la ***Viaţa românească***. Caragiale a fost însoţit şi de Vlahuţă, sosirea lor în fosta capitală moldavă impresionându-i adânc pe amicii ***Vieţii româneşti***, care au dat în cinstea oaspeţilor un banchet. În timpul popasului făcut la Dragosloveni, pentru a-l lua şi pe Vlahuţă la Iaşi, Mateiu I.Caragiale s-a deplasat la Plăineşti (azi Dumbrăveni) să vadă locul unde se va ridica monumentul lui Suvorov, mare comandant de oşti rus, care zdrobise aici, în 1789, armata turcă. Mateiu era interesat de heraldică şi dobândirea de decoraţii. Şambelanul rus Boris Arseniev, însărcinat cu afaceri la Bucureşti, îi promisese decoraţia "Cravata Sfintei Ana", pe care o primeşte, după cum reiese din ***Jurnalul*** său, abia în 1914.

Dintr-o ***Agendă*** ţinută de Mateiu între 1923 şi 1936 se cunoaşte că focşăneanul D. Simionescu-Râmniceanu, prototipul real al lui Tănase Scatiu din romanele lui Duiliu Zamfirescu, i-a corectat spalturile la nuvela ***Remember***.

SoÆia çi fiica lui Caragiale la Çarba-Odobeçti

După o seară petrecută cu soția sa, Alexandrina, și copiii – Luca și Ecaterina, având ca invitată pe Cella Delavrancea, I.L.Caragiale moare subit în dimineața zilei de 9/22 iunie 1912 la locuința sa de la Shöneberg - Berlin. Rămasă fără un ban, văduva cere disperată guvernului aducerea rămășițelor pământești ale scriitorului în țară, lucru ce se petrece abia în toamnă. Luca I.Caragiale, poet și mare bibliofil, se stinge din viață în 1921, la 28 de ani. Situația materială a celor două femei se va fi îmbunătățit, probabil, după căsătoria Ecaterinei cu Petre Logadi, un grec cu stare, ajuns subsecretar de stat la Ministerul de Interne în guvernul Ion Gigurtu (4 iulie - 4 septembrie 1940, menținut până la 14 septembrie același an și de Ion Antonescu), din moment ce aceștia cumpără o vie la Odobești, unde își construiesc și o casă.

Informația ne-a fost furnizată de inginerul Alexandru Buleu, fost director al IAS Odobești, care, la 17 mai 1989, a înregistrat pe o casetă audio o convorbire cu soția fostului administrator al viei lui Petre Logadi. Posedând un reportofon de calitate și având reale veleități de reporter, Alexandru Buleu a obținut de la Elena Danciu, văduva administratorului, câteva informații inedite, foarte interesante, despre Alexandrina și Ecaterina Caragiale (căsătorită Logadi). Soții Danciu au venit la Odobești de pe meleaguri prahovene, prin 1933, mai întâi ca lucrători la o fabrică de spirt din oraș, după închiderea acesteia, în 1939, luând vii în arendă. Așa au ajuns să fie cunoscuți și solicitați de Petre Logadi să-i administreze via.

”Proprietatea lui Logadi – povestește Elena Danciu, în 1989 în vârstă de 87 de ani – era o vie veche, pe care se afla o magazioară cu două odăițe și o cramă mare de scânduri. Petre Logadi avea un unchi la Odobești, generalul Chintescu, și tot venind la el vara – a îndrăgit locurile. În plăceau mult soției lui (*Ecaterina – n.n.*), căci era pictoriță. Pentru asta au luat ei via, pentru că avea o poiană unde au pus multe flori și venea să picteze acolo. Picta foarte frumos. Bărbatu-meu, Vasile, a ajuns prieten cu Logadi când acesta trecea pe lângă viile pe care le lucram. Via a cumpărat-o de la unul Velniță, nouă pogoane, pe care le lucrase mai înainte Vasile. Când a auzit că Velniță vrea să vândă via, doamna a zis: «Gata, Petruș, luăm noi via asta, eu vreau să stau aici, îmi faci aici casă». Și n-a durat mult, vreo doi ani, pentru că au venit cu materiale și cu un arhitect italian, Alessandro. Și meșterii tot străini erau.

Petre Logadi nu era viticultor, nici nu cunoștea butucii, dar a luat via pentru poiana care îi plăcea mult soției sale. Am cunoscut-o pe Ecaterina Logadi nu numai cât le-am lucrat via, ci și după aceea. Și pe bătrână am cunoscut-o, adică pe soția lui Caragiale. Ea a venit după ce au terminat casa. Nu prea vedea bine și mă duceam de o aduceam de sus la mine devale, să asculte radioul. A venit vreo doi ani la rând. Era o doamnă foarte bine la cei 73 - 74 de ani ai ei. Îmi povestea că mai avea un frate, și încă unul care era așa și-așa, fel de fel îmi povestea, nu mai țin minte. Era o cucoană, ca și fiica ei, soția lui Logadi. Adevărate cucoane. Ecaterina era o fire de femeie de o bunătate rară. El nu, dar ea iubea muncitorii foc. Și mama ei la fel. Când au venit ele aici și le-am dus să ia veselă pentru muncitorii din vie, a comandat farfurii, linguri și furculițe pentru fiecare lucrător. Logadi habar n-avea. După ce-am plecat, i-a zis soțului meu: «Vasile, vorbești cu mine, nu cu domnul Logadi, că domnul Logadi așa e el. Totdeauna vorbești cu mine, el știe ca el și eu știu ca mine. Bagă de seamă, să ai grijă de oameni, să le dai mâncare bună, două feluri de mâncare, să le dai carne, să nu te îndeși numai la fasole». Bărbatu-său era altfel: «Vasile, să dai carne la câini», că avea vreo patru câini. Ea însă râdea, că știa vorba cu Vasile. Bărbatu-meu lua carne pentru câini, dar o dădea la oameni, câinilor le dădea numai oasele. Au avut un singur băiat, care a plecat în străinătate cu regele Mihai, pentru că erau prieteni buni”.

După 1945, casa și via au fost naționalizate, clădirea fiind transformată în casă de oaspeți. Fostul IAS, astăzi Societatea Comercială Romvitis Odobești, a fost declarat în stare de faliment, casa Ecaterinei Caragiale, căsătorită Logadi, începând cine știe pe mâna cărui ”om de afaceri”.

Carte poștală ilustrată, cu autograful lui Caragiale (19 iunie 1907), reprezentând-o pe soția lui, ca domnișoară, în costum național.

Cella Delavrancea, Luca și Ecaterina I.Caragiale, la Berlin, în 1912

Alexandrina I.Caragiale, soția scriitorului

Adrian-Silvan Ionescu

Opera lui I.L.Caragiale în filmografia națională

Încă din epoca de pionerat a cinematografiei românești, scrierile lui Ion Luca Caragiale au constituit un opulent subiect pentru ecranizări, fiind primul autor național ce s-a bucurat de această nouă artă de popularizare și difuzare a operei, și, poate, cel mai mult și mai des folosit după aceea de cineaști.

De mirare că, la începuturi, când "marele mut" își baza succesul mai mult pe comedie și gag – puncte de forță ale creației caragialiene –, scenariștii români s-au oprit asupra unor drame ale sale, montând în 1924 nuvela ***Păcat*** (regizor: Jean Mihail), în 1927 ***Năpasta*** (de Ghiță Popescu și E.Vasilescu) și în 1930 ***Leiba Zibal*** (de Al.Ștefănescu și I.Brună) – cel din urmă neterminat. Este greu de vorbit despre scenografie în acea perioadă fiindcă preocuparea pentru ea era aproape inexistentă, iar aceste filme – turnate în condiții precare.

Abia ***O noapte furtunoasă*** (1934) – capodopera lui Jean Georgescu, căruia îi aparțineau atât scenariul, cât și regia și consultarea științifică – aduce în prim-plan scenografia ca esențială pentru recrearea atmosferei de epocă și pentru introducerea atât a actorilor, cât și a publicului într-o perioadă de timp corectă. Schițele de costume, făcute de graficianul Aurel Jiquidi, au fost corectate și completate de însuși Jean Georgescu, care era și un excelent și scrupulos documentarist. Bunăoară, uniforma de căpitan din gvardia civică a lui Jupân Dumitrache (interpretat de Alexandru Giugaru) este impecabil reconstituită; e purtată cu multă demnitate de cherestegiu pentru că era singurul său prilej de a îmbrăca uniforma militară după al cărei statut tânjeau pe atunci toți civilii. Șorțul verde al lui Chiriac (jucat de Gheorghe Demetru) evoca perfect porecla de "burtă verde" dată tejghetarilor. Sub lustrul fals al spilcuielii lui Rică Venturiano (interpretat de Radu Beligan) se putea simți sărăcia modestului "scârța-scârța pe hârtie" care-și întreținea cu eforturi mari singurul rând de haine.

Figurației, mișcării de fundal, i se acordă, de asemenea, o mare atenție: costumele nu sunt expediate, apelându-se la amestecuri de recuzită veche, ci sunt rezolvate, fiecare în parte, cu minuție și pasiune, pentru a nu distona cu întregul. Nu este ignorat nici machiajul (ce aparținea soților Stuhr), care dădea chipuri specifice epocii și caracteriza personajul. Favoriții uriași, tip Franz Joseph, purtați de Alexandru Giugaru îi dădeau o mixtură de aspect feroce și blând, ca al unui bătrân și credincios câine boxer. La fel de specifice tipului sunt mustățile groase, ostășești, ale lui Ipingescu (interpretat de Iordănescu-Bruno), mustăcioara cuceritoare a lui Chiriac sau cea obraznică și mereu mirată a lui Rică. Aceleași preocupări pentru veridicitate se constată și în crearea decorului: interioare de mahala cu aglomerare de obiecte ce dorea să mimeze opulența caselor "bune" din centru; sau uimitoarea atenție cu care e reconstituită scena de la Union, cu lămpile cu gaz așezate pe marginea fostei orchestre pentru a sluji de reflectoare. Totuși, din cauza filmărilor integrale în studio, scenografia (aparținând lui Ștefan Norris) nu reușește să se rupă de cea teatrală, nu poate sparge cubul scenei pentru a sugera viața adevărată pe care o cere filmul și nu concertează cu firescul jocului actorilor, atât de "ei înșiși".

Aceeași scădere a scenografiei persistă aproape în toate montările pe peliculă ale repertoriului caragialian – ***O scrisoare pierdută*** (1954, în regia lui Sică Alexandrescu și Victor Iliu) este chiar filmarea piesei ce se juca la Teatrul Național într-o neuitată și inegalabilă distribuție. Este de mirare cum nu au fost remarcate marile calități de mișcare pe care le ofereau momentele și schițele mai mult decât teatrul său, care era gândit pentru evoluția scenică, de interior. Alegerea s-a oprit, mai întotdeauna, la bucățile în exclusivitate statice, care nu puteau specula posibilitățile cinematice aduse de film – tocmai cele care revoluționaseră arta spectacolului.

Singurul care animă imaginea și cu alte secvențe decât cele de interior este filmul ***Telegrame*** (1960, regizori: Gheorghe Naghi, Aurel Miheles). Amuzamentul abrevierilor și comicul limbajului agramat al telegramelor dispare în scenariul lui Mircea Ștefănescu pentru a fi recompus și a prinde viață în scene de stradă, cu agitația vieții orășelului de provincie și cu personaje noi – măturătorul, flașnetarul, bătăușul electoral, cârciumarul (chiar dacă unele deranjează prin tendențiozitate, precum țăranii ce clatină din cap dezaprobator sau zâmbesc ironic).

De asemenea, jocul stâlpilor de telegraf, atât de sugestiv pentru transmiterea telegramelor, devine un leitmotiv unificator al întregului film. Decorurile se datoresc lui Liviu Popa, iar costumele Hortensiei Georgescu – tandem ce a ajutat în mare măsură la succesul acestei montări. Nu la fel de reușite au fost precedentele filme ale lui Gheorghe Naghi și Aurel Miheles: ***Două loturi*** (1957) și ***D'ale carnavalului*** (1959), chiar dacă cel dintâi se bucura de scenariul lui Jean Georgescu, somitate în materie de Caragiale. Staticul și viziunea teatrală asupra spațiului persistă în amândouă, fiind chiar fastidioasă, deși au avut scenografi diferiți: Giulio Tincu și, respectiv, Liviu Popa.

Asemenea lucruri nu vor fi întâlnite în celelalte ecranizări ale lui Jean Georgescu – acest pionier al cinematografului românesc, care cumula regia, scenariul și cunoștințele de scenografie (ale cărui intervenții și amendamente aduse decorului și costumelor erau capitale pentru acuratețea spectacolului). În cele trei scurt-metraje din 1952, ***Arendașul român***, ***Lanțul slăbiciunilor*** și ***Vizită***, este remarcabilă reconstituirea interioarelor de *fin de siécle* (scenografia e semnată de Ioana și Nicolae Diaconescu), ca și obișnuita atenție pentru coafurile, mustățile și bărbile personajelor, ca definitorii pentru tipul respectiv.

În ***Mofturi 1900*** (1965) – bazat pe schițele ***Diplomație***, ***Amici***, ***O iacună***, ***Bubico*** și ***C.F.R.*** – se constată o înnoire în privința costumelor care, plasând acțiunea la începutul secolului al XX-lea, țin pasul cu epoca și cu moda ei.

O altă încercare de "adaptare" după Caragiale a fost scurt-metrajul ***Politică și... delicatese*** (1963, regizor:

R.Haralambie Boroș, scenografia: Marcel Bogos, Constantin Piliuță), care s-a remarcat prin ingenioasa folosire a decorului pictat, fără volum, și a animației ca fundal pentru evoluția actorilor.

Lucian Pintilie, care deja montase piesa ***D'ale carnavalului*** la Teatrul Lucia Sturdza-Bulandra, a reluat-o într-un film savuros din 1982: ***De ce trag clopotele, Mitică?***

El remarcă mișcarea alertă a operei caragialiene și o folosește la maximum. Exterioarele joacă un rol definitoriu, căci în mahala lumea trăiește și acolo există o viață adevărată. Scenografia lui Paul Bortnovschi reușește să evoce psihologia și idealurile personajelor care populează decorurile. Sordidul mahalalei, plină de noroi, și nimicnicia locuitorilor contrastează cu pavilionul central al Expoziției Naționale din 1906, ce se străvede în depărtare, ca un vis dorit. Aceasta pentru a accentua contrastul dintre vulgaritatea generală și fulgurațiile de lirism și gingășie ce se întâlnesc la tot pasul în vârtejul petrecerii concepută cu trei axe: delirul pasional, delirul politic și delirul băscăliei. Prin geamlâcul frizeriei lui Nae Giurumea se ține legătura cu lumea exterioară, cu vermiculația mahalalei. Izul de epocă este căutat și prin ornamentele arhitecturale originale (fleuroane, cornișe, ecusoane, frontoane, stucaturi, recuperate de la demolarea Căii Moșilor), care au fost folosite la agrementarea decorurilor, pentru că fără un fond adecvat pe care să evolueze actorii, este greu să se creeze iluzia realității. O serioasă documentație, după fotografii de epocă, a ajutat-o pe Doina Levința să-și realizeze tipurile de mahalgii și costumele specifice. Pentru culoarea locală s-a accedat chiar la unele măști din carnavalul de sorginte ancestrală ce se ține de lăsata secului.

Dacă exterioarele au fost atât de rar folosite, în schimb un excelent scurt-metraj de animație se oprește tocmai asupra unei schițe care se dezvoltă în *plein-air* – ***Tren de plăcere*** (1976, scenariu, regie și desene: Ioana Sturdza). Întâi de toate, filmul lansa o nouă tehnică în animația românească: desenele decupate. Apoi, decorurile și fondurile erau după fotografii vechi ale Bucureștilor și Sinaiei, cu firmele, reclamele și numele străzilor accentuate în anecdotică prin folosirea ortografiei de secol XIX. Erau întrebuințate și obiecte de *Art Nouveau*: mobilier, pendule, felinare, balustrade, telefoane din primele timpuri, evantaie etc. Pe lângă personajele principale, deja perfect individualizate de marele Caragiale, există preocuparea și pentru cele din planurile doi și trei, care fac savoarea scenei, deși sunt uneori imobile: călugărul adormit în vagonul de clasa a III-a, bragagiul turc, florăreasa, birjarul muscal, băiatul cu ziare, cățelul în căutarea unui pom. Pe lângă acești anonimi, care adaugă un plus de viață străzilor și parcului din Sinaia, sunt inserate și figuri cunoscute, precum Enescu și micul Yehudi Menuhin, Pallady și Steriadi, generalul Averescu, "Vizirul" și urmașii săi Brătieni. Dacă un mai vechi ***D-l Goe*** cu păpuși se adresa în exclusivitate copiilor, acesta este un film pentru toate vârstele și o remarcabilă creație a filmografiei românești, cu înalte calități artistice care, atât prin regie și scenografie, cât și prin cromatica prețioasă și inspiratele figuri ale personajelor, fac din el una dintre cele mai bune abordări ale lui Caragiale.

Caragiale poet

Sonet

D-lui Agostino Mazzoli, bariton absolut,
cu ocaziunea beneficiului său în opera Ernani

Ești rege, și, pe tronu-ți, în plină strălucire
Apari ca totdeauna, și gat-a ne-ncânta;
Supușii te salută, zicându-ți în unire:
Talentul e coroana ce stă pe fruntea ta!

E sărbătoare astăzi, splendidă sărbătoare.
Mai mult ca totdeauna supușii-ți sunt fideli.
Coroana-ți, astă-seară, e mai strălucitoare.
O! niciodată, rege, nu vei afla rebeli.

Da: regii-și pierd mărirea. În piepturi astăzi bate
Dorința cea sublimă de sacra libertate.
Urăște lumea sceptrul. A fi supus e trist!

Decât să servi un rege, durere nu-i mai mare,
Dar... lumea se supune, c-o nobilă-avântare,
Când sceptrul este arta și regele artist.

Boul çi viÆelul

Un bou, ca toți boii puțin la simțire,
În zilele noastre de soart-ajutat...
Învață la școală cartea de citire
Și ajunse boul un bou învățat.

Mare lucru-n lume e și-nvățătura!
Ține loc de multe, chiar și de talent...
Printr-o bună școală, rafinezi natura:
Din viței poți scoate un bou eminent.

Nu încape vorbă, între animale,
Un așa specimen greu să mai găsești...
Să citească zilnic feluri de jurnale,
Rumegând atâtea știri politicești.

Astfel, eminentul, în curent cu toate,
Iată, pe nepotu-i tânăr l-a-ntâlnit:
«Unchiule, cum mergem?» – «Excelent, nepoate!
A mai grea problemă s-a și rezolvit.»

«Unchiule, iar glume!» – «Ba de loc, băiete!
Sunt de-acord cu toții, foarte sigur știu...
Să m-asculți pe mine, eu citesc gazete;
Tu nu știi nimica, ești un ageamiu.

Mă-ndoiam eu însumi; m-am convins, în fine,
C-am scăpat de-acuma de orice nevoi:
Ni sunt deopotrivă voitori de bine
Și au multă milă cei mai mari de noi.

N-au pierit zadarnic, astă-primăvară,
Dintre noi atâția ca la zalhană!
Drepturile noastre sfinte triumfară:
O s-avem islazuri, dacă ni le-or da...»

A rămas vițelul, ca un gură-cască,
Fericit că-n fine sacra speț-a lui
O avea de-acuma din belșug să pască
Și-o purta mai lesne greul jugului.

Ioan Adam

Duiliu Zamfirescu, necunoscut

Mai există, oare, un Duiliu Zamfirescu necunoscut, după ce trei editori (Mihai Gafița, Al.Săndulescu și subsemnatul) i-au adunat opera în opt volume masive? Pare improbabil, și totuși răspunsul nu poate fi decât afirmativ. Nu mă refer doar la pasajele cenzurate, cu sau fără voia editorilor, care și ele ar adăuga valențe noi portretului său psihologic și intelectual. "Naționalistul" Zamfirescu, de pildă, li s-ar înfățișa cititorilor de azi altfel, adică mai apropiat de spiritul lui Eminescu cel din ***Doina****, dacă poezia* ***Bucovină*** *ar figura în primul volum de* ***Opere,*** *în forma ei integrală. Asta n-a fost posibil decât în 1996, când am început, la Editura Porto-Franco, o nouă serie de* ***Opere****, împotmolită, din păcate, după primul volum, nu din vina mea, ci a destinului care l-a răpus prematur pe Ion Chiric și a vremurilor ce-au dus la naufragiu casa de editură respectivă. Omul, cu un instinct vital pronunțat, ne-ar părea un personaj din* ***Decameronul*** *ori din* ***Povestirile din Canterbury****, dacă scrisorile lui, ici și colo licențioase, ar fi putut fi tipărite întocmai. În fine, gazetarul obsedat de idealul României Mari ni s-ar arăta* ***altfel*** *dacă articole precum cele din serialul* ***În Basarabia*** *sau* ***Isprăvi bulgărești****,* ***Neroziile cenzurii****,* ***Pacea cu Austria****,* ***Banatul și amiralul Kolceac*** *ar fi putut apărea în volumele consacrate publicisticii. Nu s-a putut! Spaima "culturnicilor" a fost atât de mare, încât nu mi s-a îngăduit nici măcar publicarea unui indice al textelor neincluse în tomurile cu pricina.*

În afara textelor căzute sub foarfeca roșie mai există însă materie pentru încă două volume. Potretul necunoscut al lui Zamfirescu se încheagă din ele într-o varietate de nuanțe, tușe și preocupări uimitoare. Rămân de reeditat primele sale romane: ***În fața vieții*** *și* ***Lume nouă și lume veche****, ultimul socotit înainte de '89 un fel de "opera odiosa", prin viziunea neconvenabilă asupra socialiștilor. "Tratativele" epistolare cu Mircea Zaciu, pentru a le include în defuncta serie* ***Restituiri****, n-au dus la nimic, în pofida bunelor intenții existente de ambele părți.*

Mai sunt apoi rapoartele teatrale ale academicianului Zamfirescu, veritabile recitaluri de ironie pe care le-am identificat cu trudă la Arhivele Statului din București.

Neștiute încă sunt și rapoartele lui diplomatice, din care am publicat câteva, acum zece ani, în ***Adevărul literar și artistic****. Găsim în ele o imagine a Italiei de o strălucire uneori egală scânteietoarelor* ***Amintiri din cariera diplomatică,*** *tipărite în 1922, spre finele vieții. Nici autorul de aforisme și traducătorul nu sunt integral puși în lumină. Tălmăcirea din* ***Hernani*** *a rămas de 120 de ani în paginile* ***Literatorului****. Altele, adică traducerile din Leopardi, Giacosa ș.a., există și azi doar în file de manuscris. Grație Fundației Naționale Pentru Știință și Artă, poate că măcar o parte din aceste texte necunoscute vor putea vedea lumina zilei în acest an, când se împlinesc opt decenii de la "trecerea" lui.*

Până atunci, încredințez revistei ***Saeculum*** *un text neștiut din epoca tinereții. Nuvela romantică* ***Stânca cu dorul*** *oferă și prima surpriză de proporții, constituind adevăratul debut al prozatorului Duiliu Zamfirescu. Dacă Mihai Gafița socotea (v.* ***Opere****, 3, p.780) că nuvela* ***Cele din urmă gânduri ale lui Weber*** *(****Literatorul****, I, 10, 23 mart. 1880) ar fi "cea dintâi scriere în proză a lui Duiliu Zamfirescu", iată că acum acest diagnostic este caduc. Până la noi descoperiri, ora debutului epic se cuvine devansată cu patru luni. Cronologic, ea trebuie fixată în decembrie 1879, când în numărul 3 din* ***Democrația națională*** *apărea prima parte a nuvelei* ***Stânca cu dorul****. Publicația aceasta era un cotidian politic, apărut la București, de la 25 decembrie 1879 până la 21 septembrie 1880. Numărul revistei ce conținea prima parte a nuvelei nu se păstrează în colecția de la Biblioteca Academiei. În cel următor, 4 din 4 ian. 1880, p.2, se specifică: "Urmare și fine". Ofer în premieră textul păstrat cititorilor de azi, nu fără a-i mulțumi experimentatului istoric literar Tiberiu Avramescu, care mi l-a semnalat.*

Duiliu Zamfirescu

Stânca cu dorul

Pe când el răscolea învechita sa minte, eu priveam fericit cea mai senină seară de vară, cu calmul său delicios, cu umbrele sale tăcute și misterioase, cari luau diferite forme, urmărindu-se ca niște mute fantasme. Noaptea venise, și cu dânsa, nenumărate stele străluceau, ca picături de diamante, pe întinsul câmp ceresc. Totul dormea; geniul munților nu mai colinda piscurile plesuve, trezind corbii croncănitori cari țipau trist... trist...

Mi-am adus aminte atunci de *Stânca cu dorul* și întrerupsei cel dintâi tăcerea, întrebând pe moșneag. El, fără să aștepte multă rugăminte, începu:

"Stânca cu dorul era, acum câțiva ani, cel mai înalt vârf de munte dimprejurul Târgului-Ocnei. Într-o primăvară ne-am pomenit cu dânsa tocmai pe marginea prăpastiei, unde se află și astăzi. Ploile mâncă adesea coaste întregi și mută stâncele din vârfuri în fundul râpelor, îngropându-le în pământ sau întrerupând cu dânsele cursul pârâiașelor. Cum stă ea acățată pe malul acelei adânce râpi, e o minune pentru toată lumea. Privind-o din valea Slănicului pare, la fiecare moment, gata să-ți cadă în cap. Tot muntele, până la dânsa, e așternut cu niște bulgări de nisip întărit, cari să sfărâmă sub picioare sau alunecă, rostogolindu-se până în fundul văiei, unde se sparg. Suirea pe aci este imposibilă. Stânca pe dedesubt este de o culoare cenușie închisă, plină de colțuri, între care se ascund mii de cuiburi. La descărcătura unei puști, un nor de grauri ți-ascunde razele soarelui cu penele lor neguroase ca și coloarea stâncei. Sub dânsa se află o mică cruce de lemn, așezată

de pustnicul Dositei spre aducere aminte, cu această inscripție abia citeață: "Ție, Doamne".

Într-o vară, câțiva călători care treceau la Slănic se opriră și la Tîrgul-Ocnei spre a vizita locurile de primprejur.

Veniră și la mănăstirea noastră. Erau două familii. Cea dintâi compusă din doi bătrâni cu copiii lor, dintre cari, cea mai mare era o fată. Nu pot niciodată să-mi aduc aminte de dânsa, fără să mă mir de nedreptatea lui Dumnezeu. Dacă în viață ai visat vreodată un chip frumos de femeie sau ai ascultat povestea ***Crăiesei cu părul de raze*** și dacă ai fi vrut s-o vezi aievea, era destul s-o privești pe biata Lina... O s-o vezi și acum, dar ceva mai schimbată. Cealaltă familie nu era decât tatăl cu fiul său. Și unii și alții erau din Vaslui. Băiatul era totdeauna trist. Cât a stat la noi nu i-a rămas un colț de stâncă nesuit, o singură vale necoborâtă. Adesea mă lua cu dânsul, rugându-mă să-i arăt tot ce știam mai măreț și mai sălbatic în munții noștri. O dată, stam amândoi pe o vale răcoroasă și tăcută. El privea în jos, la un susur ce se scurgea, fără zgomot, printre frunzele moarte.

— Părinte,-mi zise, ce crezi despre acest izvor atât de limpede? Mi se pare o adevărată lacrimă a muntelui. O! dacă și munții or fi plângând...

Apoi răpede se scoborî până la marginea izvorului unde creșteau câteva vițe de mure în flori și împleti dintr-însele o coroană, pe care, după ce o muiă în apă, mi-o aduce zicându-mi: "Te rog, dă aceasta Linii."

Mai târziu, când întâlnii pe Lina, ea îmi sărută mâna și, după aceea, se uită lung la mine; părea că vrea să mă întrebe ceva. Eu îi pusei cununa pe frumosul ei păr bălai, spunându-i de la cine era.

— Unde e el – îmi zise.

"Vino" și o dusei la stânca numită astăzi *Stânca cu dorul*, pe vârful căreia sta el (acel *el* căruia nici numele nu i l-am cunoscut), privind un lanț de munți, cu vârfurile verzi și văile albite de zăpadă. Vântul rădicase câteva bucle din părul lui și i le dăduse pe frunte. Când ajunserăm lângă dânsul, Lina-i întinse mâna, râzând de fața lui roșie și de lacrămile ce-i cauzase vântul.

— Vezi, d-le, trebuie eu să vin după dumneata ca să te văd. De două zile rătăcești prin fundul tuturor văilor, fără teamă de siguritate și fără dor de lume... Zău, de ce nu te faci călugăr sau mai bine pustnic?

Și începu iar să râză; și pe când râdea își rezemă capul de umărul lui. El primea frumoasa ei frunte încununată de vițe de păr și de mură; îi cuprinse cu o mână mijlocul și cu cealaltă capul și o sărută cu atâta foc, încât biata fată, speriată, voi să fugă.

— Oh! nu te duce; e cel dintâi și cel din urmă sărutat... Am trăit* într-o minută toată viața unui fericit...

Apoi închise ochii ca și cum ar fi putut încă, sub întunericul genelor sale, să continue acel sărutat atât de dulce. După aceea, deschizându-i repede, iar murmură: Iartă-mă, te rog, e cel din urmă..., cel din urmă...

Ea, fără să știe tocmai ce răspunde, i-arătă pe marginea râpei o floare albă. El plecă îndată spre floare. Se sui pe trunchiul unui brad, apoi pe o stâncă, se agăță de niște crăngi ce erau deasupra lui; dar când întinse mâna, floarea era tot departe. Atunci scoase un mic cuțit de vânătoare, ce-l purta totdeauna, și-l împlântă într-o crăpătură a stâncei; încercă dacă poate să-i ție greutatea corpului și, rezemat mereu pe crăngi, puse piciorul pe dânsul. În momentul când era să apuce floarea, cuțitul se rupse, iar el se pierdu în fundul prăpastiei... Acestea toate se petrecură atât de iute, încât eu abia avusesem timp să strig de câteva ori: el însă, nici nu vrea să auză.

Când mă întorsei la Lina, ea râdea cu hohot, un râs de care mi-era frică. Acest râs ținu câteva minute; după aceea căzu leșinată pe stâncă...

A doua zi când mă deșteptai, prin fereastra mică a chiliei străbătea lumina roșiatică a soarelui răsărind, iar sub streașină, mii de vrăbii salutau sânta apariție a zilei. Înăuntru, la geam, sta Lina, privind frumoasa deșteptare a naturei. Părea liniștită. Ochiul său rătăcitor și atât de viu, altădată, era stins, stins de dor, stins de suferință. Se juca cu o cunună de frunze care începea să se vestejească. Când râdea cu hohot, când cânta un cântec, care nu-mi iese din minte. Adesea rămânea nemișcată ca piatra și mută ca noaptea. Adesea iar se plimba, cu pași măsurați prin casă, plângând. De multe ori, plânsul se schimba în cântec, același, totdeauna, același:

Ți-aduci tu aminte în nopțile line,
Senine,
Pe valea umbroasă când noi rătăceam,
Când tu priveai unda, când eu priveam cerul...
Misterul!...
Ți-aduci tu aminte? atunci ne iubeam.

Alături cu dânsa sta mamă-sa, privind în tăcere la biata nebună, căci biata Lina era nebună. Avea una din acele nebunii fără furii, fără scene, care-ți insuflă o jale adâncă. Mi s-a întâmplat s-o văd ore întregi, stând pe prispă cu capul în mână, fără a face o mișcare, fără a scoate o singură vorbă.

În toate zilele mergea la stânca, care de atunci s-a numit *Cu dorul*, ca să cânte sau să privească florile sălbatice de pe maluri. Toată lumea o cunoaște și o iubește, fiindcă nu numai că nu face rău nimănui, dar încă dă tot ce are. Numai coroana de pe cap nu a dat-o niciodată.

"Iacă, d-le, cine e cântăreața al cărei glas te-a mișcat atât de mult, și iacă pentru ce stânca, pe care vei vedea-o curând, se numește *Stânca cu dorul*.

— Dar rudele ei – întrebai eu – n-au luat-o cu dânșii, n-a supus-o nici unei cercetări doctoricești?

— O! bieții! de câte ori n-au încercat s-o ducă prin lume, s-o facă să uite aceste triste locuri..., dar în zadar. Ea, oricând i se vorbește de plecare, se înfurie și începe a plânge. Atunci nimeni nu-i mai aduce aminte și ea, iar uită toată lumea, spre a trăi numai în lumea visurilor ei... Sunt de atunci patru ani, patru mari ani!"

*

Am văzut o dată numai pe nefericita fată și n-am mai putut s-o uit!

Când m-am întors peste un an la Tîrgul-Ocnei, Lina murise.

* În text: tăiat

Casa Lascăr Zamfirescu din Focșani, Bd București 24, azi demolată

*Debutul poetic al lui Duiliu Zamfirescu este marcat de apariția poemei **Levante și Calavryta** în nr. 4/ 1880 al revistei **Literatorul** (la care va colabora până la mijlocul anului 1882). Unele nemulțumiri legate de începuturile carierei în magistratură mărturisite lui Al. Macedonski prin prisma unui pertinent și ironic observator al provinciei anunță distinsul epistolograf de mai târziu, precum și valențele realiste ale prozatorului. (**V.A.**)*

Focçanii lui Duiliu Zamfirescu

Råsura

Un copil cu ochii-albaștri, cu figura râzătoare
Și un fluture sburdalnic, dus de vânt din floare-n floare,
S-alungau printr-o livadă, fluturul ușor sburdând,
Copilașul pălăria după dânsul aruncând.
Cum mergeau, copilul vede o răsură înflorită,
Legănându-și lin la soare fața sa cea rumenită,
Și atâta de frumoasă, cu atâtea grații vii,
Încât el lasă pe flutur, călător peste câmpii,
Și se duse lângă floare, vrând de-aproape s-o privească,
S-o miroase - și cu dânsa pălăria să-și gătească;
Bine însă n-o atinse că ea se și scuturâ,
Iară creanga cea ghimpată mâna i-o însângeră.

Furios, plecă îndată către tată să se plângă.
«Ei, copilul meu, pe lume multe au să te ajungă...
Te-a-nghimpat, are să-ți treacă. Dar să știi c-ai să-ntâlnești
Pe întinsul câmp al vieții și răsure omenești.
Ele cată doar să placă și să-nșele cu culoarea,
Ascunzându-și, cât pot, ghimpii, arătându-și numai floarea,
Dar de-i vrea mai de aproape inima să le-o măsori
Ai să vezi că sub răsure sunt măceși înțepători...
Pentru ele pe prieteni nici o dată să nu lași...»

Și-a lăsat firea prieteni pe copii și fluturași.

Focșani, 1879

Casa din Focșani Dumitru Simionescu-Râmniceanu (prototipul lui Tănase Scatiu din romanul cu același nume), azi demolată

Focșani, iunie 1880

Domnule Macedonski,

Îți scriu din Focșani, adică dintr-un oraș tip printre orașele de provincie, care-și are Tribunalul său, foișorul său de foc, cazarma sa, Curtea sa de Apel - și prin urmare și un batalion de avocați - teatrul său: o miniatură, în scândură și cărămidă, a Teatrului din București, cu două rânduri de loji, parter și galerie; în sfârșit, provincia în toată puterea cuvântului.

Lumea, cu excepțiune de câteva familii, lume de provincie: caraghioasă, pretențioasă, săracă de spirit și de gust, în care, câțiva nătărăi de membri de Curte ori de Tribunal, se învârtesc ca niște păuni, admirându-și unii altora penele când sunt de față și râzând toți de fiecare și fiecare de toți când își privesc picioarele. Cei ce se deosebesc nițel, stau mai la o parte.

Câteva femei frumoase, care știu prea mult aceasta, sunt punctul de tragere la semn al tuturor grațiilor domnilor membri. Noroc că și dumnealor sunt bine apărate prin convingerea cea mare pe care o au despre datoriile femeii creștine, prin citirea de două ori pe săptămână a psalmilor lui David și a celor 10 porunci.

Iată cercul care mă așteaptă.

E natural ca această societate care arată spiritului perspectiva unui trai hibernatic, să mă facă să trăiesc mai mult în mine însumi. O să vă scriu cât oi putea mai des, ca să am cât s-o putea mai multe răspunsuri. (...)

"Fie ca tinerii scriitori să priceapă cât de mare este farmecul ce stă ascuns în simţământul *patriei* şi câte emoţiuni artistice, de o rară puritate, pot încolţi în sufletele celor ce îşi iubesc ţara".

Texte preluate din revista ***Manuscriptum*** nr. 6/1972, tipărită cu prilejul comemorării, sub egida UNESCO, a 50 de ani de la moartea scriitorului

Pavel Chihaia

*Vladimir Streinu, exemplaritatea unei vieți**

Sunt fericit să îl fi cunoscut pe Vladimir Streinu (n. 23 ian. 1902, Teiu de Argeș – m. 26 nov. 1970, București) – de la a cărui naștere, iată, s-au împlinit 100 de ani –, critic și istoric literar de înalt prestigiu, de temeinică formație umanistă, interpret al civilizațiilor europene și al celei românești, totodată al contemporaneității, al deschiderii către noi orizonturi.

Mă voi opri la câteva amintiri despre Vladimir Streinu (pe numele său adevărat Nicolae Iordache), mai cu seamă din cei câțiva ani de după război, când am trăit iluzia libertății, suprimată apoi brutal de invazia sovietică, încurajată de indiferența Occidentului. Atunci ne-a fost refuzat dreptul de a ne exprima, dincolo de masa anonimă și inexpresivă a procomuniștilor.

Ne evocăm adesea atitudinea și răspunsurile curajoase ale lui Vladimir Streinu date ofensivei marxiste, adepților acestei ideologii. Vladimir Streinu a judecat operele literare inserându-le în contextul estetic, condamnând "exaltarea colectivelor la un fel de umanism politic, azi, național, mâine social". Generația mea l-a prețuit atât pentru respectul arătat realităților românești, cât și desfășurării vieții lumii. Însăși biografia și opera sa vădesc această viziune și această orientare. Astfel, la vârsta de numai 16 ani, în 1917, Vladimir Streinu a considerat oportun să participe la războiul de întregire; înscriindu-se voluntar în armată, a fost repartizat la regimentul 29 infanterie, din Dorohoi. Mai târziu, între 1939 și 1940, se află, cu gradul de sergent, în regimentul 50 de infanterie.

A fost pentru scurtă vreme deputat (1932 - 1933). După cel de al doilea război mondial, noi, cei tineri, cu opinii asemănătoare, am urmărit cu deosebită prețuire articolele sale.

O importantă activitate a desfășurat Vladimir Streinu în domeniul criticii literare, analist al înfăptuirilor universale și românești, totodată poet, elogiat de Eugen Lovinescu, traducător, piesa ***Hamlet*** de Shakespeare, în românește, fiind una din înaltele sale reușite.

Încă din 1926, la Paris, a pregătit o teză de doctorat cu o interpretare originală a lui Arthur Rimbaud. Un an mai târziu, împreună cu Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu și Tudor Șoimaru, a inaugurat importanta revistă ***Kalende***, al cărei director va deveni în 1943, când va încuraja contribuțiile lui Ștefan Augustin Doinaș, Constant Tonegaru, Mircea Popovici, Mihai Crama, Geo Dumitrescu, George Dan. Din 1935, Vladimir Streinu este redactor la ***Viața literară*** și ***Revista Fundațiilor Regale***, de unde a fost concediat în 1941 de către Dumitru Caracostea.

Vladimir Streinu a avut o amplă și luminoasă activitate literară, respingând, ca și cei care îi împărtășeau opiniile, intervențiile politice, mediocritatea. A denunțat constrângerea de stat, exaltarea maselor, recomandările dictatoriale care au dus, în mare măsură, la înstrăinarea lirteraturii românești de la misiunea ei esențială, enunțând, în schimb, "temele clasice ale timpului neistoric, în raport cu eternitatea".

A fost un om prietenos, de aleasă bunătate și distincție, de o mare eleganță în viață și scris. Totodată, a avut o ținută fermă și o demnitate neînfrântă. A combătut tentativele sovietice de mistificare a culturii noastre, care s-au manifestat îndată după război, înființând Asociația "Mihai Eminescu". Îmi amintesc de prima întâlnire a acestei grupări anticomuniste – în casa parohială a catedralei Sfântul Iosif din București – din care au făcut parte, în afară de Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Constant Tonegaru, Teohar Mihadaș, Iordan Chimet, Dinu Pillat, subsemnatul și Marie-Alype Barral, secretarul nunțiaturii catolice. Numele asociației a fost hotărât și în legătură cu traducerea în franțuzește, de către părintele Barral, a poemelor lui Mihai Eminescu. Acest cerc a colaborat cu Crucea Roșie Internațională, ajutând intelectualii și familiile celor persecutați de regim. La activitatea asociației s-au alăturat și părinții François și Francisc de la biserica Saint Vincent de Paul, precum și Gheorghe și Lucia Fratostițeanu. Subliniez ajutorul dat de Biserica Catolcă în aceste timpuri vitrege pentru noi – singura prin care am putut stabili legături cu Occidentul – dar a cărei înaltă solidaritate a rămas, până în prezent, necunoscută. Activitatea Asociației "Mihai Eminescu" s-a sfârșit o dată cu arestarea lui Teohar Mihadaș și Constant Tonegaru, în martie 1949.

De altfel, în 1947 Vladimir Streinu a fost înlăturat din învățământ din cauza vederilor sale anticomuniste, consemnate mai cu seamă în ziarul ***Dreptatea***. După un an s-a îmbolnăvit de plămâni, fiind internat la sanatoriul Balotești. În luna iunie 1949, Iordan Chimet mi-a scris că "Vladimir Streinu este grav bolnav, tuberculoză înaintată... I s-a făcut pneumotorax... Probabil va supraviețui".

Între 1953 și 1955, încă bolnav, în afara societății, activează ca paznic și ghid al muzeelor din parcul Herăstrău (pe atunci I.V.Stalin), precum și ca muncitor mozaicar. La 13 septembrie 1959 este arestat și condamnat la 7 ani închisoare din cauza deschisei sale adversități față de regimul prosovietic, fiind eliberat la 4 octombrie 1962. Reabilitat apoi, își reia activitatea de profesor și critic literar, până la sfârșitul său, la 26 noiembrie 1970.

Evocând viața și înfăptuirile lui Vladimir Streinu, subliniez că existența sa a fost exemplară. L-am admirat și i-am fost întotdeauna solidari, noi care i-am fost în preajmă. Cu o amplă activitate literară, prețuită de contemporani și de posteritate, el s-a pronunțat pentru menținerea independenței politice și culturale a României, pentru prețuirea tradiției și a vechilor înfăptuiri, dar și a contemporaneității și năzuinței către noi orizonturi creatoare.

*Cuvânt rostit în aula Bibliotecii Academiei Române, cu ocazia sărbătoririi centenarului nașterii lui Vladimir Streinu (10 iunie 2002).

Valeriu D. Cotea

Procesul cel mare al vrâncenilor

De la legendara danie făcută celor 7 feciori ai Tudorei Vrâncioaia cu cei 7 munți, drept răsplată domnească pentru strălucitele fapte de vitejie împlinite de localnicii Țării Vrancei sub steagul măritului Ștefan Voievod și după numeroasele urice, hrisoave și zapise ale altor domni pământeni atribuite vrâncenilor pentru a-și stăpâni pe vecie ocinele strămoșești, faptele samavolnice sau încercările de deposedare a răzeșilor vrânceni de drepturile lor legitime nu prea s-au făcut cunoscute în timp.

Începutul secolului al XIX-lea cade însă ca un trăsnet peste capetele răzeșilor vrânceni printr-un act de rapacitate, unic în istoria lor de până atunci.

În ultimul său an de domnie în Moldova (1801), domnitorul fanariot Constantin Ipsilanti (1799 - 1801), înainte de a primi firman de la Poarta otomană de a domni în Țara Românească, în cârdășie cu boierul moldovean Iordache Roset Roznovanu, în acea perioadă mare vistiernic al Țării Moldovei, deposedează printr-un rapt odios pe localnicii vrânceni de drepturile lor de stăpânire asupra Munților Vrancei. Cauza acestui rapt a fost trecută în documentele vremii ca o danie din partea domniei către boierul vistiernic, stipulându-se cu insolență că "...tot locul Vrancei ce este cu sate pe dânsul (...) a rămas, din vechile vremi, dreaptă moșie domnească, nedată nimănui...".

Minciuna folosită de fanariot și de rapacele boier Roznovanu (că Munții Vrancei ar fi "dreaptă moșie domnească, nedată nimănui") a stârnit furia îndreptățită a localnicilor, stăpâni de drept pe ocinele lor veacuri la rând prin sacrificii uriașe, și astfel a început "procesul cel mare".

Era clar pentru oricine că donația făcută de domnitor vistiernicului nu a fost decât un abuz grosolan, o înțelegere malonestă cu Roznovanu, deoarece satele vrâncene posedau documente de proprietate din timpuri străvechi.

În Vrancea, acest tip de proprietate a generat stăpânirea în devălmășie (în comun) a munților cu păduri și pășuni. În proprietatea individuală se aflau *ocinele* (partea de țarină moștenită de la părinți) și *dediile* (pământuri moștenite de la bunici și strămoși mai îndepărtați), precum și *curăturile* (terenuri desțelenite) și *secăturile* (locurile cu păduri defrișate).

Scopul urmărit de donația lui Ipsilanti era de fapt transformarea hotească a Vrancei într-o proprietate boierească, dar care să fie, în același timp, și o sursă de venituri pentru domnie. Se mai urmărea și o modificare juridică a statutului răzeșilor și transformarea acestora în clăcași. Conform înțelegerii dintre domnitor și Roznovanu, se prevedea clar că atunci "...când domnitorul ar vrea să ia jumătatea vistiernicului, acesta să nu pretindă nimic". Deci totul se reducea, de fapt, la o înțelegere odioasă dintre Ipsilanti și Roznovanu cu scopul de a îngenunchea locuitorii din Vrancea. Era și firesc deci ca vrâncenii să nu accepte cu nici un chip acea mârșăvie și să-și apere, ani mulți la număr, cu demnitate și dârzenie drepturile legitime.

Încă de la emiterea actului domnesc, din 1801, se formează două tabere distincte într-o luptă acerbă. Pe de o parte cei interesați direct în hoție, respectiv Ipsilanti și Roznovanu, cu acoliții lor, iar pe de altă parte răzeșii vrânceni. Din prima tabără s-a distins încă de la început prin acte samavolnice starostele de Putna, un anume căminar Pruncu, rudă cu boierul Roznovanu, unealta și omul său de afaceri. Acesta, pretextând că vrea să verifice cu cei în drept temeinicia actelor doveditoare pentru drepturile vrâncenilor, le adună în mare parte și i le prezintă lui Roznovanu. De unde să-și închipuie locuitorii Vrancei că Roznovanu, cu consimțământul domnitorului, avea să distrugă actele primite considerându-le "netrebnice". De sigur că pierderea acelor documente a reprezentat pentru vrânceni o lovitură cumplită. Mare noroc însă că unele acte s-au păstrat și, după cum se vede în continuare, au avut rol definitoriu în destinul procesului.

Succesorul lui Constantin Ipsilanti, domnitorul Alexandru Moruzzi (1802 - 1806), deși vede clar că donația înaintașului său este ilegală, o confirmă totuși în anul 1803, dar numai după ce el însuși devine co-proprietar al pământurilor Vrancei alături de ceilalți doi jefuitori.

Deși lipsiți, în mare parte, de dovezile actelor care le-au fost distruse, vrâncenii continuă lupta pe toate căile și nu se lasă intimidați. Anii 1803 - 1804 devin hotărâtori nu numai pentru continuarea procesului, ci și pentru obținerea victoriei cu orice sacrificiu. Cei angajați direct în susținerea cauzei generale sunt ajutați de întreaga suflare vrânceană și susținuți material în toate acțiunile lor. Astfel lupta vrâncenilor se transformă într-un "proces uriaș (...), poate unic în istoria noastră", definit de cunoscutul universitar și cercetător ieșean Al.Husar ca "Procesul cel mare". Îndată deci după reluarea procesului, în 1803, vrâncenii trimit la Iași un preot, cu numele Ion, pe care îl împuternicesc drept "vechil al Vrancei", căruia i se încredințează un uric de la Bogdan al III-lea (1504 - 1517), fiu al lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Documentul respectiv, scăpat ca prin minune de la arderea petrecută cu puțin timp în urmă, consfințea în modul cel mai clar toate drepturile de care se bucurau vrâncenii. Din nenorocire însă, preotul Ion s-a lăsat cumpărat de boierul Roznovanu și a ajuns chiar să declare într-o scrisoare către Roznovanu că "tot locul Vrancei a fost drept domnesc și (...) vistiernicul (respectiv Roznovanu) este îndreptățit să stăpânească Vrancea". Din acel moment lupta devine de-a dreptul dramatică și se complică pe zi ce trece. Ostilitatea țăranilor vrânceni împotriva "boierescului" ia proporții și amenință chiar să se transforme în revoltă. Astfel, în 1808, mulți locuitori din satele Vrancei devin fugari, cu intenția de a se transforma în haiduci și de a lupta astfel împotriva împilărilor domniei. Din satul Nereju, de pildă, au plecat în munți 53 de săteni și încă numeroși alții din satele Năruja și Nistorești. Norocul le surâde însă la un moment dat bieților obidiți prin descoperirea la boierul Ioniță Balș a unui document

din anul 1736, emis de domnitorul Grigore Ghica în cea de a doua domnie (1735 - 1739) și care se referea la o hotărnicie făcută la granița dintre Moldova și Transilvania. Deosebit de valoros, documentul confirma, fără putință de tăgadă, drepturile vrâncene de stăpânire a Munților Vrancei. Procurarea documentului a fost însă deosebit de costisitoare. Potrivit unui izvod de cheltuieli, acesta ar fi costat suma de 10.000 lei, o sumă fabuloasă pentru acea vreme. Într-o scrisoare însă din 1819 către domnitorul Scarlat Callimachi din a treia sa domnie (1812 - 1819), boierul Roznovanu arată că vrâncenii ar fi plătit nu 10.000 de lei, ci 20.000 de lei. Dar care locuitor vrâncean din acel vulcan stârnit de proces s-ar fi dat deoparte și nu ar fi plătit cota prevăzută în vederea continuării procesului? Dar nu numai documentul respectiv i-a costat pe vrânceni.

Reprezentanții lor, destul de mulți la număr, venind deseori la Iași la diverse termene ale procesului și rămânând uneori zile și săptămâni în oraș, trebuiau susținuți materialicește. Astfel, un document menționează ”9.000 de lei... sumă cheltuită când au stat 80 de oameni, timp de trei săptămâni...”, un altul menționează suma de ”17.440 de lei... cheltuiți în 25 de săptămâni cât au stat în judecată 80 de oameni cu caii lor și nouă preoți tot cu caii lor, în târgul Eșului”. Dintr-un alt izvod rezultă că fiecare sat din Vrancea a contribuit pentru proces cu câte 5.000 - 6.000 lei, totalizând suma de 78.715 lei, așa cum menționează, pe baza unor documente, Al.Husar.

Principalii reprezentanți ai vrâncenilor în marele proces au fost preoții Șerban Bălan din Năruja, Toader Târdea din Spinești și Constantin Taftă din Negrilești. Au urmat, ca în toate marile procese din trecut sau din prezent, nenumărate amânări și solicitări de noi probe. Vrâncenii n-au încetat nici măcar o clipă lupta și până la urmă au învins. Domnitorul Scarlat Callimachi, prin hrisovul din 1814, îi repune pe foștii năpăstuiți în firești le lor drepturi. Iată un fragment din hrisovul respectiv, rămas în memoria vrâncenilor ca o piatră de hotar între o stare de coșmar și una de speranțe împlinite: ”Domnia mia (...) hotărâm și întărim că numiții răzeși vrânceni să-și stăpânească moșiile din cuprinsul ocolului Vrâncei în toate hotarele lor, din tot locul, cu tot venitul, cu deplină stăpânire în pace și nesupărați mai mult”. Interesantă este exprimarea din hrisov atunci când domnitorul spune: ”și nesupărați mai mult”. Cu alte cuvinte, ajunge câtă supărare pe nedrept a fost pe bieții oameni! Hotărârea domnitorului se fundamentează și pe cercetarea și concluziile Mitropolitului Veniamin Costache (1768 - 1846), care, împreună cu vel logofeții Iordache Canta și Dumitrașcu Sturza, cu vornicul Vasile Cilibiu și cu slugerul Vasile Slon, atestă că: ”Toate dreptățile ajută pe jăluitorii Vrâncei a li se da dreptele lor moșteniri iarăși întru deplină stăpânire”.

În hotărârile acestui proces memorabil s-a recunoscut temeinicia hrisovului emis de Ghica Vodă la data de 20 ianuarie 1736, precum și a celorlalte înscrisuri prezentate de locuitorii Vrancei. Aceste dovezi arătau în modul cel mai clar că ”...toate moșiile din Ocolul Vrancei au fost dintru învechime drepte moșteniri a răzeșilor Vrâncei, iar nu moșii domnești, precum glăsuiește hrisovul ce are vistiernicul Roset de la Constantin Ipsilanti Voievod din anul 1801, ghenar 17, și cel de al doilea hrisov de întăritură de la Alexandru Moruzzi Voievod din 1803, septembrie 11”.

Victoria obținută de locuitorii Vrancei împotriva raptului pus la cale de Ipsilanti și Roznovanu s-a răspândit pretutindeni, trezind un entuziasm de nedescris. În sate, așa după cum se arată în documente ale vremii, se cânta și se juca ”Hora mare a Vrancei”. Lungul proces a evidențiat dârzenia și solidaritatea vrâncenilor în apărarea drepturilor și libertăților de care s-au bucurat de-a lungul istoriei. Redobândind pământurile stăpânite de veacuri, se săvârșea un mare act de dreptate.

La peste un secol de la desfășurarea acelor lupte de pe baricadele ”marelui proces”, mai precis după 118 ani, urmașii nu și-au uitat marii lor înaintași și au ținut să le cinstească memoria. Astfel, la 28 august 1932, a fost omagiat cum se cuvine fiul satului Năruja, preotul Șerban Bălan, ”...omul care a știut să răscolească sufletele vrâncenilor și să-i unească (...) pentru a lupta contra celor care-i încătușase cu un hrisov netemeinic (al lui Ipsilanti, din 1801) și *poftele* nesătule ale unui boier atotputernic” (Roznovanu). Tot cu acet prilej s-a sfințit și crucea, înaltă de 2 metri, așezată în fața bisericii din Năruja. Operă de aleasă finețe artistică și sentimentală, realizată de meșterul cioplitor în piatră Andrei Pârlog, din satul Nistorești, poartă, întru eternitate, înscris următorul text:

Celor care au luptat pentru
scoaterea Vrancei din boeresc:
ICONOM ȘERBAN BĂLAN - Năruja,
TOADER ȚÂRDEA – Spinești,
CONST. TAFTĂ – Negrilești
și tuturor strămoșilor ajutători
RECUNOȘTINȚĂ DIN PARTEA VRÂNCENILOR

În luarea de cuvânt de după sfințirea crucii, protoiereul Pascu a rostit aceste cuvinte, care sunt valabile nu numai pentru acel an, 1932, ci au căpătat valoare universal valabilă prin adevărul exprimat: ”Vrancea este cuibul românismului, cetatea unde se mai păstrează, în bună parte, credința, portul și datinele strămoșești”. Țara Vrancei a fost dăruită de Dumnezeu cu oameni buni și dârzi, înzestrați cu toate calitățile omenești. Temeritatea și hotărârea vrâncenilor în fața loviturilor soartei le-a oferit o aură aparte pe parcursul întregii istorii a acestui popor. Glasul lor, reprezentând sinteza înțelepciunii oamenilor de pe acest teritoriu, a fost permanent ascultat și respectat de toți cei din jur. Înșeși autoritățile statale din secolul trecut țineau cont întotdeauna de părerile vrâncenilor. În acest sens se statornicise deja expresia ”să vedem ce face Vrancea”, valabilă înaintea luării oricărei decizii. În lucrarea sa ”Notițe statistice asupra Moldovei’, din anul 1852, prințul Nicolae Șuțu subliniază ”...Doar câteodată un veto al vrâncenilor au fost de ajunsu spre a împiedica aducerea în îndeplinire a unei măsuri arbitrare ori abătută de la lege...”.

William Shakespeare*

William Shakespeare, cel mai mare dramaturg și poet al tuturor timpurilor – de până acum! – s-a născut la 23 aprilie 1564, în orășelul Stratford (într-o familie de comercianți scăpătați!) și a murit (după exact 52 de ani) la 23 aprilie 1616, fiind înmormântat în biserica în care a fost botezat.

Actor pe mai multe scene din Londra, apoi director de teatru, s-a bucurat devreme de succes și glorie în fața contemporanilor săi britanici, apoi în fața Europei și a întregii lumi, secolul douăzeci culminându-l, așezându-l în vârful strălucitor al Pantheonului universal.

*Excelând prin marile-i drame și tragedii istorice (**Hamlet, Othelo, Macbeth, Regele Lear, Richard al III-lea, Romeo și Julieta** etc.), dar și prin comedii (**Visul unei nopți de vară, Mult zgomot pentru nimic, Cum vă place, A douăsprezecea noapte** etc.), Shakespeare a ridicat și poezia la înălțimi greu de depășit. Sonetele (dar și poemele!) – minuni ale genului – egalează capodoperele sale teatrale, dând umanității expresia a ceea ce aceasta are sublim: iubirea! Iubirea în complexitatea-i de necuprins: prietenia împletită cu adorația, dăruirea cu gelozia, surâsul cu lacrima, bucuria cu amărăciunea, disperarea cu speranța, dorința cu preamărirea ființei iubite. Doamna Brună din sonete traversează timpul până la noi (și după noi!), iradiind tainic învesnicirea prin puterea dragostei. Fără-ndoială, geniul uman nu are ceva mai definitoriu care să-l reprezinte la întâlnirea lumilor din Univers!*

*În limba română, poezia shakespeariană are următoarele ediții: **Sonete**, 1922, trad. Henry Marcus; **Sonete**, 1940, trad. Gabriel Donna; **Sonete**, 1964, trad. Ion Frunzetti; **Sonete**, 1974, trad. Teodor Boșca; **Sonete și poeme**, 1974, trad. Neculai Chirică și Dan Grigorescu; **Doamna Brună din sonete**, 1978, trad. Andrei Ion Deleanu; **Sonete**, 1978, trad. Gheorghe Tomozei. (**R.C.**)*

Sonetul XVIII

Cu zvelta primăvară să te asemăn, oare?
Ți-e firea mai gingașă, iar chipul mai duios;
În Mai, chiar, pier bobocii năzuitori spre floare
Și scurt e anotimpul și e capricios:
Ori prea fierbinte-i ochiul din cer privind încoace,
Sau își ascunde raza sub nori întunecoși,
Natura, nu o dată, încearcă să se joace
Chiar opera stirivindu-și sub pașii furioși.
Ci primăvara crească-ți, precum o mamă bună,
Comorile ce-n tine cu greu le-a adunat,
Să nu-ndrăznească Moartea surâsul, să-ți apună.
Căci eu prin timp, cu imnul, mereu te-am înălțat.
Da, câtă vreme oameni vor exista pe lume,
Va dăinui și versu-mi purtându-te-n renume.

Sonetul XXXI

Tot plinul vieții mele l-am răsădit în tine:
În inimă-ți palpită întreg trecutului meu;
Acolo se răsfață iubirea-mi și, senine,
Iubirile de-altdată, de taină, curcubeu.
O, ce adânci suspinuri, ce lacrime cu mir:
Durerea pentru ele mi-a stors din suflet dorul;
Acum acele chipuri în tine se desfir,
Iar dragostea de ele acolo-și află zorul.
Cuprinzi precum o raclă iubirile acele
Cu ale lor trofee salvate din abis,
Cu tot ce-au luat din mine sunt ție azi fidele:
Ce-am risipit prin vreme, în tine am închis.
Acum le știu în firea-ți: iubitele minuni
Și cum trăiești prin ele, în tine mă aduni!

Sonetul XLII

Acum e-a ta! dar asta nu-i singura-mi tristețe,
– Deși de-atâta vreme fu mândra mea iubită –
Că ești al ei mă doare și c-o să te răsfețe:
Iubirea ce-ai gustat-o mi-e astăzi umilită.
Oh, trădători!... Și totuși simt gânduri de iertare:
Tu o iubești pe-aceea ce îi păstrez iubirea;
Știind a mea ardoare cu dorul ți-e datoare
Și de-al tău drag iert totul pierzându-mi fericirea.
Da, de te pierd pe tine, iubita, ea câștigă;
Pe ea de-o pierd, ți-e soarta nestinsă primăvară:
Aproape-mi sunteți, totuși, ca umbrei o ferigă,
Dar eu în răstignire-s ca soarele-n deseară.
Da, tu ești eu acuma, și-s bucuros, iar ea
Fiind a ta, prin mine, etern rămâne-a mea...

*) Din antologia ***Mari poeți ai iubirii*** interpretați de **Radu Cârneci**, în pregătire la Editura ORION

Sonetul LXXXVII

O, dragul meu, adio! vezi, dar, nu-mi șade bine
Sărac fiind cu totul, să-ți fiu prețuitor;
Cei care-ți deschid calea spre alte zări mai line,
Pe mine nu mă cheamă, sunt în disprețul lor!
Cum să-ți păstrez prezența, cu care avuții
Aș mai rămâne-alături de tine prea-bogatul?
Pierdută mi-e puterea cuvintelor; cum știi,
De tine ascultară și nicidecum de altul.
Nu ți-ai știut, deci, prețul cât timp mi-ai fost aproape,
Crezându-mă-nțeleptul, ce mult te-ai înșelat!
Mi-ai dăruit lumina ce-acum o să mă-ngroape
De-a pururea în tine, cum nu m-am așteptat.
Ah, da, rămân stăpânul ce pulberea-l culege:
Treaz nu însemn nimica, dar când visez sunt rege...

Sonetul CVI

Din cronici vechi de vreme vederea mi-o desfată
Portrete de domnițe și mândri cavaleri
Și-alături tac poeme în vorbe de-altădată
Slăvind acele nume din depărtatul ieri.
Privesc spre a-nțelege trecutului noblețea:
O, minunate chipuri cu ochii plini de gând!
Acei artiști, prin vreme, vroit-au frumusețea
Pe care-o ai tu astăzi, cea pururi rămânând.
Da, o proorocire-s figurile străbune
Ce te prefigurară știind a aștepta,
Dar nu avură taina și harul de a spune
Ceea ce ești, minune, nici pentru-a te cânta.
Înamorați la culme, noi îți slăvim doar mersul,
Căci imnul nu-l încape vrun cer, nici Universul...

Sonetul CXXXII

Ce dor de ochii tăi mi-e! Dar ei parcă din milă
– Prea mult dispreț de mine în inimă ai strâns –
Se-opresc a mângâiere pe fața mea umilă
Și-s negri ca durerea ce-n mine-atât a plâns;
E drept, din cețuri grele a soarelui lumină
N-aduce mai mult zâmbet, când iese-nvingător
Și nici la înserare Luceafărul de tihnă
Apusului n-aprinde vis mai alintător
Decât dă firii tale privirea-ți, neagră rază;
Dacă - al compătimirii văl te înmiresmează
Cu blândul său lințoliu, și inimii dă-i rând
Să-și verse-nduioșarea spre sclavul său de gând
Și voi jura că negru-i culoarea mea regală,
Iar ceea ce nu-i negru nu poartă nici o fală.

Sonetul LXV

Nici bronzul, nici granitul, oceanele mărețe
Nu vor putea să-nfrunte al Morții ochi deschis;
Atunci cum o să scape sublima frumusețe,
Ea, care-i mai fragilă ca floarea de cais?
Cum ar putea gingașa mireasmă aprilină
Să-adie-n toiul iernii, sub asprele zăpezi;
Cad munții cei puternici cu fruntea în ruină,
La Timpul ce învinge cum, oare, să cutezi?
O, gânduri! frumusețea curând se prăbușește
Sub Timpul ce învinge cum, oare, să cutezi?
Acestuia s-o smulgă?... El, sfaturi, nu primește
Să-și protejeze fapta de glorie pe veci!
Da, n-o să poată nimeni, ci doar cântarea mea:
Ea, peste Timp, 'nălța-va iubirea ca o stea!

Sonetul CXLIV

În două chipuri, iată, iubirea-mi se împarte,
Iar sufletu-mi se zbate în mari-adânci furtuni:
Bărbat este întâiul, strălucitor în soarte,
Iar celălalt, femeie, ci, fără de minuni.
În iad vrea să mă vadă, ea, păcătoasă fire
Și trupul său de pofte c-o cupă-n ispitiri
Din care blondul-înger să bea spre-a mea jertfire,
Cei doi un tot să-nchege, ci, fără de uimiri.
L-a prefăcut în diavol! Ce hâdă-ngemănare,
Ce umbră fără taine într-un grotesc sărut,
Se-ndepărtă de mine, unindu-se-n trădare:
Ah, raiul meu de patimi în iad s-a prefăcut.
Dar eu rămân privindu-i în clipe risipite
Când diavolul din mine pe înger îl înghite...

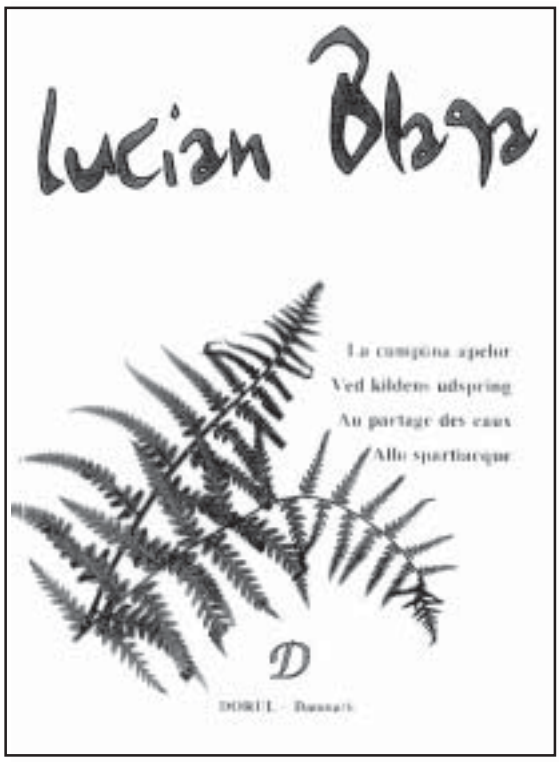

Prin bunăvoința Dlui Pavel Chihaia, eminentul nostru specialist în domeniul artelor medievale românești, am primit, de la München, o carte somptuoasă chiar și prin prezentarea ei grafică, reprezentând transpunerea în patru limbi europene (româna, daneza, franceza, italiana) a volumului de versuri ***La cumpăna apelor*** *(1933) de Lucian Blaga. Impresionanta tipăritură, mai degrabă un album, apărut, după cum indică îngrijitorii, în "noiembrie 2000", la valoroasa editură românească* ***Dorul*** *din Danemarca, e o ediție bibliografică, din care extragem – așa cum am promis generosului expeditor – două din emblematicele poezii blagiene:* ***Rune*** *și* ***Lumină din lumină****, în toate variantele amintite mai sus.*

N.B. Pe cotor este inscripționat, în latina clasică, titlul volumului ***La cumpăna apelor****:* ***IN DISCIDIO AQVARVM****. (****Gh.I.****)*

Rune

În chip de rune, de veacuri uitate,
poart-o semnătură făpturile toate.
Slăvitele păsări subt aripi o poartă
'n liturgice zboruri prelungi ca viața
În slujba luminii, urnă fără de toartă,
luna și-o ține ascunsă pe fața
vrăjită să nu se întoarcă.

Stane de piatră, jivine, cucută
poart' o semnătură cu cheie pierdută.
Pecete tăinuită de două ori –
fată de foc, arătare, care pe țărm
ridici acum brațele peste mare,
o porți subsuori.

Rune, pretutindeni rune,
cine vă 'nseamnă, cine vă pune?
Făpturile toate, știute și neștiute,
poart' o semnătură – cine s'o 'nfrunte?
Crinii muntelui – subtlunari –
și-o duc neajunsă pe creștet.
Subt ceruri mumele-o poartă pe frunte.

Runer

I skikkelse af runer, glemt i århundreder,
bærer alle skabninger en signatur.
De mægtige fugle bærer den under vingerne
i livslang liturgisk flugt.
I lysets tjeneste skjuler månen,
urne unden hank, den på sit ansigt
forhekset til ikke atter at vise den.

Stive som støtter bærer udyr, skarntyde,
en signatur med en forsvundet nøgle.
Segt to gange hemmeligholdt –
ildpige, syn, som inde på land
nu løfter armene over havet,
du bærer den i armenes huler.

Runer, overalt runer
hvem signerer jer, hvem sætter jer?
Alle skabninger, kendte, ukendte,
bærer en signatur – hvem modtsår den?
Bjergets liljer – under månen –
bærer, uopnået, deres på issen.
Under himle bærer navnet den på panden.

Runes

Je porte en moi, en guise de runes dépuis des siècles oubliées,
une signature avec laquelle tous les êtres sont marqués.
Les célestes oiseaux la portes sous les ailes
en des vols liturgiques, longs comme la vie.
Au service de la lumière, urne sans anse,
la lune est signée sous son visage caché,
ensorcelé pour ne pas se retourner.

Les roches, les fauves, la ciguë
portent une signature à la clé perdue.
Sceau deux fois caché
fille de feu, fantasme, toi qui maintenant
dépuis le rivage soulèves tes bras au-dessus de la mer,
tu la portes aux aisselles.

Runes, partout runes
qui vous marquent, qui vous posent?
Toutes les créatures, connus et inconnues
portent une signature – qui va l'affronter?
Les lys de la montagne – lys sous-lunaires –
la tiennent insurmontée au sommet.
Sous les cieux le Nom l'a sur sont front.

Rune

Come tante rune, da secoli dimenticate,
portan tutte una firma le creature create.
Gli amati uccelli la portano sotto le ali
nei voli lunghi quanto la vita, rituali.
Al servizio della luce, urna senz'appiglio,
ce l'ha anche la luna sulla sua faccia opposta,
che resta per malia sempre nascosta.

Massi di pietra, belve, cicuta
portano una firma dalla chiave perduta.
Sigillo due volte occultato –
tu, ragazza di fuoco, spettro che dalla riva
le braccia sollevi sopra il mare,
sotto le ascelle le porti, celato.

Rune, d'ogni luogo rune,
chi vi marchia, chi vi pone?
Ogni creatura, nota e sconosciuta,
porta una firma muta. Chi le farà fronte?
I gigli sublunari – gigli del monte,
sulla cima la portano, mai raggiunta.
Sotto i cieli le Madri l'hanno in fronte.

Lumină din lumină

În mijlocul dimineții stă taurul neînjugat.
Stăpânește un câmp. Lucește ca o castană
proaspăt cojită.
Printre coarnele lui soarele vine în sat.

Lângă apa lină stă în puterea zorilor taurul
nemișcat. Înălțat și frumos.
E ca Iisus Hristos:
lumină din lumină, Dumnezeu adevărat.

Lys af lys

I morgenens midte står, utøjret, tyren.
Den hersker over en mark. Skinner som en
frisk afpillet kastanje.
Mellem dens horn kommer solen til lansdsbyen.

Ved det stille flydende vand står på gryets højde tyren
ubevægelig. Oprejst og smuk.
Er som Jesus Kristus:
lys af lys. Visselig Vorherre.

Lumière issue de la lumière

Au milieu du matin se tient debout le taureau non attelé.
Il domine le champ. Il luit comme une châtaigne
fraichement écorcée.
Parmi ses cornes le soleil entre dans le village.

Près de l'eau paisible il se tient au fort-de-l'aube
sans bouger. Hissé droit et beau.
Il est comme Jesus Christ:
Lumière issue de la lumière. Le vrai Dieu.

Luce venuta dalla luce

Nel mezzo del mattino il toro non aggiogato
domina un campo. Luccica come castagna
appena sgusciata.
Il sole arriva in paese attraverso le sue corna.

Vicino all'acqua quieta immoto se ne sta
il toro al tramonto. Dritto e bello.
Come Gesù Cristo:
luce venuta dalla luce, vero Dio.

Florin Muscalu*

*Cernit, numele Poetului Florin Muscalu, îmi inundă sângele, sufletul și conștiința... Venise, cu aproape o săptămână înainte de tragica-i dispariție, să-mi ia un interviu. Ne-am îmbătat, câteva ore, cu Poezie și Artă. Era unul dintre finii artizani ai Cuvântului scris și rostit. El zbura, încă viu, alături de Radu Stanca, de Ștefan Aug. Doinaș, de Vintilă Ivăncescu, de Florin Pucă, de Leonid Dimov și de stelarul Dimitrie Stelaru în "hainele scumpe ale mierlei", adică într-o aleasă companie, cultivând mosul, ambra, chihlimbarul, smaraldul, inorogii, nefertitele sacre, și – mai ales – Lupoaica Albă, heraldică întrupare a neliniștilor sale lirice. Împlinise, de curând, 58 de ani. Vârstă la care aștrii încep să-și selecteze strălucirea și să se așeze în matca eternelor reîntoarceri. Vârstă la care verbul alunecă în ghioc pregătind arterele versurilor fără de pereche. Vârstă la care vârsta însăși se leapădă – seniorial – de zgura și rugina timpului, venind la sărbătorile oamenilor în adevărata ei splendoare... Iată că, în cazul lui Florin Muscalu, unul dintre remarcabilii poeți români contemporani, vârsta nu a mai avut răbdare, așa cum nu mai avusese nici cu Marin Preda... Ce redacție acolo, în ceruri: Preda, Florin, Florin Pucă, Ștefan Aug. Doinaș, marele senior al Poeziei românești și universale... Ce intuiții, strălucite, ale Preaînaltului Dumnezeu... Ce gazete literare ilustre la care mai colaborează Daniel Turcea, Virgil Mazilescu, Ion Iuga, Leonid Dimov, Gh.Pituț, Traian Olteanu și Iustin Panța... La masa umbrelor lor, literatura română poate să fie liniștită, căci nu va pieri în veci! (**Dumitru Pricop**)*

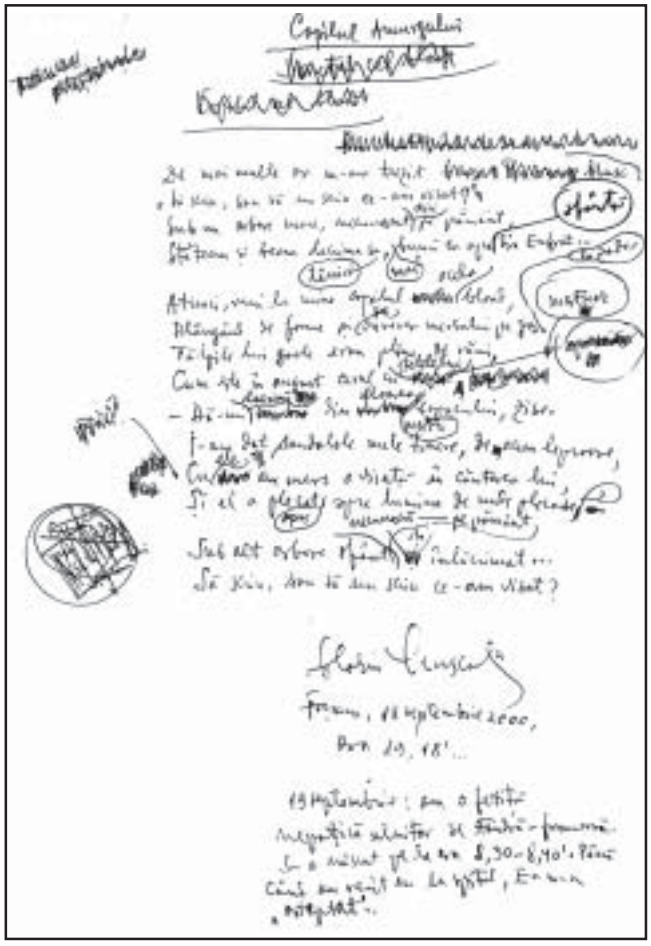

Apa pustie

Ca Hölderlin, ținând în mâini
Apa pustie pentru a bea,
Cum se uita, în acel tărâm
Dintr-o dată venea cu lumina ei verde mucegăită
Pe acele cetăți și versuri celebre...

Și cele mai încete cămile
Fumegau că se vedea dincolo de deșerturi
Cum călcau prin nisipuri ca morții
Urma virginității lumii
Și la capătul Ei, Hölderlin
Ținând în mâini o cultură...

10 iunie 2000

AscultaÆi copiii çi bătrânii

Ascultați copiii și bătrânii
Vocea săracă a morții trece numai prin ei,
Ea vine la noi ca un tânăr ghepard
Fugit de la rosturile lumii
– Huo, huo! Strigă țăranii tuturor țărilor
Pe unde trece acest ghepard pierdut de lume
Și dintr-odată, apare cineva care îi spune:
"Fugit din cer, tânăr ghepard, fii în Țara Mea,
pe stema țării mele
Tu ești Moartea, da, chiar Moartea
Fugind din cer pe stemele țărilor".

6 mai 2000

Copilul Amurgului

De mai multe ori m-am trezit brusc
"Să scriu sau să nu scriu ce-am visat?"
Sub un arbore mare, necunoscut aici pe pământ,
Stăteam și beam lacrima sa tânără, mai bună ca apa sfântă din Eufrat...
Atunci, veni la mine copilul acela blond
Plângând de foame și de durerea mersului pe jos în zadar
Tălpile lui goale erau pline de răni,
Cum este în august cerul cu stelele lui, mortuar
– Dă-mi lacrimă din floarea morții copacului, zise!
I-am dat sandalele mele tinere, de acum leproase,
Cu ele am mers o viață în căutarea lui
Și el a plecat apoi spre lumina de unde plecase
Sub alt arbore sfânt, necunoscut pe pământ și înlăcrimat
Să scriu sau să nu scriu ce-am visat?

19 septembrie 2000

* Poezii inedite oferite redacției de soția poetului, căreia îi mulțumim și pe această cale.

Laptele sitarilor

Acolo unde râd sitarii murind
Și cad din toamnă mici fructe-aurifere,
Că sar din somn cum au venit și sug
Sânul pământului ca niște mamifere,
Acolo unde vânătoarea lumii
Mai stă ascunsă greu după podoaba lor
Se coace laptele pământului
Care e laptele sitarilor.

12 martie 2000

Oasele verii

Oasele verii cad din constelația spartă
A stelei arhimandrite. Cârduri mortuare de sitari înnoptați
În pulberea funerară a altor vremuri
Scriu cu aripile lăsate umbre pe fața poeților...
Cărăbușii își bat țigănească aramă ceruit în pământ...
Până la primăvară va fi liniște și pace,
Pace și liniște va fi până la primăvară
Cine va iscăli alături de Dumnezeu acest peisaj,
Se va numi Moarte...

26 mai 1996

O Hieroglifă

Poeții vând pe bani buni Tragedia, lui Dumnezeu...
Ei sunt cei mai conștienți că Pământul va muri în curând,
De aceea își sapă scorburi în propria lor Poezie,
Pentru că sunt sfinți, într-un fel, murind ca sfinții,
Deasupra lor se adună toamna și primăvara
Hieroglifele păsărilor migratoare
Ce descriu Sfântul Dezastru ce va veni
Așa cum ziua de mâine nu va mai veni
Decât ca o hieroglifă...

25 noiembrie 2000

DespărÆirea de secolul al XX-lea

Ce dragă mi-a fost femeia aceea
Ce a trăit și a murit în secolul al douăzecilea!
Parcă ar fi fost din secolul al XIX-lea...
În acel timp, pictorii erau din secolul al XVIII-lea,
Transpuneau pe pânzele lor portrete celebre
Și pulsurile meteorologice și subtilele Naturi Moarte...
Totul era ca Marea Moartă, care trăiește Arta...
Și dintr-odată a apărut Moartea
Frumoasa pictorilor, domnișoara aceea.
Ce are veacurile în mână ca pe o beretă
Și o tot flutură, stând distantă pe un vapor
ce nu se mai vede azi
Plutind pe Marea Moartă, de mână cu Arta,
În timp ce pictorii erau din secolul al XVIII-lea...
Ce Domnișoară, Doamne!

19 septembrie 2001

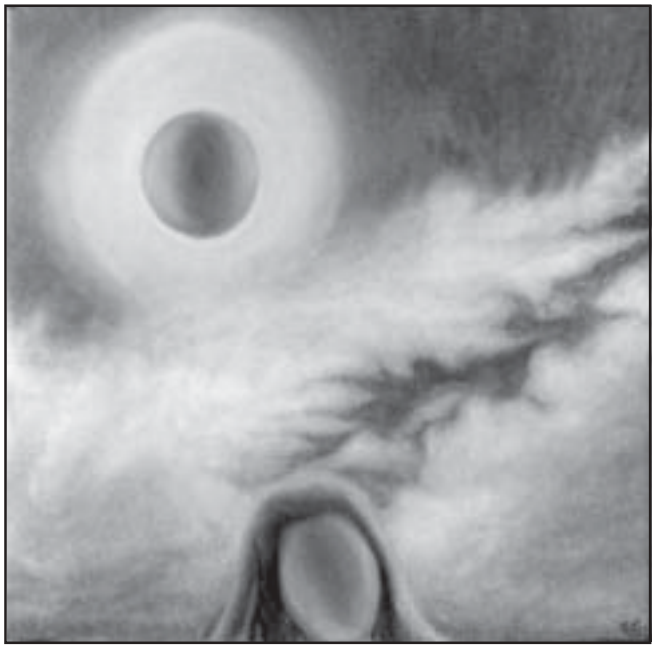

Fregata de alamă

Eu, care-am plâns la despărțirea mării
De ochii lui Christos... Cum să ajungi
Acea fregată plină de lucrurile lumii,
Ce-ndepărtează timpul încă de atunci?

Cum să atingi cu semne muritoare
Râpa albastră, pânzele-i vechi de ceară
Pe care-o știu șiruri întregi de lume
Și-n care ele se roagă și coboară.

Și stau acolo limpezi ca tăcerea
Ce se strecoară între două veacuri...
Doamne, Fregata-de-Alamă verde-albastră
Plutește deodată pe mai multe mări și lacuri...

Și ce se-ntâmplă? Semnul e de cruce
Cel al curenților ce se repetă-n jos
Și, iată, ne urcăm și noi acum, acolo
Eu, care-am fost la despărțirea mării de ochii lui Christos.

2 august 2001

Cu mâinile la ochi

Eu, care am scris Cartea Morților,
Înnebunind de plăcere,
Eu, care l-am sprijinit pe Shakespeare
Pentru a vă inventa pe voi toți, cei ce vă uitați
acum la mine
Eu, care i-am dictat lui Dumnezeu
Așezarea stelelor, după Cartea Nescrisă,
Vă spun că nu mai este nimic de făcut...
...Și poezia mea, cu mâinile la ochi, ca Ezra Pound...

28 septembrie 2000

Dumitru Pricop

Poeții autentici sunt prinți păguboși. Herbul lor melodic și niciodată acomodat cu timpurile, cu saramura profetică a unor religii guvernamentale, oscilatorii, brusc se mâhnește și brusc se încruntă, traversând milenii de poezie, de slavă și siluire, până ce cuvântul încearcă să se așeze precum Dumnezeu în Cuibul facerii Sale.

Așa purcede și revolutul și revoltatul în mit Dumitru Pricop. El "mânuiește" poezia ca pe o armă în detonație, ori ca pulsația tâmplei unui prunc pe care respiră gândul dintâi al eternității.

*Pricop înzăpezește câmpia și îmbracă munții cu blănurile grâului încolțit. Diafanitățile lui sunt aspre precum aripile vulturului scârbit de pământ și exilat definitiv în cerul primenitor. (**Gh.I.**)*

Trinitate

Nu-n ceasul rugăciunii stau retras
chemând din ceruri zeități pitice
căci Dumnezeu chiar de mai are glas
e mort de când e mort și Domnul Nietzsche.

Prin amândoi am căutat, umil
cărările spre dealul fericirii
când încă nu bătuse prin copil
furtunile cu smoala răstignirii.

Din unul aș fi vrut, candid, să sorb
din raze chiar, lumina, mult ilustra...
prin celălat, pe-o aripă de corb
să zbor pe sub pământ ca Zarathustra.

Ca întâlnindu-i într-un pisc superb
mai sfânt ca raiul ce urzise pomul
să le-amintesc ce viscole-s prin verb
și ce pustiu e, totuși, supraomul.

Iar ca dovadă vie-n absolut
să mă dezbrac și să m-arăt pe mine
și-n cel ce sufăr viață, moarte, lut
și-n cel de prin statuile eline

Și blestemându-i pentru tot ce-au frânt
prin harta conștiințelor oloage
la chipul meu de zgură și pământ
o clipă, doar, o clipă să se roage,

Ca mai apoi, iertându-i iar, să pot
topi în iarbă trista trinitate
ce-o să mângâie vitele pe bot
în spațiile verzi de prin cetate.

Trinité

Ce n'est donc pas au moment de prier
que je m'isole en appelant dieux bien petits
car Dieu, s'il peut encore se prononcer,
est mort depuis que Nietsche est mort aussi.

A travers les deux j'ai cherché humblement
les routes vers le comble de la satisfaction,
quand n'avaient pas sévi en moi enfant
les orages marqués par la crucifixion.

De l'un je voulais absorber, serein,
des rayons-mêmes, la lumière et son éclat...
de l'autre, chevauchant une aile de corbin,
m'envoler sous terre tout comme Zarathoustra.

Au rendez-vous d'eux, sur un pic superbe
plus saint que le paradis qui créa la pomme,
leur rappeler quelles tourmentes ravagent le verbe
et combien désert est, pourtant, le surhomme.

A preuve de vie dans l'absolue pléthore,
me dépouiller et me dévoiler sans gêne,
comme celui qui souffre vie, argile et mort-
celui-même qui fréquente les statues hellènes

et malgré mes blasphèmes pour les impairs
commis sur la carte des consciences estropiées,
à mon image toute de suie et de terre
ne fût-ce qu'un instant, ils feraient bien de prier

pour que, après leur avoir pardonné,
je puisse fondre dans l'herbe la trinité bien triste,
laquelle s'en va le bétail caresser
dans les champs de la citè à l'improviste.

RevelaÆie

Zăpezile, pe chip, de altădată
iluminând în sânge un altar
unde se roagă, flacără uitată,
braconierul cântecului rar

Din Dumnezeii lui cu ceruri multe
nu i-a rămas niciunul credincios
niciunul cu lumina să-i asculte
săgeţile de rit miraculos

De-aceea izgonirea în Tăcere
din jertfa-i repetată a-ntrupat
sacrul blestem ce duce peste ere
poemele de strigăt uzurpat.

Rrévélation

Les nieges du visage remontent au temps passé
et illuminent dans le sang un autel,
là où se prostre en prière, tel une flamme oubliée,
le braconnier d'un chant exceptionnel.

De ses Dieux, d'un bon nombre de cieux gratifiés,
aucun ne resta son ani fidèle,
nul apte, avec la lumière, à écouter
ses flèches, lancées d'un rite surnaturel.

Voilà pourquoi son discret bannissement
de ses multiples sacrifices incarnait
le blasphème sacré qui porte au fil des ans
les poèmes issus du cri usurpé.

Rit

Şi iată vin cu verbul înroşit
de sângele săgeţilor confuze
tot cerul Lui înalt e ofilit
ca o garoafă ruptă între buze

Ştiut mi-i verbul şi-i atât de vechi
încât mi-e frică să nu-l frângă versul
acest bordel de nimfe neperechi
ce legănat pe ţâţe Universul

Pe viaţa scurtă care mi s-a dat
eu scriu dintr-o aleasă disperare
lăsând pe Munţi coroana de-mpărat
şi oasele materiei în Mare

Şi-n cimitirul numelui mă rog
Măriei sale, Domnului - Cuvântul
să nu mă pună timpului zălog
cât eu îmbrac în alte astre cântul.

Rite

Voilà, j'arrive au verbe ensanglanté
par l'effusion de sang des flèches confondues
tout Son ciel là-haut est plus que fané
comme un oeillet entre les lèvres interrompu

Mon verbe bien connu est si ancestral
que j'ai peur qu'il ne soit brisé par le vers
ce bordel de nymphes bien phénoménales
qui ont bercé entre leurs seins tout l'Univers

Sur cette petite vie dont on nous fit faveur
j'écris grâce à un désespoir éclatant
en cédant aux monts la couronne d'empereur
et laisse les os de la matière à l'Océan

Et dans le cimetière du nom je prie
Sa Majesté notre Souverain Seigneur - le Verbe
qu'il ne me mette point en gage au temps-vie
tant que j'habille en d'autres astres le chant superbe.

Bunavestire

Cuvântul e în tine strigoiul realităţii
chiar dacă îl încumeţi vertical
el nu mai urcă treptele cetăţii
neîmblânzit, demonic şi egal
îi cauţi rădăcinile în peşteri
şi ele sunt. La fel de vii şi tari
încât le-ar încăpea un veac de meşteri
plugari cu ochi adânci de iconari
Dar e nevoie de-o unealtă – alta
decât mistria robului damnat
o inimă de harfe, cât înalta
întâiului la cântec condamnat.

L'annonciation

Le verbe en toi devient la fantôme de la réalité
et même si on l'aborde à la verticale
il ne gravit plus les marches de la cité
indomptable, démoniaque et égal
dans les grottes on cherche ses racines et causes
elles sont là. Tout aussi vivantes et musclées
qu'elles pourraient tenir dans un siècle de virtuoses
laboureurs, aux yeux profonds d'imagiers
Mais on a besoin d'un outil tout nouveau
tout autre que la truelle de l'esclave damné
d'un coueur de harpes au même degré culminant
que le premier aux chansons condamné.

Traduit en français par **Constantin Frosin**

Radu Bărbulescu

Radu Bărbulescu s-a născut în București, în anul 1952. În 1981 se stabilește la München, unde obține licența în studii de politologie. Poet, prozator, eseist, critic literar, editor. S-a format sub ocrotirea prietenoasă a lui Ion Rațiu, George Ciorănescu și alți mari oameni ai exilului. Câțiva ani a lucrat la postul de radio ***Europa liberă****. Editează revistele* ***Observator München*** *și* ***Archenoach*** *și e directorul casei editoriale ce-i poartă numele, dedicat aproape în exclusivitate literaturii române. E președintele Asociației literare a scriitorilor români din München și toată Bavaria. (****Gh.I.****)*

DIPTIC

I.

Uite-l /
iat-o, Doamne:
poetul / poeta
tânăr / tânăra...

Cum vin ei pe lume,
gungurind,
cu gură aromind a laptele mamei,
rotunjită încă
în căutarea sfârcului generos;
amiros, Doamne,
a mere și biscuiți rași,
a fragi cruzi, corcodușe verzi și
a miere...
Ochii lor neosteniți încă
de soarele amiezelor și
plumbul norilor de iarnă,
de raza pătrunsă în zori
- lamă de cuțit -
printre pleoape dureroase,
de cele o sută și una de mii de
umbre și penumbre
ale Universului...
Nici o bătătură de creion
peste degete,
nici o tăietură de hârtie
în podul palmei,
nici urmă de spin pe frunțile netede,
nici urmă de cută amară la colțul ochiului,
nici urmă de ghimpe,
mușcătură,
crestătură sau
pavăză
pe mușchiul inimii ținut
la vedere!

Ah, coloana lor vertebrală,
dreaptă,
țeapănă,
parcă lipsită de cartilagii
atunci când
păsesc poarta redacțiilor și-a editurilor,
atunci când calcă pagina de ziar
sau de carte,
pasul lor care n-a învățat încă
mersul târâș, șerpesc, tupilat,
cocoșat, rupt din șale
și grumazul lor
care n-a dobândit reflexul condiționat
al plecării
capului!

Cum mai zburdă ei
cu mieii și cățelandrii
pajiști înflorite,
file imaculate,
crânguri înmiresmate,
lunci de poveste,
maidanele orașelor și
gropile lor de gunoi!
Cum se mai aruncă ei despuiați
în marea de litere,
în pădurea cu zmei,
în oceanele mâloase ale timpului
ca-n iezerele albastre
ale piscinei unui hotel de lux!
Cum umblă ei nepăsători
și avizi
poteci bătătorite,
drumuri de țară
sau imperiale,
autostrăzi
și muchii de faleză,
cum mai dansează ei
chiar
pe cele mai subțiri
sârme!
Cum mai vin ei plutind cu
zâmbete serafice
peste genuni
flămânde,
duși de micile lor luntrii de hârtie,
cu velele lor de hârtie,
cu vâslele lor de hârtie,
ținând strânse la piept
topuri subțiri de hârtie,
unicul lor mijloc de apărare,
comori neprețuite!
Dulce inconștiență a vârstei,
curaj zănatec,
desănțat,
indecent,
impudic!

Apără-i, Doamne,
de vasiliscii anticamerelor,
de privirea ucigașă a secretarelor
și mârâitul amenințător al redactorilor,
de hămăitul dulăilor bătrâni
apărători ai ogrăzilor
și de mușcătura veninoasă a
criticilor și criticaștrilor.
năpârci cameleonice, mereu în schimbare
de solzi,
duelgii cu săbii ciobite,
înfloriturile sterile, dăunătoare,
mucegai pe marginea foii!
Fă-le
conchista ușoară:
așterne-le punți
prin văzduh,
pe pământ
și pe ape,
deschide-le căi
printre aștri
și stele,
pune-le veșnică lumina Ta
sub frunte și pleoape,
lasă flacăra Ta
nestinsă
în ei.
Viață fără de sfârșit dăruie-le
și oțelește-le vrerea,
încununează-i cu lauri
și păstrează-le neprihana
întreagă,
ca pe un glob de cristal,
astupă-le urechile la cântul
pervers și perfid al sirenelor,
la urletul șacalilor și
scrâșnetul cel rău al
roții dințate
a lumii...

II.

Ah, poetul îmbătrânind...

Cum își mai stoarce el ultima scânteie
de viață
în căutarea versului
potrivit!

Cât de greu îi mai apasă
vertebrele îndurerate
veșnicele genuflexiuni înaintea verbului,
cum îl mai ostenesc flotările-naintea
metaforei,
cum îl mai trec sudorile la retezat
de iambi!

Cum se mai străduie el
să miroasă proaspăt și tânăr pe dinafară
frazele acestea ostenite de atâta
șiretenie veche,
cum își mai pilește el
seară de seară,
ghimpii crescuți înăuntru ai bătăturilor
din lungile peregrinări
prin grohotișul șabloanelor,
cum își mai suge el burta,
cum își mai privește el
reflecția din oglindă,
narcisic,
cu sufletul pe buze așteptând
să-i încolțească pe țeastă
frunze de laur,
cum se mai îmbracă el,
inutil, pentru noapte,
în haine de gală netoate,
de molii mâncate,
cârpite în
coate...

Cum mai tânzuie el
- cimpanzeu artritic -
la curțile luminate ale dragostei tinere,
stângaci, împiedicat, clătinat,
cum mai țopăie el,
bălăbănit-amețit
la mesele înțelepților,
cum mai trage el
cu degete 'ncârligate de gută
corzile destrămate de harfă!
Cum s-ar mai vrea el
eolian, solar, seren, selenar,
demonic și
dumnezeiesc totodată,
axă perpetuă a lumii,
punct de sprijin și
miez de existență
galactică!
Cum se mai gâlcevește el
- sfârâind ca un greier -
cu Sfinții și cu
mai toți dracii! -
câtă lipsă de creier!

Iată-l
Doamne,
ajuns la mintea cea dintâi,
a copiilor,
de râsul satului,
al mânjilor
și-al curcilor,
cerșește-n ascuns
râsul plin al zeilor,
va propăvădui, Doamne,
viermilor și furnicilor
despre unicitatea lumii
și-a Paradisului
în sfârșit, surd și mut
în casa lui neagră și scundă,
din lut...

Al. Săndulescu

Cămaça fericitului*

Sunt și nu sunt un *diarist*. Jurnalul meu intermitent este, în cele din urmă, o expresie a singurătății care fuge de ea însăși, a nevoii de comunicare, a căutării unui dialog. De aceea, uneori, el se transformă în epistolă, autorul dorind să se confeseze *cuiva*, unui spirit congener, care să-l asculte, pe care să-l simtă martor înțelegător al experiențelor sale de viață, capabil să-i susțină mesajul sau, eventual, să-l combată în deplină cunoștință de cauză. Dacă ar fi fost să păstrez (atunci când le-am redactat) toate bruioanele, cred că scrisorile pe care le-am trimis depășesc, în mod considerabil, ca volum, însemnările mele jurnaliere.

Încă din vremea liceului, am fost într-un dialog cvasipermanent cu prietenii, cu familia, cu fetele pe care le-am iubit... În stagiul meu parizian și mai ales în lunile de spitalizare, nu era zi să nu primesc cel puțin două-trei răspunsuri la misivele mele care curgeau de-a dreptul torențial. Mereu m-a stăpânit nevoia de a împărtăși și *celuilalt* ceea ce simt, ceea ce visez, ce carte citesc, ce locuri admir, ce oameni cunosc și cât m-au încântat sau, din contră, m-au dezamăgit. Acum, punând punct unei istorii ca atâtea altele din deceniile nu prea senine pe care le-am traversat, având, cum e și firesc, particularitățile ei, nu găsesc altă modalitate mai la îndemână, spre a nota câteva gânduri finale, decât să aștern tot o scrisoare pe care o adresez unui prieten, pe cât de real, pe atât de imaginar.

Dacă m-ai întreba, dragul meu, ce anume *rămâne* din câte le-am povestit și încă din altele, încă nepovestite, ți-aș răspunde că drojdia se lasă greoaie la fund, iar vinul cu esențele, cu buchetul aromitor și limpezimea lui cristalină se urcă la suprafață. Cu trecerea anilor, memoria devine din ce în ce mai selectivă, din multele întâmplări ale existenței reținându-le mai ales pe acelea care încorporează un sâmbure de lumină. Partea umbroasă, fără să dispară, se retrage treptat în imperiul umbrei, de unde revine mai anevoie. Spun, cum vezi, lucruri știute de toată lumea. De obicei, nu vrem să ne mai aducem aminte de relele care ne-au aținut calea, ne-au mâhnit și ne-au îndurerat. Privirea interioară ni se îndreaptă aproape instinctiv spre dârele de lumină ale vieții noastre, care au făcut ca ea să merite a fi trăită. În ceea ce mă privește, acestea au existat, cum probabil ai băgat de seamă, în ciuda tuturor și nu a puținelor umbre de care ți-am vorbit nu o dată.

Aș dori totuși să revin.

Mă revăd acum într-o zi de Paște, la Pleșești, unde livezile albeau înflorite pe dealuri, ceea ce o inspira pe bunica, spunând că s-a deschis gura raiului. Biserica din satul nostru nu era terminată și, de Înviere, ne duceam la Schitul Rogoz, aflat oarecum în apropiere. Mama punea în traistă oauă roșii, pască și cozonac, dar și mâncare de post pentru sâmbătă seara, când ajungeam acolo, fiind găzduiți de maica Evghenia. La bătaia clopotelor, mergeam să "luăm lumină" și să ascultăm slujba care dura până spre ziuă. Copil, prin clasele primare, adormeam la picioarele stranei și auzeam ca prin vis melodiosul *Hristos a înviat*, cântat cu vocea lor subțiratecă de măicuțe. Când ne întorceam acasă, duminecă, poposind pe drum, se așternea masa într-o poiană. Iarba era crudă și codrul abia înfrunzit. Probabil că acolo, fără să știu, mi s-a întipărit în suflet imaginea purității, a nevinovăției.

Am fost așa de îndrăgostit de natură, încât una din marile mele bucurii, aceea a lecturii, s-a petrecut pe un drumeag de la vie sau pe malul unei ape. Când m-au ajutat împrejurările, mi-am așezat masa de scris într-un cerdac plin de flori, cu vederea spre dealurile sau munții împăduriți. Așa am lucrat mai multe veri la Agapia și la Bușteni. Trebuie să-ți spun că, oricâte piedici mi s-au pus de-a lungul drumului, unele, în aparență insurmontabile, am avut parte de câteva fericiri (și nu exagerez câtuși de puțin folosind cuvântul acesta). Mai întâi, nașterea băiatului meu, care a făcut să dobândesc un alt statut psihico-moral. Am simțit că trec într-o altă vârstă, mai coaptă, mai statornică, mai plină de răspundere și de speranță. Apoi, întoarcerea tatei din închisoare, echivalând cu o renaștere a lui și a noastră, a familiei, cu salvarea dintru-un lung și în orice clipă amenințător naufragiu. Puțin după aceea, reușita operației mele pe cord deschis a scânteiat ca un sâmbure de lumină, ca și aflarea, într-un târziu, a dăruitei ființe de lângă mine. Și în viața mea de condeier, apariția fiecărei cărți a însemnat o clipă de fericire (chiar dacă uneori umbrită de prea severe și nedrepte critici). Era tot o naștere și-i acordam toată atenția și, dacă vrei, toate onorurile. Așezam volumul mirosind încă a cerneală tipografică pe birou, ca să-l pot privi cât mai multă vreme. Asta-i un fel de auto-admirație, dar ce te faci cu orgoliul de... creator! Trece însă destul de repede.

Am avut, cum știi, o sensibilitate pentru muzică și artele plastice, deși fără cultură specială în respectivele domenii. Îmi aduc aminte de anii '70, când, împreună cu fostul meu coleg de liceu, regretatul poet și regizor Titel Constatinescu, mergeam duminecă de duminecă la Ateneul Român, unde am ascultat – și cu ce înaltă emoție! – integrala simfoniilor lui Beethoven, dirijate de George Georgescu. Și tot acolo, în interpretări celebre, concertele pentru vioară și pian de Mozart, Ceaickovski, Grieg și mereu maiestuosul *Dublu concert* de J.S.Bach. Nu reprezentau acele dimineți muzicale un strop de fericire?

Cât privește pictura, ea m-a cucerit spontan în vechile noastre mănăstiri (Voroneț, Humor), în muzeele bucureștene (Muzeul Simu și, mai ales, Zambaccian), și mai târziu, avea să-mi rezerve incomparabile desfătări în Italia (cum aș putea să uit vreodată basilicile Romei și muzeele Florenței?), la Paris, unde am rămas de atâtea ori la "Jeu de Paume" îmbătat și îmbăiat de vârtejurile de aur ale lui Van Gogh și de colorismul fascinant al mai tuturor

*Din volumul în manuscris ***Operație pe cord deschis***

impresioniștilor, la Berlin, în Pergamon și Bodemusem, cu uimitoarele lor antichități egiptene și orientale, și la Dresda, în palatul Zwinger, prosternându-mă în fața *Madonei Sixtine*.

Călător neostenit (atât cât mi-au ajutat puterile și cât mi-a permis regimul comunist), am cutreierat țara din Bucovina și Maramureș până la Dunăre și Mare. Pe urmele scriitorilor, am bătut mai toate provinciile, ajungând, cum spuneam, într-o vară în Banat, la Șiria lui Slavici și de acolo, coborând la Reșița, spre Muntele Semenic. Așa de încântat am fost de acele locuri și de acele clipe amintitoare a pădurilor copilăriei, încât, urcând spre culme cu un camion de ocazie, am început să fredonez victorios *Oda bucuriei*. Nu pot uita, iarăși, un drum pe valea Rîmnicului, suind apoi în stânga până la Bisoca, împreună cu prietenul și colegul meu de clasă, poetul Radu Cârneci, el însuși un împătimit, un inspirat imnograf al naturii și al plaiurilor natale (*Iarba verde, acasă, Țara lui Lal, Cântând dintr-un arbore*), încercând să căutăm Pietrele Fetei și să reconstituim topografia din *Basmul Bisoceanului*, ascultat de Odobescu pe acele meleaguri. De pe creastă (eram în curbura Carpaților) făceam ochii roată, cuprinzând parcă toate provinciile românești, nu numai Transilvania și Moldova cu Munții Vrancei, dar și Dobrogea până pe la Măcin.

Dintre toate anotimpurile, cel mai mult îmi place toamna. Ai văzut vreodată cum arăta ea în octombrie la Bușteni, pe Valea Cerbului? Fagii parcă sunt cuprinși de flăcări, adunând în frunzișul lor învăpăiat cele mai nebănuite nuanțe de galben-ruginiu, care par și mai incandescente în contrast cu verdele închis al brădetului. Dar ce să te întreb eu de munte, când splendorile anotimpului meu preferat sunt uluitoare și aici la București. Castanii din curtea Academiei, platanii din Cișmigiu, sălciile de pe malul Herăstrăului desfășoară o vastă, inimaginabilă panoplie de culori pe care ar putea-o invidia orice pictor.

La noi, toamna, mai ales la începutul ei, este aproape exuberantă, spre deosebire de țările nordice, unde are o alură mai apăsat melancolică. Nu pot uita valsurile lui Chopin, ascultate într-o ”kawiarna” de la Varșovia și o trăsură cu un cal care duruia în neștire pe străzile înguste ale Orașului Vechi, sub o bură deasă de ploaie... Și, revenind, mai ții minte acea terasă de unde admiram, tot cam pe toamnă, parcul Operei, având câte o halbă de bere în față și ne încingeam la discuții până ce eu alunecam spre confesie? Dar de acel pianist care cânta parcă numai pentru el, în surdină? Uneori insistai să-ți citesc din caietele mele mai vechi și anumite pagini dintr-un dialog epistolar ajungeau să te emoționeze de-a dreptul...

Vezi, dragul meu prieten, de când stăm de vorbă, umbrele s-au lăsat din ce în ce mai la fund, – să dea Dumnezeu să nu se mai ridice deasupra! – ca niște drojdii otrăvite, cum au și fost, vai, când se revărsau asupra mea, și că au rămas vii, numai acele fantastice dâre de lumină, care m-au, și, în anumite momente, ne-au îmbrăcat în adevărate odăjdii. Nu sunt ele, într-un fel, amintirile acestea, care îmbină într-un singur mănunchi viața cu arta, cămașa fericitului?

Lucian Sârbu

PunguÆa cu doi bani

(o fantezie)

”Sunt un om bolnav...”
F.M.Dostoievski - ***Însemnări din subterană***

Sunt un om rău. Niciodată nu i-am iertat boierului bătaia pe care mi-a tras-o când m-a prins uitându-mă pe gaura cheii în camera fiicei lui. M-a lovit cu pumnii, cu picioarele, mi-a spart capul cu mânerul unei lopeți, mi-a rupt două coaste aruncându-mă de la etaj, a pus caii să galopeze peste mine. Iar eu, nevinovat, nu văsusem nimic din ce mi-aș fi dorit, căci fata lipsea de acasă. Abia mai târziu, când mă trezii din comă, cineva îmi zise că puștoaica fugise la Paris cu un pianist englez. Atunci m-am hotărât să mă răzbun: toată viața mi-am închinat-o acestui ideal.

Părinții mei, moșul și baba, fuseseră din totdeauna săraci ca degetul, toată averea lor reducându-se la o găină șchioapă și un cocoș cu creasta julită. Mi-am zis că n-ar fi rău dacă aș încerca să pun mâna pe bogățiile ticălosului de boier. Noapte de noapte îl visam plecându-și capul în praf dinaintea mea, lingându-mi înfometat degetele, mâncând cu lăcomie fel de fel de mizerii (piele de pantofi, rădăcini, ouă stricate, chiar excremente), pe care i le-aș fi întins surâzând malefic, disprețuitor. Fiecare ruptură a oaselor mă durea de parcă s-ar fi produs clipă de clipă; știam că durerea nu va înceta până ce nu voi reuși să-mi trăiesc visul.

Pe la douăzeci de ani am ajuns vizitiu la curte. La început nu aveam de îndeplinit treburi prea însemnate, mă ocupam numai de drumurile neimportante pe care le făceau, de regulă, cucoana și prietenele ei. Cu timpul, însă, întrucât serviciul meu mergea bine și toată lumea era încântată de mine, mă apropiai tot mai mult de boier, devenind în cele din urmă principalul său surugiu, mâna-i dreaptă. De acum încolo, trebuia să am grijă de sănătatea fiecărui cal în parte, trebuia să supraveghez cu grijă țesălatul și scăldarea animalelor la râu. Dar, mai ales, îmi însoțeam stăpânul oriunde, mai rău decât o umbră; căci eu eram alături de ticălos până și în timpul celor mai întunecate nopți. În curând am angajat-o și pe maică-mea la bucătărie și, împreună cu moșul, pregătii atacul final.

Într-o zi, întorcându-mă cu trăsura de la oraș, unde boierul, împreună cu niște cucoane, fusese să vadă o piesă

de teatru, ne sări în cale cocoșul cu creasta julită ținând în cioc o punguță cu doi bani. Chipurile treaba era întâmplătoare, însă eu știam că dincolo de copaci pândește taică-meu, cu care aranjasem totul. Boierul se minună și, cum era de așteptat, îmi porunci să-i aduc punguța. Zis și făcut; îi adusei punguța boierului și pornirăm mai departe. În acest timp, moșul recuperă pasărea, fugi repede pe o scurtătură și ne ieși înainte, în dreptul unei fântâni; când trăsura se apropie, slobozi cocoșul și începu să croncăne cu vocea-i de bețivan bătrân: "Cucurigu! Vreau punguța cu doi bani!" "Ei drăcie, făcu boierul, uite un cocoș care nu numai că duce poveri în cioc, dar mai e și pisălog pe deasupra. Du-te, băiete, și aruncă-l naibii în fântână; poate s-o răcori și i-o trece." Făcându-mă că-l înhață cu sălbăticie, băgai cocoșul sub haină, aruncând în fântână un mănunchi de buruieni care, privite de la distanță, puteau foarte ușor să păcălească ochii unui privitor ignorant.

În sfârșit, după vreo oră de mers liniștit, ajunserăm la conac. Boierul, însoțit de cucoane, intră în casă; în clipa următoare am scos cocoșul de la piept, l-am stropit cu apă și i-am dat drumul prin curte, strigând "Cucurigu! Vreau punguța cu doi bani!" Boierul se ivi în ușă, îngrozit. "Domnule, i-am zis, prefăcându-mă speriat, animalul ăsta a ieșit din fântână!" "Ei bine, atunci o să vadă el pe dracu." – și o chemă pe maică-mea, din bucătărie, poruncindu-i să arunce cocoșul în cuptor. Bineînțeles că bătrâna dădu din cap în semn de "da-da", însă mi-l înapoie de îndată ce avu prilejul. Pentru ca totul să fie mai convingător, aruncă niște găleți de apă în bucătărie; suindu-mă iarăși la boier, cu cocoșul la subsuoară, zisei: "Domnule, beleaua asta de cocoș a băut toată apa din fântână și cu ea a stins focul și a inundat casa!" "Cum? Ce?" "Da, domnule, e o băltoacă imensă la parter." Nenorocitul, coborând în grabă, se pomeni în mijlocul unui adevărat iaz ce se formase în locuința sa: bătrâna, din prea mult exces de zel, făcuse rost și de câțiva peștișori, ce fluturau sfidători din coadă printre mobile, precum și de o broască ce orăcăia la fereastră. "Blestem! – urlă transfigurat de mânie, blestem, blestem, blestem! Du-l în mijlocul cirezii, băiete, să-l calce vitele, să-i zdrobească oasele, să-l pască oile!" "Aha, m-am gândit, jigodie, vrei să-i faci și lui ce mi-ai făcut mie. Crezi c-o să mai ai noroc". Ieșind afară, am fluierat scurt, imitând sunetul cintezoiului; de după gard își făcu apariția tata, privind atent în jur ca nu cumva să fie văzut. Împreună merserăm în ograda cu vite; am deschis larg porțile, lăsând toate animalele să iasă, după care tata le duse la noi acasă, iar eu am mai stat un sfert de oră să îndop cocoșul cu grăunțe, ca să pară mai gras. Fiind făcută și aceasta, mă dusei înapoi la boier, care, împreună cu celelalte slugi, se chinuia de zor să scoată apa din casă. "Boierule, l-am strigat, nu-i a bună. Cocoșul ăsta e carnivor, a mâncat toți boii și toate vacile și taurii cei de prăsilă." Parcă auzindu-mă, cocoșul se înfoi mândru, îmi sări din brațe și porni să se plimbe țanțoș de colo-colo, zăngănindu-și pintenii. Boierul păli, lesină vreme de-un minut, prăbușindu-se cu un plescăit în băltoacă, începu să plângă cu sughițuri și, deodată, se lumină tot la față, spunându-mi: "Știu! Bagă-l în mă-sa în vistierie, să se înece cu vreun galben. Și apoi să-l tai în bucăți, iar rămășițele să i le atârni de poarta din față, să le vadă toți nemernicii! Poftim, uite cheia, na, ia cheia de la vistierie, du-te..." M-am dus acolo, am încărcat în trei saci toți banii pe care i-am găsit, l-am fluierat iarăși pe taică-meu și l-am pus să care totul acasă. "Du-te, tăticule, i-am zis, și nu mai veni, că nu mai e nevoie." În principiu, mă răzbunasem. Dar nu era suficient. Scoțând din buzunar o cretă, am tras două dungi paralele pe podea și l-am pus pe cocoș între ele; acesta rămase țeapăn, ca și cum ar fi fost mort. Mi-am dres vocea și, pe un ton cât mai neutru cu putință, l-am chemat pe boier. Veni gâfâind, zvârlind flăcări pe ochi. "A crăpat? Ai? A crăpat, crăpa-l-ar dracu?" În loc de răspuns, am deschis ușa vistieriei: cocoșul, nemișcat ca un sfinx, trona într-un spațiu cu desăvârșire gol.

Boierul se înroși, duse mâna la piept, începu să tremure din picioare, să horcăie, să se descompună, o spumă verzuie îi clipoci ușor pe gură, pe urechi, țeasta începu să-i palpite ca o inimă, oasele îi trosniră pe dinăuntru, degetele îi zvâcniră ca niște vene, din piele îi ieșea fum, pilozitatea îi luă brusc foc și, deodată, cu o bubuitură crâncenă, explodă, împrăștiindu-se agonic pe pereți. Moartea din el mă stropi și pe mine: dând ușor cu limba peste buze, am constatat că era dulce. Un glob ocular se rostogoli până la bocancii mei: l-am zdrobit cu meticulozitate sub călcâi, mi-am luat cocoșul la subsuoară și am fugit de acolo. Jos, la parter, în vreme ce pe o intrare oamenii se străduiau să scoată apa, pe alta mama aducea tot mai multă, tot mai plină de vietăți: între timp, casa boierului se umpluse de broaște și de șerpi veninoși ce sâsâiau amenințători. "Gata, mamă, ajunge." – i-am spus și bătrâna, supusă, mai aruncă un ultim pumn de lipitori, după care plecă.

Viorel Cosma

Steaua liricii mondiale: soprana Angela Gheorghiu

Nu există cântăreață de operă româncă, de la Elena Teodorini și Hariclea Darclée până la Maria Cebotari și Elena Cernei, care să fi egalat cariera fulminantă a celei mai mediatizate vedete mondiale contemporane, Angela Gheorghiu. În numai un deceniu de la debutul internațional în Elveția (1991) până la cel mai recent eveniment monden al mega-concertului londonez, dedicat aniversării celor 50 de ani de domnie a reginei Elisabeta a II-a a Marii Britanii (iunie, 2002), protagonista a purtat același nume de rezonanță fără egal: românca Angela Gheorghiu. Cartea de vizită a acestei tinere soliste rămâne fără egal în decursul celor 200 de ani de istorie a teatrului nostru liric, fiindcă de numele ei se leagă nu numai prestigioase premii și distincții internaționale (***Belvedere*** / Viena, Berliner Rundfunks / DDR - ***Berolina, Caluste Gukbekian*** /Lisabona, Victoriile Muzicii Clasice / Londra, ***Officier des Arts et des Lettres*** / Paris etc. etc.), cât și performanțe artistice excepționale (filmul ***Tosca***, compact-discuri la binecunoscutele firme EMI și DECCA cu muzică de Vivaldi, Donizetti, Bellini, Puccini, Gounod, Bizet, discul ***Mysterium*** cu muzică religioasă românească realizat în colaborare cu Corul ***Madrigal*** etc.), dar mai ales spectacole lirice pe cele mai prestigioase scene din Franța, Anglia, SUA, Austria, Italia, Germania, Japonia, America de Sud. Aproape toate marile reviste de specialitate au publicat pe copertă chipul de o frumusețe fascinantă al brunei cântărețe române, majoritatea topurilor vedetelor teatrului muzical din zilele noastre plasând-o în frunte pe Angela Gheorghiu. *Acum, când Sutherland se bucură de o binemeritată retragere din activitate, când Kabellé și Fremi se află la apusul carierelor lor, când Kiri Te Kanawa și Jessye Norman – sopranele megastaruri de astăzi – probabil nu vor mai fi primele preferințe ale unui director de operă pentru repertoriul francez sau italian* – scria ziarul ***The Sunday Times*** în 1996 – *Angela Gheorghiu este numele ce apare tot mai des pe buzele inițiaților într-o lume a operei în goană după dive*. În anul aniversar al centenarului morții lui Giuseppe Verdi (2001), tânăra noastră cântăreață a lansat un disc-provocare la adresa nemuritoarei Maria Callas: ***Casta Diva***. La numai 36 de ani, Angela Gheorghiu a propuis prestigioasei Case de discuri ***EMI Classics*** o suită de înregistrări a celor mai dificile pagini muzicale din operele lui Rossini, Bellini și Donizetti cărora le-a dat strălucirea de odinioară a Mariei Callas, fără a ocoli pe alte CD-uri popularele arii din ***Traviata*** de Verdi, ***Boema*** și ***Turandot*** de Puccini, ***Werther*** și ***Manon*** de Massenet, ***Romeo și Julieta*** și ***Faust*** de Gounod, spre a încheia cu momente de virtuozitate a celei mai titrate vedete mondiale din sec. 19, soprana Giuditta Pasta din ***Somnambula*** și ***Norma*** (aria ***Casta Diva***). Toată presa a sesizat în acest disc gestul temerar al cântăreței române de a-și etala disponibilitățile tehnice vocale spre a cuceri pariul cu cele mai mari glasuri ale lumii din toate timpurile. Cum s-a produs "miracolul" Angela Gheorghiu?

Născută la Adjud, județul Vrancea (7 septembrie 1965) și poposită în București spre a-și cultiva glasul de o puritate și muzicalitate excepționale, Angela Burlacu a încăput pe mâna unor maeștri de canto remarcabili – profesorii Mia Barbu, Ion Fălculete și apoi maestra Arta Florescu la Universitatea Națională de Muzică – ce i-au modelat de timpuriu acel buchet de calități native care i-au pregătit "explozia" internațională. Momentul revelator al unei cariere strălucite s-a produs în toamna anului 1994, când dirijorul Sir Georg Solti a descoperit-o în ***Traviata*** la The Royal Opera Covent Garden din Londra, unde debutul s-a transformat în triumf. Dar oare acesta să fi marcat "scânteia" vieții cântăreței? Care a fost rolul tenorului Placido Domingo în orientarea primilor pași în lumea scenei? Nu cumva acea întâlnire a lui Mimi cu Rodolfo din ***Boema*** (adică Angela Gheorghiu cu Roberto Alagna) poate constitui totuși pasul decisiv al fulminantei ascensiuni al româncei din Adjud? Timpul va da răspunsul cel mai concludent.

Au urmat discurile complete ale operelor ***Elixirul dragostei*** de Donizetti, ***Traviata*** de Verdi (în versiune engleză sub bagheta lui Georg Solti și italiană sub conducerea lui Riccardo Chailly), ***Boema*** de Puccini, ***Werther*** de Massenet, ***Romeo și Julieta*** de Gounod, ***Mantaua***, ***Sora Angelica*** și ***Gianni Schicchi*** de Puccini, precum și captivantele selecțiuni de arii și duete, My Word (25 de melodii din 16 țări), ***100 Year of Great Music. 1897 - 1997***, ***Verdi Hercines***, ***Verdi per due*** (cu Alagna) etc. În sfârșit a apărut și cartea: ***Diva. The New Generation*** de Helena Matheopoulos (SUA, 1998) în care chipul româncei strălucește pe copertă, alături de Renée Fleming și Cecilia Bartoli. Glasul Angelei este luat (pe disc) până și în cosmos de turistul spațial Dennis Tito la bordul Stației spațiale internaționale din 4 - 6 mai 2001!

Aflată în plină maturitate, cântăreața noastră își clădește cariera cu pasiune și echilibru, spre mândria școlii românești de canto pe care o poartă pe toate meridianele pământului.

Fl.Agafiței

HYPERBOREEA ªI SHAMBALLA – DOAR *TĂRÂMURI* SPIRITUALE?

Apariția oricărei civilizații se pierde, adeseori, într-un trecut perceput ca fiind obscur și inexplicabil, greu detectabil, dacă nu imposibil, din cauza fie a mijloacelor de investigare (a metodelor utilizate de savanți), fie a intervalului mare de timp ce desparte momentul inițial al nașterii civilizației respective de prezentul în care acționează oamenii de știință angrenați în fluxul cunoașterii, al aflării.

De o asemenea situație incomodă era conștient, încă acum mai bine de două mii de ani în urmă, autorul ***Bibliotecii istorice***, **Diodor** din Sicilia, atunci când afirma, făcând uz de propriu-i spirit analitic – specific de altfel și altor mari învățați ai lumii antice – că este extrem de anevoios să cercetezi și să dezvălui omenirii întâmplări din trecut, deoarece cititorii mai totdeauna se vor uita cu neîncredere, alteori cu dispreț, atunci când, spre exemplu, istoricul le va înșirui fapte care au drept suport o cronologie îndoielnică.

Și tot marele istoric al antichității avertizează asupra riscurilor cercetării când se alunecă pe un teren nisipos, situat exact la limita dintre lumea reală și a legendei, între adevărul istoric și cel mitologic, întrucât acestea vor avea parte, adeseori, de înverșunate comentarii contradictorii.

Ținând seama de avertismentul sicilianului și făcând abstracție de îndemnurile specifice gândirii pozitiviste ale lui **A.Comte**, ne-am asumat toate riscurile demersului atunci când ne-am propus realizarea unei incursiuni în "lumea" hyperboreenilor, concomitent cu aceea specifică "lumii" Shamballei.

În fapt, nu facem altceva decât să dăm curs unui îndemn mai vechi, aparținând filosofiei existențiale serioase, care propunea întoarcerea spre marile teme ale trecutului, scopul fiind acela al completării sau, mai bine spus, al umplerii golurilor răsărite în gândirea modernă din cauza consumării conceptelor abstracte.

Chiar dacă pozitiviștii caracterizau începuturile omenirii drept infantile, totuși n-au fost capabili să răspundă la întrebarea de ce lumea aceea reușea să ridice probleme aflate în discuție și azi, cum sunt cele privitoare la ființă și neființă, originea universului, a raportului dintre organic și anorganic, a semnificației existenței însăși? Culmea este că noi, cu toate mijloacele sofisticate ale tehnicii, n-am ajuns – în numeroase situații – decât să verificăm și să confirmăm multe din adevărurile emise de înțelepții antichității.

Un exemplu în acest sens îl constituie "cazul" **H. Schliemann**, arheologul german care descoperă Troia cea cântată de **Homer**, considerată multă vreme doar produsul imaginației geniale a poetului grec. A fost de ajuns averea și entuziasmul germanului pentru a se demonstra lumii că ceea ce părea de neatins devenise extrem de concret, extrem de palpabil; cu alte cuvinte, germanul opera pe cord deschis, arătând lumii întregi, strivită de "adevărurile" purtate din generație în generație, cum se demontează (demolează) un mit, pentru a așeza în locul său concretul, exprimat în versurile homerice.

Așadar, de unde și până unde această pendulare între două lumi (aparent) total diferite, *Hyperboreea și Shamballa*?

Nu este această întreprindere a noastră una extrem de riscantă ori de-a dreptul inutilă? Căci pentru mulți dintre noi primează angoasele zilnice, proprii și specifice vremilor ce le traversăm, aproape lipsiți de profunzime, spre un capăt despre care nu știm altceva decât că există. Credem, totuși, că abordarea tematicii exprimată în titlul articolului nu este inutilă, atât timp cât nu s-a demonstrat de către nimeni că ar fi existat măcar o civilizație complet autonomă, fără nici o legătură cu altele care au fost înaintea sa ori în același timp cu ea. Dintru început, avertizăm că avem drept țintă răsturnarea termenilor de comparație de până acum, uzitați la refuz, concomitent cu plasarea, dincolo de civilizația noastră și a momentului istoric pe care-l trăim, dorind o reașezare pertinentă a discuțiilor privitoare la *Hyperboreea* și la *Shamballa*.

Studiind mai îndeaproape cele două fenomene născute în timpuri demult apuse, am ajuns la câteva concluzii pe care le-am considerat suficient de serioase pentru a le da curs în rândurile ce urmează:

1/ ambele "regiuni", și *Hyperboreea* și *Shamballa* suportă o abordare atât exoterică, dar și ezoterică - (noi ne vom axa aici, mai întâi, pe aspectul exoteric, urmând ca în aparițiile ulterioare să nuanțăm celălalt plan!);

2/ ambele sunt cuprinse în izvoarele scrise ale antichității și, ceea ce este mai interesant, cronologia lor este aproape paralelă, referirile grecilor cu privire la lumea hyperboreenilor ducând către sfârșitul mileniului al II-lea î.H. și începutul mileniului I î.H., în vreme ce cronologia oficială a regatului Shamballei menționează pe primul său rege, **Suchandra – Dawa Zangpo**, în secolul IX î.H. (878-876 î.H.);

3/ ambele sunt situate, geografic vorbind, către nord, acest punct cardinal având valențe sacre și în cazul *Hyperboreei* și în cel al *Shamballei*;

4/ ambele sunt manifestări ale unor civilizații indo-europene, cu certe puncte comune, atât în ceea ce privește viața rituală, socială, cât și aceea de familie, de castă;

5/ ambele sunt regiuni specifice unei geografii mitice, spirituale, căci despre *Hyperboreea* se discută uneori ca fiind tărâmul pur al celor fericiți, în vreme ce despre *Shamballa* yoginii afirmă că se află în locul cel mai ascuns al inimii și că nu trebuie să mergi prea mult pentru a-l atinge, doar etapele extrem de grele, care se impun a fi trecute, întârziindu-l pe "călător" în ascensiunea sa către centrul Ființei.

În Tibetul rarefiat, preoții lama au creat de-a lungul timpului mai multe cărți, așa numitele ***Călăuze***, care-l pot purta pe "călător" spre mirificul tărâm al *Shamballei*, descris, ca orice regiune terestră de vis (un adevărat *picior de plai/pe-o gură de rai*), cu lacuri, păduri, fluvii, munți etc.

Este vorba, în ambele cazuri, așa cum arăta **Bauman** când discuta despre civilizațiile străvechi, despre fascinația declanșată de gândul că ar fi existat un timp primordial, paradisiac, când oamenii nu cunoșteau moartea, munca, având hrana la discreție și când totul părea că va dura la nesfârșit. Mitul paradisului pierdut exaltă omul, prezentându-l în deplina sa libertate, trăind beatific fiecare moment, spontan și fără încorsetări ideatice, fiind prezent la aproape toate popoarele lumii, chiar din perioada indo-europeană și poate de mai înainte.

Grecii plasau *Hyperboreea* dincolo de vântul *Boreos*, vântul de nord, despre care știm azi că este un vânt neperiodic, rece, catabatic, cu caracter local. Dezvoltat în regiunile de munte unde se acumulează aerul rece, se prăvălește brusc, în cascade de aer înghețat, asupra apelor marine mai calde din zona litorală apropiată. Cunoscut de **Diodor** prin intermediul lui **Hecateu**, vântul purta denumirea de *Boreos*, în vreme ce azi denumirea sa este *Bora***.**

Ni se pare foarte importantă discuția în jurul acestui fenomen meteorologic căci, după părerea noastră, vântul acesta este singurul în măsură să ne ajute la delimitarea, în spațiu a teritoriului locuit de hyperboreeni.

Bora se formează în munții Dinarici și Podișul Karst, undeva la o altitudine de aproximativ 1000 de metri, deasupra Mării Adriatice. Este un vânt violent, surprinzător pentru grecii sosiți, acum mai bine de 2500 de ani pe țărmurile Mării Negre și obișnuiți cu climatul cald al țării lor de baștină. Acest vânt nu este doar apanajul regiunii adriatice, ci și acela al Caucazului, unde se formează periodic și constant, coborând spre țărmul răsăritean al Mării Negre, nu departe de Novorosiisk, media acțiunii sale fiind azi de 46 de zile pe an. Grecii, mari călători și coloniști în Marea Neagră și în Mediterana, au putut cunoaște acțiunea vulcanică a acestui vânt care îngheța apele mării, devenit punct de reper în localizarea lumii cunoscută de ei foarte bine, în comparație cu mai puțin cercetata zonă de dincolo de acest vânt, mai spre nord.

Diodor vorbește despre legenda hyperboreenilor situați la nord de țara celților, loc unde istoricul n-a ajuns, dar despre care spune că ar fi de fapt o insulă în *Ocean*, care nu este mai mică decât *Sicilia*. Insula ar fi având un pământ bun, roditor, iar clima atât de prielnică încât s-ar obține două recolte pe an. Ea este locul natal al Zeiței **Leto**, mama lui **Apollo**, și al Zeiței **Artemis**. Istoricul mai afirmă că hyperboreenii l-ar adora pe **Apollo**, zeul cel prea puternic, și că în acea insulă ar exista un templu înălțat în cinstea lui, precum și o incintă sacră, măreață, rotundă, închinată aceluiași zeu. S-a crezut, până la noi, că *Oceanul* despre care vorbea **Diodor** ar fi *Atlanticul* de azi, însă informațiile corecte demonstrează că grecii foloseau denumirea de *Ocean* atunci când vorbeau de *Marea Neagră*, ceea ce ar însemna că hyperboreenii ar fi fost un neam situat undeva în nordul Mării Negre; mulți s-au grăbit să afirme că este vorba chiar despre traci, căci doar de la ei au preluat grecii credința în **Apollo**, lucru de altfel adevărat, în vreme ce credința în nemurirea sufletului ar fi tot de origine hyperboreeană, conform lui **Schroeder**, aserțiune la care aderă și **Kazarow** atunci când afirmă că, din acest punct de vedere, asemănarea dintre geții nemuritori și hyperboreeni este mai mult decât evidentă, aceștia din urmă nefiind altceva decât un neam spiritual care locuiește în cer, ducând o viață spirituală undeva, dincolo de munți, acolo unde se regăsesc sufletele celor morți. **Megasthenes, Simonides, Pindar**, cunoscuți mitografi, afirmă că hyperboreenii, care trăiesc o mie de ani, locuiesc undeva în nordul Traciei, și chiar mai spre nord, în regiunea munților Rhipei. Localizarea *Hyperboreei* ni se pare importantă, deoarece, în funcție de aceasta, putem discuta cu totul altfel însăși istoria tracilor. Din aceste motive ne-am oprit la **Herodot**, considerat nu doar un mare istoric, ci și un călător pe măsură, ai cărui ochi au văzut trei continente: Asia, Europa și Africa. Precizări folositoare demersului nostru aflăm în ***Istoriile*** sale, ***Cartea a IV-a, XXXIII-XXXV.*** El spune că daruri importante au ajuns la sciți tocmai de la hyperboreeni, pentru ca să fie purtate către Adriatica și apoi mai spre sud, de unde dodonienii (trib elenic) le-au îndreptat spre Golful Malic, trecând marea în Eubeea, iar de acolo la Carystos, ocolind Andreesul până la Tenos, în cele din urmă ajungând la **Delos**. Informația devine, astfel extrem de utilă, deoarece plasează Hyperboreea în estul Europei și nu în Vest, la nord de ținutul celților. Tot **Herodot** arată că trimișii hyperboreenilor, nemaiîntorcându-se acasă, au hotărât ca darurile pentru Delos să fie trimise prin intermediul vecinilor lor, ascunse în paie de grâu. Or, se știe, femeile trace aduceau jertfă reginei **Artemida** folosind întotdeauna paie de grâu! Faptul că de la **Delos** grecii ajung mai târziu să-l cinstească pe **Apollo**, ca și traco-hyperboreenii, nu ni se pare de neînțeles, deoarece **Diodor** din Sicilia afirmă că tracii și helenii aveau relații foarte bune, prietenoase, iar schimburile de ofrande întru cinstirea și slăvirea aceluiași zeu, **Apollo**, par firești. Aceeași afirmație o întâlnim și la **Herodot**, care întărește ideea prieteniei traco-elenice. Ce ne spun izvoarele arheologice astăzi?

În spațiul dintre Carpați, Dunăre și Mare arheologii au descoperit mai multe care votive solare din bronz, așa cum sunt cele din Alexandria și Costești-Orăștie, a căror vechime se situează în jurul anului 1000 î.H. Pe de altă parte, monedele geto-dacilor, ***cei mai drepți și mai viteji dintre traci***, scot în evidență prezența lui **Apollo**, descoperit în mai mult de zece variante monetare, împreună cu **Artemis**. La toate acestea se adaugă mai multe sanctuare dacice care amintesc de cultul soarelui, cel mai important găsindu-se la Sarmizegetusa Regia. O altă informație interesantă ne oferă arheologul ieșean, **Atilla Laszlo**, care descoperă într-un mormânt din vechiul teritoriu al tracilor urme aparținând unei posibile ***amazoane***; acestea erau femei la fel de legendare ca și hyperboreenii, despre care **Diodor** afirma că își aveau țara în vecinătatea hyperboreenilor. Să fie descoperirea arheologului ieșean o confirmare clară, materială, a celor spuse de **Diodor**? Dacă răspunsul ar fi afirmativ, atunci

arheologia vine odată în plus în sprijinul afirmațiilor anticilor, așa cum o va face și în cazul lui **Homer**, care susținea că tracii s-au prezentat pe câmpul de luptă din Troia folosind arme, armuri din aur; ceea ce a părut mult timp o viziune de basm, ireală, dar care s-a adeverit în urma scoaterii la iveală a numeroase tezaure tracice și daco-getice din aur, atât de dincoace, cât și de dincolo de Carpați. Acest lucru nu ni se pare atât de nefiresc azi, dacă ținem cont că în Apuseni se află singura zonă auriferă demnă de luat în seamă din Europa!

O mare parte din informațiile prezentate tind să susțină ideea că *Hyperboreea* ar fi fost teritoriul situat la nordul Dunării, respectiv cel locuit de traci, ceea ce se poate susține și cu argumente de ordin religios.

Spuneam, la începutul articolului, că există puncte comune între "spațiul" spiritual al *Shamballei* și cel al *Hyperboreei*: dacă despre *Hyperboreea* s-a susținut că poate fi un ***tărâm al celor fericiți***, situat undeva, dincolo de spațiul lumesc, afirmațiile despre *Shamballa* în acest sens sunt mult mai categorice. De fapt, există trei *Shamballe*: 1/ cea concretă, exterioară spiritului, care se poate plasa, ca și *Hyperboreea* – dacă ne raportăm la roza vânturilor – undeva la nord de Kașmir; 2/ *Shamballa* interioară, care se află ascunsă, camuflată în propriul nostru corp și propria minte; 3/ *Shamballa* reprezentată de ***Kalacakra mandala*** și zeitățile sale.

În tibetană, *Shamballei* i se spune ***bde byung*** ceea ce, în traducere, ar însemna ***sursa fericirii***.

Iată ce spune tradiția cu privire la acest tărâm controversat: urmare a cererii regelui **Suchandra**, primul rege important al *Shamballei*, **Buddha** și-a luat înfățișarea unei zeități și i-a dăruit acestuia cele mai înalte învățături. Regele venea din nordul Kașmirului însoțit de 96 de generali și alți 96 prinți din regate supuse lui. După ce învățătura a fost primită, regele a scris textul ***Kalacakra-tantra*** care cuprindea 12 000 de versuri. El a fost primul dintr-o lungă serie care coboară din secolul IX î.H. și va ajunge până dincolo de anii 2 300. Târziu, în jurul anului 1020, maestrul indian **Somanatha** a introdus ***Kalacakra-tantra*** în Tibet, pentru ca învățătura sa să fie preluată, din secolul al XII-lea, de Universitatea Nalanda. Această universitate avea să fie desființată de invazia arabilor, care se vor "strădui" să distrugă nu numai cultul lui **Buddha,** ci și pe cel al ***Kalacakrei***.

Shamballa este așezată pe râul Sita, cunoscut ca Tarim, în Asia Centrală, apa găsindu-se și azi la nord de Takla Makan. Cetatea era înconjurată de munți înzăpeziți și de păduri întinse care o separau de Tibet. Pictural, este reprezentată ca o mandala în formă de lotus cu opt petale, unde se află clădiri minunate locuite de maeștrii *tantra*. În centrul mandalei se află palatul Kalapa. La sud de acesta se găsește parcul din lemn de santal, la est, lacul Manasa, iar la vest – lacul lotusului alb. Plasarea *Shamballei* în regiunea Tibetului are unele rațiuni care țin de simbolismul și sacralitatea regiunilor înalte. **E. Bernbaum**, care a participat la un congres (în Trikala, aprilie, 1996) pe tema sacralității munților și a respectului manifestat de oameni față de acești coloși ai naturii, ale căror frunți se sprijină, undeva, în transcendent, avea să susțină că munți precum cei din **Bali** (Gunung Agung) sau **Tibet** (Kailas) reprezintă modelele clasice pentru miticul munte **Meru**, principala axă cosmică în jurul căreia se situează cosmologia hindusă și buddhistă. Ideea că *Shamballa* se găsește dincolo de lumea concretă, fizică, ruptă de patologia deviată a societății umane, este pusă în legătură cu dorința subconștientă a insului, regăsită în inconștientul colectiv de a ajunge, odată și odată, să se identifice ființei de dinaintea căderii din Paradis! Ajungerea în *Shamballa* presupune trecerea într-un plan pe care mintea nu-l poate cuprinde cu atributele sale specifice, limitate, și unde se află o comunitate a ființelor perfecte, iar altele pe cale de a deveni perfecte, al căror scop suprem este controlul și ghidarea evoluției omenirii. Tibetanii – care dau dovadă de cel mai înalt misticism, lucru vizibil prin ***Kalacakra***, considerată drept izvorul din care se alimentează *Shamballa* – susțin că tărâmul înalt, unde poate ajunge doar o ființă pură, este bine păzit de ființe cu puteri supraomenești.

În acest sens există chiar și o "dovadă" publicată în anii 1900, în ziarul indian ***Statesman,*** unde se afirmă că un britanic aflat în Himalaya, în camping, a văzut o ființă foarte înaltă, luminoasă, cu păr lung. Ființa a dispărut brusc, iar martorul britanic a povestit tibetanilor ce i s-a întâmplat, cu toată uimirea și entuziasmul specific occidentalului în aflare de senzațional, replica locuitorilor Tibetului a fost însă una cât se poate de calmă și dezarmantă: ***ai văzut pe omul zăpezilor care străjuiește la granița pământului sacru***! Este o istorioară ce-ar putea inspira neîncredere dacă ar fi un caz singular și izolat. Mai aproape de zilele noastre, renumita exploratoare **Alexandra David-Neel**, care a petrecut în Tibet 14 ani, autoarea unor importante cărți ce dezvăluie aspecte ale misticismului tibetan, a avut parte de o întâlnire misterioasă, cu o ființă ce se mișca extraordinar de rapid, ea descriind, ulterior, evenimentul astfel: ***L-am putut vedea extrem de calm, cu o impasivitate a feței extraordinară și cu privirea ațintită undeva în înaltul cerului, acolo unde părea că se află situat un straniu obiect invizibil. Omul acela stătea nemișcat, pentru ca apoi să pornească în salturi foarte mari, cu pași de o elasticitate demnă de o minge și regularitate specifică unui pendul***.

Faptul că vechile texte tibetane conțin evenimente istorice petrecute în *Shamballa*, la care se adaugă o listă lungă de regi ce-au domnit și domnesc în regat, îi determină pe tibetani să afirme hotărât că ea există cu adevărat.

În sprijinul lor vin și profețiile regilor *Shamballei* de acum un mileniu, care avertizau asupra dezintegrării budhismului în Tibet, a invadării sale de către chinezi, profeții care s-au împlinit. Pe de altă parte, arheologii au scos, în ultimul secol, suficiente vestigii care să dea impresia că *Shamballa*, acest tărâm considerat spiritual prin excelență, s-ar fi aflat cândva și în planul lumii fizice, materiale, printre recentele izvoare istorice venind să sprijine această teorie fiind ***Gandhari Dhammapada***, dat publicității în 1962, dar descoperit cu mult înainte, în 1892, la Khotan! Nu ne-ar mira să mai avem parte de asemenea descoperiri epocale, mai ales după ce savanții își vor fi spus ultimul cuvânt și asupra manuscriselor ciudate aflate în estul Afganistanului.

Constantin Coroiu

Spiritul critic și vocația construcției în spirit

Mihail Kogălniceanu a rămas în istoria literaturii îndeosebi prin ***Dacia literară***, cu toate că, din revista ce a lansat un program critic celebru, au apărut doar trei numere, ea creând însă un salutar precedent, întemeind adică o tradiție.

Iacob Negruzzi, altfel scriitor mediocru, a intrat în Academia Română cu colecția ***Convorbirilor literare*** în brațe.

G.Ibrăileanu și-a legat destinul, inclusiv în posteritate, în primul rând de ***Viața Românească***, cea mai importantă, mai impunătoare, mai durabilă operă a sa. Ibrăileanu era structural, temperamental, un gazetar în înțeles superior. Era unul dintre cei, foarte rari, care au, cum se zice, jurnalistica în sânge. Aceasta a fost de fapt principala, devoranta lui vocație ce a început să se vădească încă de la o vârstă fragedă, pe când era elev la Roman. O vocație care, în treacăt fie spus, i-a lipsit marelui său contemporan și adversar, placidul **E.Lovinescu**. Doar pasiunea statornică (și iubirea idolatră) pentru **Eminescu** mai poate fi comparată cu fervoarea sa publicistică. Dacă în ceea ce privește "obsesia Eminescu", așa cum scrie **L.Kalustian** în ***Simple note***: ***poate a dorit mai mult și a putut mai puțin***, în jurnalistică Ibrăileanu a izbândit pe deplin. Din acest punct de vedere Ibrăileanu stă alături de **Eminescu**, de **Caragiale**, de **Nicolae Iorga**, de **G.Călinescu** și, indubitabil, de **Titu Maiorescu**.

Fără el, ***Viața Românească*** nici nu ar fi existat sau, oricum, n-ar fi fost ce a fost. Urgența pe care i-a pus-o în față prietenul său **Constantin Stere**, din acest punct de vedere, în acel început de secol XX, s-a dovedit a fi de-a dreptul profetică. Omul cu aură de legendă, având în spatele său o experiență nu doar invidiabilă, dar, practic, greu de imaginat pentru orice român din România anului 1906, a primit provocarea unei construcții culturale de dimensiuni naționale. Dar sufletul și creatorul de necontestat al revistei a fost Ibrăileanu.

E neîndoios că fără marea revistă de la Iași, cu un nume atât de angajant și care a suscitat un enorm interes încă de la primul număr în toate provinciile locuite de români, Ibrăileanu ar fi rămas eminentul profesor de literatură, moralistul din ***Privind viața*** (în fond, un pseudojurnal) și autorul acelui roman de o frapantă modernitate, o capodoperă: ***Adela***, ceea ce, oricum, nu ar fi fost deloc puțin.

Un critic – așa cum a fost Ibrăileanu – este însă aproape de neimaginat în afara unei publicații cu vocație și audiență națională. E ca un soldat cu mâinile goale, fără armă și fără muniție, sau, în cazul său, fără bisturiu, dacă ne gândim la memorabila caracterizare pe care i-a făcut-o G.Călinescu în ***Istorie***... – ***Pentru cine are gustul infinitului mic, talentul criticului este învederat. El emite valuri-valuri de considerații, de asociații și de distincții, lăsând în drum o mulțime de paranteze și întorcându-se pentru a pune numeroase note, aplicând la critică, cu anticipare, metoda de evocare a lui Proust. Abia după ce opera a fost făcută bucăți pe masa de disecție, criticul, plin de sânge pe mâini, izbutește a-i pune diagnosticul, niciodată în chip scurt, dar totdeauna în spiritul adevărului***.

Necesitatea unei reviste de direcție în cultura românească a fost resimțită, în gradul cel mai înalt, mai întâi de junimiști, de **Maiorescu**, **Vasile Pogor**, **Th.Rosetti**, **A.D.Xenopol**, **P.P.Carp**, **Iacob Negruzzi** și, firește, de **Eminescu**, altfel spus, cum inspirat scrie **Al.Paleologu**, acea ***conștiință auroralã a inteligenței românești*** pe care aceștia au reprezentat-o și care s-a numit **Junimea**, cu "organul" său – ***Convobiri Literare***.

Viața Românească (care avea și o editură) a constituit o adevărată artilerie grea. Ibrăileanu a dispus de toată această putere – așa cum remarca **Mihai Ungheanu** – timp de 27 de ani (cu întreruperea de apariție cunoscută) și a folosit-o din plin. În paginile ***Vieții Românești*** și-a susținut "campaniile", neuitatele polemici, între care cea cu **Gherea** reprezintă un model în materie. Revista de la Iași este chiar destinul său de critic și ideolog, iar marele om a fost perfect conștient de acest lucru, a trăit din plin această fericită întâlnire (și conviețuire) și și-a asumat-o până la contopire.

G.Călinescu afirmă fără echivoc, în ***Istoria literaturii române de la origini până în prezent***, că

Ibrăileanu ***își confundă existența cu aceea a Vieții Românești***. Mai mult, autorul ***Spiritului critic în cultura românească*** – observă tot Călinescu – ***a întocmit doctrina critică a revistei, dezvoltând-o până la proporțiile unui sistem de estetică***. Să ridici doctrina unei publicații la proporțiile unui sistem de estetică este o performanță greu de atins și, de altfel, rămasă fără egal până astăzi (și mă tem că pentru multă vreme de aici înainte) în cultura noastră. Dar mai e ceva de remarcat neapărat, **astăzi**, când ne referim la opera și biografia criticului de la ***Viața Românească***. Ibrăileanu a făcut, cum se știe, politică. Politică de partid. Dar implicarea într-o astfel de activitate – ca socialist și liberal – nu l-a abătut pe critic de la misiunea sa. Ibrăileanu a rămas toată viața ceea ce **Jean Bart** a numit ***Curtea de casație în materie literară***. A nu-ți trăda vocația e și o chestiune de caracter. Criticul de la ***Viața Românească*** era, înainte de orice, o natură etică...

Când, la 1 ianuarie 1933 preda cârma revistei unor străluciți exponenți ai generației pe atunci tinere – **G.Călinescu** și **Mihai Ralea** –, Ibrăileanu făcea, în fond, un gest cum nu se poate mai elocvent privind însăși concepția sa despre o revistă ca ***Viața Românească***, despre ținuta și rosturile acesteia. Rar se poate cita o atât de regală schimbare de ștafetă în istoria unei mari publicații, în istoria unei culturi.

Părăsise conducerea revistei, din motive de sănătate, practic încă din 1930. Până la 1 ianuarie 1933, și apoi până în martie 1936, n-a mai fost decât o agonie. Lui Ibrăileanu i-a fost dat să moară, ca și idolul său, Eminescu, înainte de dispariția fizică.

Privesc o ultimă fotografie a criticului, reprodusă în monografia regretatului **Mihai Drăgan**. O figură de învins, când de fapt era un învingător, un învingător smerit ce pare venit de pe altă planetă. Mă gândesc la forța de dominație și de fascinație pe care acest "marțian" a exercitat-o, zeci de ani, asupra celor din preajma sa, îndeosebi asupra celor din cercul de la ***Viața Românească***, revistă în jurul căreia au gravitat atâtea mari spirite ale vremii. În ședințele de redacție, nimeni, în afară de **Sadoveanu**, nu îndrăznea să-l întrerupă, necum să-l contrazică. Este neverosimil, cum ar zice dl **Horia Patapievici**. Nu, este purul adevăr. Adevărul autorității intelectuale și morale.

Și **acum**, în "pragul apusului", cum sună legenda fotografiei, în lungile, chinuitoarele sale nopți albe, reasculta mereu ***Pastorala*** și îi recitea cu aceeași, neștirbită, voluptate a lecturii și cu aceeași specială ceremonie – despre care avea să scrie atât de frumos **Valeriu Cristea** – pe titanul de la Iasnaia Poliana, pe **Turgheniev** ori pe **Anatole France**. Dar nu mai venea la ora 4 după-amiază, pentru a-și lua locul de onoare – care era și postul de comandă – la faimoasa masă, ce începea să devină "a umbrelor", de la ***Viața Românească***. Ceea ce înseamnă că, pentru noctambulul solitar, singurătatea devenise sferică, adică perfectă. De fapt, Ibrăileanu murise. Murise, cum ar spune poetul, puțin...

Valentin Ciucă

Amprentele fragile ale realității

Pentru **Elena Stoiciu**, spațiile murale vaste sunt teritoriile privilegiate ale unei comunicări vizuale directe, tranșante. În viziuni simbolic-narative sau doar decorative, se evocă fapte memorabile, personaje istorice sau, pur și simplu, se decorează ambiental un loc public. Rezultatele onorează un artist, dar și niște comanditori interesați de personalizarea unei incinte, a unei fațade sau loc public. Manualitatea și arta compoziției relevă disponibilitățile tehnice și imaginative ale autoarei și, firește, o bună cotă profesională în comunitatea focșăneană.

În ceea ce privește pictura de șevalet, analiza se nuanțează în sensul că suprafața ceva mai redusă se supune mai greu intențiilor artistului și efortul e întotdeauna, paradoxal, mai mare. Elena Stoiciu vrea **să exprime**, într-o personală viziune asupra **Genezei**, relația omului cu Cosmosul. Fie că în spațiul acvatic introduce elementele unei antropologii înrudită vegetabilului într-un efort de personificare complexă, fie că, asemeni lui Bălașa, imaginează poeme astralo-chtonice, pictorița *sfârșește întotdeauna* prin a sugera vagul, aproximativul, fantasticul. Formele devenite personaje lasă impresia imponderabilului și a desprinderii de constrângerile realului. În ansamblu, creația artistică a Elenei Stoiciu, echivalează cu o **amprentă** distinctă în arealul artelor vizuale de azi și se definește prin capacitatea de a conferi realului substanța vitală a imaginarului.

Ilustrarea numărului: **Elena Stoiciu** - Focșani

Ion Basgan Jr.

Dimensiunea universalå a creaÆiei inventatorului Ion Basgan

Motto: *De Vrancea ne poate vorbi oricine, oricând și oriunde. Întocmai ca preotul care se îmbracă cu veșminte deosebite când se apropie de altar, așa s-ar cuveni să se pregătească cel care ar vrea să spună măcar două vorbe despre bătrâna Vrance.*

Simion Mehedinți

Viața și opera inventatorului Ion Basgan

Predestinat să ofere științei și tehnicii românești o serie de realizări de răsunet în domeniul perfecționării forajului, Ion Basgan* a fost, este și va rămâne unul dintre cei mai străluciți inventatori români.

Discipol și colaborator al părintelui sonicității, Gogu Constantinescu, inginerul petrolist Ion Basgan s-a remarcat în planul creației tehnico-științifice prin numeroase realizări de excepție, în domeniul industriei petroliere fiind autor a peste zece lucrări de specialitate, care ulterior au devenit proprietăți pe plan mondial. Invențiile sale mai sus menționate au fost apreciate de specialiști din țară și din străinătate, cât și de Gogu Constantinescu.

Într-o vizita făcută în America am fost informat că în exploatările petrolifere din această țară se aplică cu deosebit succes metode de foraj inventate și experimentate de compatriotul nostru, Dr.Ing. Ion Basgan.

Un simțământ de mândrie te cuprinde când afli că oameni de pe meleagurile țării noastre au contribuit și continuă să contribuie la progresul științei și tehnicii mondiale. Realizările inventatorului Basgan au revoluționat tehnica forajului. Principiile enunțate de el constituie jaloane precise pentru noi și senzaționale progrese în direcția forajului la mari adâncimi - scria Gogu Constantinescu

Ion Basgan a văzut lumina zilei la începutul acestui secol (24 iunie 1902), pe meleaguri vrâncene (Focșani). Ion Basgan provenea dintr-o familie a cărei existență este atestată documentar de peste trei sute de ani. De-a lungul existenței acestei onorabile familii se poate aprecia că genialitatea a fost o stare de spirit, un simbol al existenței și perenității neamului românesc. Dotat cu autentice capacități intelectuale, dublate de o puternică forță și dorință de studiu, Ion Basgan a absolvit Școala Primară Nr.2 din Iași, ca bursier și premiant. Înclinația sa pentru studiu i-a permis să obțină reale performanțe la învățătură. A absolvit liceul la 5 iulie 1920, obținând o bursă, "Steaua Română", pentru a urma cursurile Școlii Superioare de Mine și Metalurgie (Montanistische Hochschule 5, Leoben, Austria) în perioada 1920 - 1925, în 1933 obținând titlul de doctor în științe tehnice.

Ion Basgan devine celebru prin brevetarea în 1934 a invenției care a revoluționat tehnica forajului, înregistrând inovații privind forajul rotativ percutant.

Având la bază principiul sonicității, noul sistem de foraj va revoluționa industria petrolieră americană. În felul acesta, economia americană își va rotunji substanțial profitul, prin economii anuale de 1,8 miliarde de dolari.

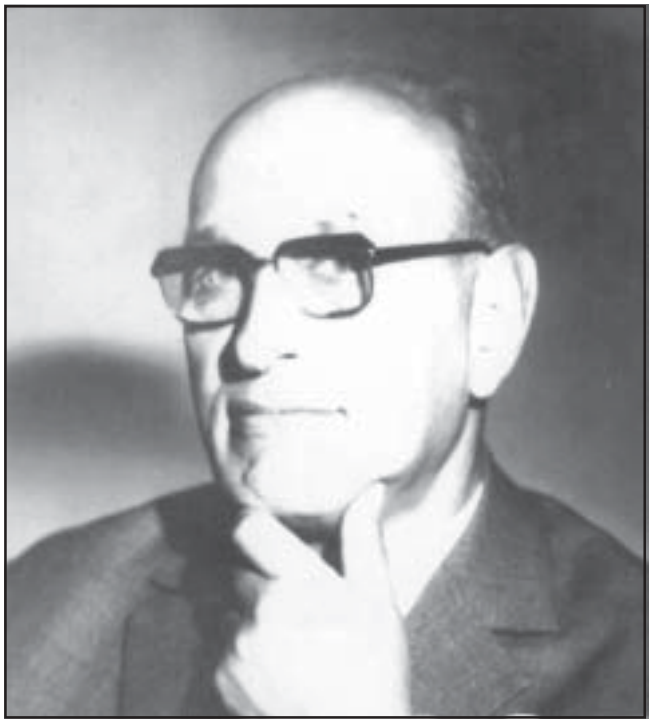

Multe din realizările inventatorului Ion Basgan au constituit tema unor ample dezbateri în numeroase publicații periodice și tratate, fiind, totodată, surse de inspirație pentru alți specialiști în perfecționarea tehnicii forajului.

În prefața uneia dintre lucrările inventatorului Ion Basgan, publicată în fosta U.R.S.S., în 1935, ilustrul prof. S.I.Siscenko a consemnat rezultatele deosebite obținute în activitatea practicată în fosta U.R.S.S. și U.S.A., remarcând, în același timp, următoarele: ***obligând sapa să vibreze în cursul forajului rotativ și dând prin aceasta o sarcină dinamică alternativă asupra tălpii, se poate obține o mărire însemnată a avansării sapei. Acest lucru a fost dovedit de expreiențele A.Z.N.I.I., care au arătat că sapa, care de fapt a terminat avansarea sa, începe din nou să lucreze sub acțiunea vibrației longitudinale***.

În esență, procedeul Basgan se bazează pe două principii: forajul sonic și tehnica utilizării prăjinilor grele proporționale. În felul acesta, forajul rotativ simultan percutant - forajul sonic - permite sapei să efectueze asupra tălpii lovituri de percuție, în timp ce sapa continuă să se rotească. Loviturile de percuție sunt rezultatul efectului sonic, fapt care conduce la un anumit nivel de vibrații al sapei.

Pentru a evita săparea găurilor deviate și a ruperii prăjinilor, Ion Basgan evidențiază însemnătatea utilizării prăjinilor grele proporționale în garniturile de foraj, a căror greutate este egală cu greutatea lăsată pe sapă. Prin

* Primii "Bazgani" se iscăleau cu "z", nu cu "s", cum au început a se iscăli cei trei fii, preoți ai bunicului inventatorului, Preotul Ion "Bazgan" III.

procedeul amintit se obține o săpare verticală, al cărei randament economic reprezintă 30 - 50% în raport cu metodele aplicate anterior.

În lucrările științifice ale savanților americani Murray Hawkins și Norman Lamont de la Universitatea din California (S.U.A.), precum și în cursurile universitare americane, franceze, germane și rusești (prof. Moore, prof. Wolf, prof. S.I.Siscenko ș.a.) s-au evidențiat originea românească a invenției prof. Ion Basgan, precum și contribuția ei la dezvoltarea științei românești.

După ample cercetări, studii și calcule, Ion Basgan a demonstrat că, în cazul metodei sale, a avut în vedere că punctul de aplicație al forței lui Arhimede se află în capătul de jos al garniturii și nu în centrul de greutate al garniturii de foraj introduse în noroiul de săpare.

În felul acesta, Ion Basgan, cu invențiile sale (brevetate în România și S.U.A.), de mare importanță prin efectele economice ale aplicării lor în practica forajului cu prăjini proporționale și forajul sonic, se înscrie în panoplia marilor inventatori români. Astfel, știința și tehnica românească contribuie, datorită inginerului Ion Basgan, cu una dintre cele mai valoroase invenții la patrimoniul tehnico-științific universal.

O lume întreagă a aplicat invenția sa, înlocuind unul din procedeele clasice de foraj, cel cu masa rotativă, la care exista dezavantajul că, de multe ori, găurile rezultate se abăteau de la direcția verticală, suferind deviații semnificative și extrem de păguboase pentru procesul de foraj. Forajul rotativ percutant inventat de Ion Basgan între anii 1930 - 1934 avea să realizeze, în premieră absolută, transmiterea energiei sonice create la suprafață, prin garnitura de forare, la sapă, punând sapa să oscileze în sus și în jos (fără a ridica garnitura de forare), astfel că aceasta se deplasează pe verticală, cu o frecvență stabilită, săpând găuri nedeviate.

Brevetele obținute în România și apoi în S.U.A., precum și lucrările publicate au confirmat prioritatea invenției românești în acest sistem de foraj sonic, sistem care ulterior (anul 1950) a început să se generalizeze în U.R.S.S., S.U.A. și alte țări industrializate. Această metodă modernă de foraj are avantajul că reduce presiunea de săparare, crește viteza de avansare a sapei și sapă găuri perfect verticale, cu indici de forare superiori celorlalte procedee clasice. În România, această metodă s-a aplicat încă din 1936, și asta din grija lui Ion Basgan.

Pentru Ion Basgan acest moment al vieții sale creatoare a fost deosebit de important, dar și deosebit de greu pentru ceea ce avea să urmeze în legătură cu eforturile pe care le va depune pentru a-și primi drepturile legale de autor al aplicării acestor invenții în țară și străinătate.

Fenomenul Basgan nu este întâmplător, el este creat de însuși Ion Basgan, de pasiunea sa pentru înnoirea continuă a tehnicii, pe baza unei analize științifice profunde.

După cum este bine cunoscut, România a intrat de mult în familia internațională a petrolului, prin tot ceea ce s-a creat în acest domeniu de către ingenioșii oameni de știință și tehnică români. Succesul explorărilor a depins în mare parte de nivelul tehnologic imprimat de creativitatea românească, iar prețul produselor petroliere și al energiei, a fost impus de potențialul creativ al specialiștilor români.

Pentru România, prezența în peisajul economiei a unui ilustru savant de talia lui Ion Basgan a fost un privilegiu pe care contemporanii nu au știut să-l aprecieze și să-l recompenseze material și moral la adevărata sa dimensiune universală.

Din păcate, și în prezent, la începutul mileniului trei, politica de copyright, precum și a drepturilor de autor este aplicată subiectiv și diferențiat, de la țară la țară. Se poate afirma că ”adevărul este de partea celui puternic”, fapt care nu poate constitui un element de consolidare a unei democrații viabile și autentice, în care progresul și competiția trebuie respectate și apreciate pe măsura celor care le generează.

Românii își asigură azi din propriile resurse necesarul de surse primare de energie: gaz, petrol, cărbune ș.a.m.d. Rezervele resurselor energetice, cele care sunt cunoscute până în prezent, ar urma să asigure necesarul pentru România timp de 18 ani petrolul, 25 de ani gazele naturale și 54 de ani cărbunele. Ritmul actual al descoperirilor de noi rezerve geologice de țiței și gaze este inferior ritmului extracției. Din păcate, în momentul de față, într-o țară în care utilajul petrolier de mare adâncime l-a avut ca părinte pe savantul Ion Basgan, producția se află într-un impas inexplicabil.

Pentru menținerea cel puțin a unui nivel constant al producției în următorii 10-15 ani, de 6,5-7 milioane tone de țiței și 24-25 miliarde metri cubi de gaz anual, sunt absolut necesare identificarea și atragerea în circuitul economic a noi zăcăminte, inclusiv prin intensificarea aplicării tehnologiilor de foraj de mare adâncime. România nu este și nu poate fi tributară nici unui stat în care se aplică forajul de mare adâncime care folosește ”efectul Basgan”.

Multe state ale lumii, cu industrie dezvoltată, încearcă deseori să ne demonstreze ca singura cale a progresului civilizației umane este DEMOCRAȚIA. În acest context, de cele mai multe ori se subliniază că respectul dreptului la proprietatea intelectuală ar fi una din condițiile esențiale ale edificării acestei societăți. Din păcate, în urma revizuirilor anuale și a întocmirii listelor de supraveghere care se fac cu deosebită acuratețe pentru România, nu se specifică nimic în ceea ce privește modul în care cei ce întocmesc aceste liste ”negre” ale respectării dreptului de proprietate și-au achitat datoria față de anumite țări cu care se află în litigiu.

Și în cazul Basgan, măsurile care trebuiau luate pentru oprirea practicilor ilegale de folosire au fost neglijate de cei care aveau această datorie morală și materială.

Efectul Basgan și aplicațiile sale

În perioada 1925 - 1933, Ion Basgan a efectuat o serie de cercetări privind îmbunătățirea procesului tehnologic al forării și găsirea cauzelor devierii găurilor forate. În urma acestor preocupări, Ion Basgan a constatat că garnitura de forare, lucrând în lichid, este supusă acțiunii presiunii hidrostatice arhimediene. Până în acel moment, această presiune hidrostatică arhimediană nu era luată în considerare în tehnica forajului.

Aceasta acționa nu în centrul de greutate al garniturii de foraj, ci chiar pe suprafața inferioară la sapă.

Presiunea hidrostatică arhimediană aplicată în centrul de greutate al garniturii de forare, conform principiilor și interpretării clasice, era considerată repartizată proporțional de-a lungul garniturii de forare, care se află pe toată întinderea ei, înainte de ajunge în talpă, în tensiune. În concordanță cu enunțarea clasică a principiului lui Arhimede, la orice coloană suspendată vertical într-un lichid mai puțin dens decât materialul coloanei, se consideră că această coloană se comportă ca și cum ar avea o nouă

greutate specifică mai mică și egală cu diferența greutăților specifice ale materialului și lichidului, ceea ce a dat naștere noțiunii de greutate aparentă. Acest mod de a gândi și analiza problema nu lua în considerare fenomenele ce iau naștere în partea de jos a garniturii de săpare.

În cercetarea sa, Ion Basgan a admis în primul rând că locul de aplicare al forței de plutire este la partea inferioară a garniturii de forare. Astfel, a descoperit și calculat apoi existența zonei comprimate și poziția zonei neutre. Acest efect al forței hidrostatice, zona comprimată și zona neutră, descoperită de Ion Basgan, constituie și efectul Basgan. Ca urmare a acestui efect, distribuția eforturilor unitare axiale în garnitura de forare nu mai corespunde cu vechea concepție după care garnitura de forare ar consta numai în tensiune, variind de la zero, lângă sapă, până la valoarea maximă de la cârligul de sus al garniturii de forare. După concepția lui Ion Basgan (publicată în tezele invențiilor între anii 1934 - 1938), la partea inferioară a garniturii de forare, introdusă în lichid fără a atinge talpa, are loc o compresiune maximă la sapă, scăzând până la valoarea zero în zona neutră, după care intră în zona aflată în tensiune, care merge până la cârlig.

Lungimea zonei comprimate din garnitura de foraj, crește în raport cu adâncimea și este cauza principală a devierii găurilor și a instrumentațiilor ce apar. Apoi, din cauza rotațiilor garniturii de foraj, care pot atinge până la 300 de turații pe minut, apare flambajul, care în zona comprimată este mai mare, ceea ce justifică pierderea echilibrului stabil al garniturii de forare, devierea și, respectiv, rupturile în prăjini, de sape etc. În esență, lungimea zonei comprimate din garnitura de forare este egală cu lungimea garniturii cufundate în lichid, multiplicată cu raportul dintre greutatea specifică a lichidului și cea a oțelului.

Rezultatul presiunii hidrostatice arhimediene este direct proporțional cu adâncimea și lungimea garniturii de forare cufundată în lichid, respectiv cu greutatea volumului dislocuit. Aceasta reprezintă 15 - 20% din greutatea garniturii de foraj, care, în condițiile și adâncimile forajului modern, poate atinge valori de cca. 30 tone! Astfel, pe baza cercetărilor și rezultatelor obținute, Ion Basgan dă următoarea interpretare specială principiului lui Arhimede: ***Un corp sub formă de bară, introdus parțial și vertical într-un lichid, este împins de jos în sus de forță egală cu greutatea lichidului dislocuit, având ca loc de aplicare a forței suprafața inferioară a corpului, acționând vertical de jos în sus***.

Aceste descoperiri i-au permis lui Ion Basgan să micșoreze zona comprimată din garnitura de forare prin utilizarea prăjinilor grele proporționale, coborând astfel zona neutră în masa prăjinilor grele, reușind să realizeze găuri perfect verticale, înlesnind totodată atingerea marilor adâncimi în scoarța terestră. Astfel, greutatea noilor prăjini, numite și proporționale, este egală cu greutatea volumului de lichid dislocuit de garnitura de forare, plus presiunea de săpare necesară perforării rocilor.

Ceea ce merită să fie amintit pentru a putea înțelege importanța științifică, tehnică și economică a acestei invenții este că, până în anul 1934, forajul se făcea cu o prăjină grea, lungă (sapă), numită și *drill-collar*, în lungime de 6 - 9 metri și cu o greutate de cca. 1 tonă, și numai în mod experimental s-au întrebuințat prăjini în greutate de 2 - 3 tone. După brevetarea invenției și aplicarea ei în practica petrolieră, greutatea acestor prăjini s-a mărit până la 20 - 30 tone, forându-se găuri verticale până la adâncimi de 9000 de metri.

Prin noul procedeu, așa cum de altfel am mai amintit, s-a obținut o creștere a randamentului de cca. 30% pe metru forat și s-au eliminat frecventele rupturi de prăjini și desele instrumentații.

În U.R.S.S., această nouă metodă de foraj inițiată de Ion Basgan a fost aplicată din 1936 la Bacu și a fost introdusă în cursurile universitare din 1947. În S.U.A., imediat după depunerea brevetului de invenție în 1934, s-a trecut la forajul cu prăjini grele proporționale. Evident că lumea științifică din țară și din străinătate era conectată la acest eveniment deosebit, fapt care a condus la o serie de frământări, dezbateri și analize în plan tehnico-științific.

Lucrurile aveau să se liniștească abia după 10 - 20 de ani, când savanți americani de talia lui H.G.Texter, Ion L.Homquist, H.G.Handelman, P.Moore, prof. O.Gatlin, D.M.Best, U.T.Okan au ajuns la aceleași concluzii cu Ion Basgan.

În Italia, revista ***Italiano del petrolio*** din 30 aprilie 1967 scrie: ***La exploatările petroliere aparținând firmei ERI-AGIP se aplică metodele inventate de românul Ion Basgan. În acest fel, puțurile sunt foarte verticale și în condiții economice foarte avantajoase. La alte puțuri unde nu se aplică aceste metode, se înregistrează devieri de la verticală de 15 - 20 de grade. O constatare care pledează pentru extinderea metodelor experimentate de inventatorul român***.

Plecând de la ***Teoria sonicității***, în urma unor ample cercetări întreprinse în special pe șantierele cu roci foarte tari de la Moinești, Ion Basgan a stabilit condițiile în care se poate transmite, cu ajutorul pompelor de noroi și pe calea undelor sonore, o energie suplimentară de la suprafață, prin garnitura de foraj, la sapă. Pornind de la legile transmiterii energiei sonice sub forma de unde prin lichide și gaze și captarea energiei sonice la distanță, Ion Basgan a calculat lucrul mecanic ce-l poate capta la sapă, prin transmiterea energiei pe cale sonică de la suprafață, reușind să imprime sapei, simultan cu rotația, și lovituri de percuție. Se poate afirma că Ion Basgan este inventatorul *forajului rotativ – percutant, forajul sonic*.

Această metodă nouă de foraj, care mărește randamentul forajului și asigură găuri verticale, a fost brevetată în România în 1934 și în SUA în 1937.

Ulterior, în SUA au apărut o serie de brevete de invenții de perfecționare, având la bază brevetul Ion Basgan. Cu acest sistem de forare, numit și *Vibrator*, s-au făcut numeroase experimentări pe șantiere, realizând percuțiile prin metoda magnetostatică, prin turbine și alte motoare de fund, montate în subsol. În urma acestor experimentări, s-au obținut unele rezultate foarte bune, care au mers până la indici de foraj de trei ori mai mari decât cei obișnuiți. De asemenea, și rezultatele de laborator au confirmat progresul esențial realizat în forajul de adâncime, cu metoda combinată, percuție și rotație.

Prin tot ce a creat, Ion Basgan a fost și va rămâne un inventator de geniu al poporului român, un *nemuritor* ale cărui creații aparțin deja întregii umanități. În plus, dimensiunea sa profesională poate fi completată cu aceea a unui fin observator al vieții politice, cu toate că nu a preferat niciodată să intre în profunzimea acestui joc, chiar dacă solicitările acelor zile nu au lipsit. Existența sa a fost predestinată, în mod obișnuit, pentru creativitatea tehnico-științifică și mai puțin pentru incertitudinea politicii, cu toate că și aici a avut contribuții remarcabile, demonstrând iubirea față de țară și față de interesele naționale.

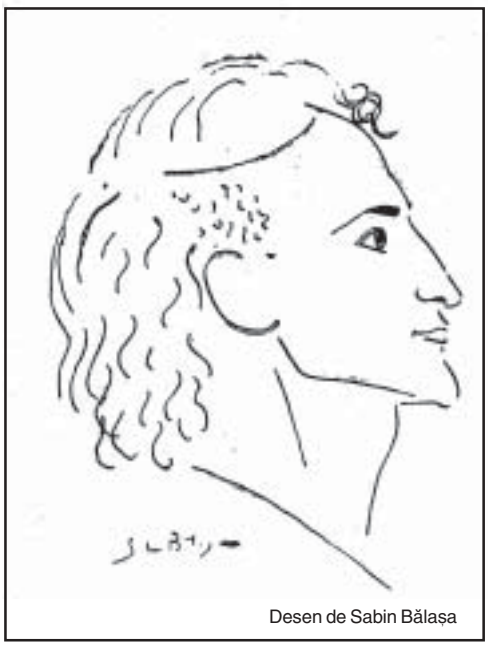

Desen de Sabin Bălașa

L-am rugat pe fratele Grigore Vieru să ne scrie o tabletă. Traversând boli și înjurii, ba chiar și amenințări cu moartea în propria lui țară-fragmentară, Basarabia, bunul Grigore s-a așezat în literă și ne-a mărturisit acest prohod demn de inscripționat în marmură și plantat, cu două fețe identice, în mijlocul apei Prutului, ca o mânăstire, ca o mărturie, ca o rușine, ca o incitație la adevăr – ca un testament între nici un hotar... Ne bucurăm, alături de fratele Grigore, că textul apare, ca o străfulgerare a trecutului către viitor, în primul număr al revistei ***Saeculum*** *de la Focșani, cu prilejul sărbătoririi a 140 de ani de la unificarea administrativă a orașului despărțit până atunci de apele Milcovului. (**Gh.I.**)*

Grigore Vieru

O inimă în afara pieptului ei

Se știe că Limba și Biserica au ținut vie în istorie ființa noastră națională. Diavolul roșu cunoaștea bine acest lucru. Iată de ce el a ridicat mâna mai întâi asupra acestor două supreme valori. Limba a fost supusă unei barbare schingiuiri, iar Biserica a fost rasă de pe fața pământului.

Satule

Lui Nicolae Glib

Satule, floare de zori,
M-ai deprins a fi cu dor,
Satule, floare de zi,
M-ai deprins cu tine-a fi!
Satule, drag satule,
Mare învățatule!

Satule, floare de sară,
M-ai deprins cu dor de țară,
Satule, floare minune,
M-ai deprins cu dor de lume!
Satule, drag satule,
Mare învățatule!

Satule, floare de-a noastră,
M-ai deprins cu dor de casă,
Satule, floare de câmp,
M-ai deprins frumos să cânt!
Satule, drag satule,
Mare învățatule!

Din *Grigore Vieru* - ***Rădăcini de foc***,
Editura Univers, 1988

Am vizionat cu mai mulți ani în urmă, la televizor, un film documentar despre un prunc născut cu inima în afara pieptului. Niște chirurgi cu mâini de aur au reușit să i-o pună la loc. Ei bine, Basarabia este și ea un copil a cărui inimă bate în afară. Și inima trebuie pusă la loc. Iar locul ei este Limba română, Istoria neamului și Credința strămoșească.

În anii luptei de eliberare națională am reușit să aducem acasă alfabetul latin, clasicii literaturii române, Tricolorul, Istoria românilor. Am redeschis bisericile și mânăstirile pângărite în modul cel mai sălbatic. Bineînțeles că nu fără o risipă uriașă de puteri și chiar cu prețul vieții.

Regmul comunist instalat din nou la putere în Basarabia încearcă iarăși să izgonească din propria lor casă Limba română, Tricolorul, Credința. Îmi amintesc că în anii copilăriei mergeam cu părinții la muncă în Valea Prutului, unde aveam o vie care dădea cu capul în sârma ghimpată a unui netrebnic hotar. Pe celălalt mal, în Miorcanii lui Ion Pillat, munceau ”cei mai mari dușmani” ai noștri – miorcănenii. Așa ni se spunea la școală atunci: ”românii au fost exploatatorii moldovenilor...” Și mai ni se spunea că noi vorbim moldoveneasca. Adică alta decât cea română. Dincolo, pe celălalt mal, miorcănenii munceau și ei. Mai azvârlea din picior câte un cal năbădăios și românul striga supărat: ”Ho, nebunule!” Eu auzeam și mă miram în mintea mea de copil: ”la uite, în România se vorbește ca la noi în sat”.

Avem azi niște copii și tineri minunați, care știu din ce neam se trag și poartă cu mândrie numele de român. I-am văzut ieșind în stradă pentru ca inima să nu le mai bată în afara pieptului lor. Sunt sigur că ei o vor așeza, definitiv și sănătos, la locul ei. Căci tot ceea ce are mai sfânt omul pe lume sunt Limba, Istoria, Credința...

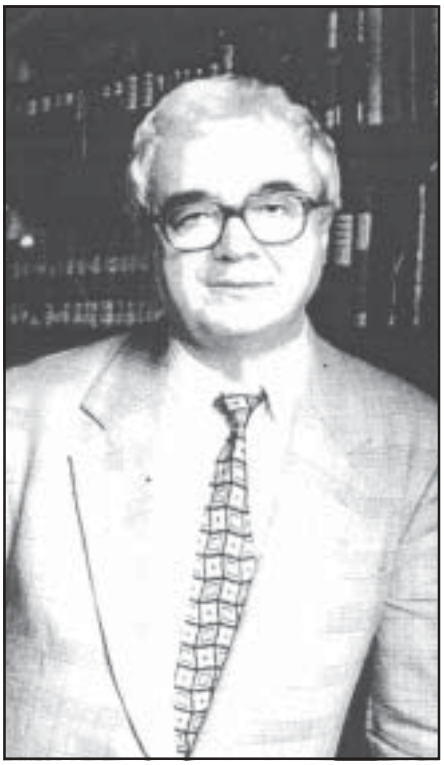

*În sfârșit, septuagenarului cărturar **Ion Miloș** i s-a făcut dreptate! Om a patru țări (Iugoslavia, unde s-a născut la 16 februarie 1930, în satul Sărăcia, într-o familie de români colonizați în Banatul sârbesc, apoi Franța, Suedia și, în fine, România), **Miloș** a ajuns să se autodefinească **Ion-fără-de-țară**. Destinul lui **Ion Miloș** tinde să devină legendă. Respins din cultura patriei matriciale și supus interdicției de a mai semna vreme de câteva decenii, neinclus în nici cea mai recentă ediție a dicționarului scriitorilor români din Banatul sârbesc, poetul reușește, abia la vârsta de 38 de ani, să întâlnească pentru prima dată patria originii sale, România, în care îi apar, cu intermitențe dureroase, unele din cărțile sale. Între timp, poetul a tradus și editat în suedeză lucrări din peste 20 de scriitori români, printre care (premieră în țara Premiului Nobel): **Eminescu**, **Blaga**, **Cioran**, **Eliade** etc. În 1998 primește premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul **La masa tăcerii** în care a antologat (în suedeză) selecții din 177 de scriitori români din întreaga lume, iar în anul 2000 i se conferă Premiul Academiei pentru poezie. După 1989, **Ion Miloș** a insistat – în chip repetat și respins tot în chip repetat – să se instaleze de drept în patria limbii sale, cu cetățenie românească. Și iată că, recent, poetului i s-a făcut dreptate: la propunerea Direcției "Români de Pretutindeni" din cadrul Ministerului de Externe, președintele Ion Iliescu i-a conferit, la Palatul Cotroceni, **Ordinul Național "Serviciul Credincios" în grad de Comandor** și, după numai două săptămâni, Parlamentul României i-a acordat titulatura de **prim-cetățean de onoare al României**, însoțită de un mult așteptat pașaport permanent. Reproducem alăturat cuvântul, interferat de emoții și împliniri. (**Gh.I.**)*

Ion Miloș

Limba română m-a născut – nu voi pleca niciodată din ea

Nu știu ce este mai mare, onoarea ce mi se acordă acum și aici sau bucuria mea de a mă vedea, în fine, cetățean al României, patria limbii mele materne. După cum știți, eu sunt născut în străinătate, în Banatul sârbesc și trăiesc în străinătate, în Suedia. Din cauza împrejurărilor istorice și politice, eu am putut veni în România abia la vârsta de 38 de ani. Dar vorbind peste tot cu dragoste și încăpățânare limba mea maternă – româna – am rămas român. Această onoare este o recunoaștere a meritelor mele pentru promovarea culturii, literaturii și limbii române în lume. Pe lângă activitățile culturale întreprinse în 1970, din anul 1988 până în prezent am tradus și publicat 20 de cărți de autori români în limba suedeză și mai am încă 12 în manuscris. Piscurile liricii, prozei și gândirii românești. Am făcut toate aceste activități și traduceri absolut din dragoste pentru cultura, literatura și limba română. Datorită dragostei mele pentru limba română am putut suporta toate greutățile, nedreptățile și decepțiile în activitățile mele culturale și literare. Căci pe mine limba română m-a născut. Ea este soarta mea. Leagănul meu de sânge cu mormintele strămoșilor mei, cu arhetipul onotologic al ființei mele românești. Ea stă la încheietura vieții mele cu lumea. În anii cei mai grei de amărăciune și de deznădejde ai vieții mele, ea mi-a fost clăuză și izbăvire. Oftând pentru limba română n-am ales să opresc frigul însingurării și al înstrăinării de izvoadele vii ale sufletului românesc. Eu scriu în patru limbi și traduc în mai multe limbi: româna, suedeza, sârba, croata și franceza. În aceste limbi am publicat până în prezent 93 de cărți originale și traduceri. Însă toate aceste limbi le-am învățat. Limba română m-a născut. Nu voi pleca niciodată din ea!

Valeriu Anghel

Limba română – între înnoire și degradare (I)

Moto:

”...***aveți trei îndatoriri mari și sfinte,***
pentru care răspundeți în fața lui Dumnezeu,
înaintea oamenilor și a urmașilor voștri:
Patria, Limba și Biserica”.

Din ***Testamentul politic*** al lui Eudoxiu Hurmuzaki

Îmbogățirea vocabularului cu neologisme, în cadrul evoluției firești a limbii, este o treabă care obligă vorbitorii la eforturi lingvistice toată viața. Caracteristicile profunde ale unei limbi nu se schimbă însă prin împrumuturile de cuvinte dintr-un alt idiom, de-a lungul secolelor, acest lucru fiind ceva obișnuit. Romanii au luat nenumărați termeni de la greci, turcii de la persani, arabii de la turci, mai târziu – spaniolii de la arabi, italienii de la spanioli și francezi, francezii de la germani, rușii de la danezi, danezii de la englezi, aceștia de la francezi ș.a.m.d. Dincolo de influențele, de cele mai multe ori reciproce, în lexic, limba a rămas, cum sugestiv spunea Lucian Blaga, ***întâiul mare poem al unui neam****. Păstrându-și structura gramaticală, pronunția și alfabetul, împrumutând doar termenii pe care nu-i aveau, culturile acestor popoare nu și-au modificat specificul lor național. Procesul contemporan al globalizării, necesar poate sub raport economic, politic ori militar, a luat în iureșul său și cultura unor țări mai mari sau mai mici, în toate componentele acesteia: sisteme mass-media, limbaje specializate, maniere artistice, filosofii, structuri de educație și învățământ etc. Dacă reacțiile sociale împotriva globalizării economice s-au produs la nivelul manifestațiilor de stradă, cele culturale s-au înregistrat în medii academice, parlamentare și guvernamentale.*

După *denglisch* și *franglezâ* - *romgleza*?

Vocabularul limbii române a fost înnoit radical începând cu mijlocul secolului XIX, sub influența limbii franceze, idiom din marea familie a limbilor romanice, o dată cu dezvoltarea și consolidarea României moderne. Integrarea țărilor de pe vechiul continent în complexul economic și politico-militar din spațiul euroatlantic, precum și înalta tehnologie importată din state anglofone, au făcut ca limba lui Shakespeare să fie tot mai mult folosită și învățată în Europa. Unele companii, cum ar fi **Alcatel** în Franța, o folosesc chiar ca limbă internă. Engleza, implantată de britanici pe toate continentele, mai întâi în cadrul imperiului colonial, apoi al comunității britanice de națiuni (commonwealth), a început să capete azi o răspândire fără precedent. Concomitent însă, în multe țări europene au loc dezbateri, în diverse feluri, privind importanța crescândă și influența limbii engleze. Unii văd în limba engleză un liant care va crea o Europă unită, alții susțin că ea le distruge identitatea națională. Într-un sondaj realizat la cererea Uniunii Europene, 70 la sută din cei chestionați au fost de acord că ***toți trebuie să vorbească engleza***, dat tot atât de mulți au declarat că ***propria lor limbă trebuie protejată***. Faptul că devine necesar vă vorbim engleza ca un compromis pentru a ne înțelege mai rapid și pe un spațiu mai larg decât până acum n-ar fi o problemă. Întrebările încep să ne asalteze din momentul în care începem să eliminăm limba națională din comunitatea intelectuală și lumea oamenilor de afaceri, generând un proces de distrugere a ei. În țări ca Franța, Elveția, Germania, Polonia, România și altele s-au adoptat sau sunt în curs de adoptare legi pentru apărarea limbilor naționale respective. Francezii au lua deja măsuri pentru înlăturarea ***barbarismelor*** pătrunse în corespondența oficială, presă, literatură, materialele publicitare sub masca ***franglezei***, iar germana, înțesată de termeni englezești, a început să fie numită ***denglisch***. Avalanșa anglicismelor și americanismelor din anumite limbaje specializate ne va face să vorbim de o... ***romgleză***?

Limba română este caracterizată de mulți savanți ca un idiom ”ospitalier”, aceștia sesizând în același timp marea ei putere de asimilare, de triere a cuvintelor, multe vocabule de origine străină modificându-și nu numai forma, ci și sensul. Ceea ce decide este frecvența și aria întrebuințării lor. Împotriva folosirii unor cuvinte precum ***cameraman***, ***camping***, ***gentleman*** nu se mai pronunță nimeni astăzi, iar ***broker***, ***dealer***, ***design, leasing***, ***rating*** deja fac parte din vocabularul curent al practicării unor profesii. Nici ***briefing***, ***staff***, ***summit*** nu deranjează masa de vorbitori, cuvintele respective referindu-se la o zonă a politicului care nu interesează pe toată lumea. Împrumutul altora însă pare inutil: de ce ***board*** și nu ***consiliu director***, ***training*** și nu ***instruire***; or, cât de specializat este ***baby-seater*** față de ***dădacă***, ***guvernantă***, ***îngrijitoare la copii***?

Computerul – un duçman al limbii române?

Utilizarea computerului în redactarea, editarea, difuzarea sau stocarea textelor de orice fel face parte de-acum din activitatea noastră zilnică. Cărțile, ziarele și revistele, materialele publicitare, etichetele de pe toate tipurile de produse se culeg pe computer. Programele folosite nu sunt însă adaptate întotdeauna la alfabetul limbii române, în scrierea cu caractere latine lipsind semnele diacritice. Iată două texte publicitare din presa cotidiană, primul scris pe o jumătate de pagină de ziar format mare, celălalt aproape pe un sfert:

♦ ***Cine a zis ca in Romania nu mai e loc pentru inca un radio? EUROPA FM – un radio de milioane pentru milioane de romani. Asculti si castigi!***

♦ ***TVR Iasi si Casa de Cultura a Sindicatelor Onesti va invita la Festivalul International de Muzica Usoara pentru copii "Ti amo", editia a VII-a, Onesti 2002. Prezinta Horia Gumeni, simbata 18 mai...***

O pagină din **TOP GHID ALIMENTAR**, anul VI, nr. 12 (noiembrie 2001 - mai 2002), editat de organizația patronală din ramura comerțului cu ridicata, arată la fel:

SUNTEM "NUMARUL UNU"
IN TRATAMENTUL FAINII
Mühlenchemie face faina buna si mai buna.
Mühlenchemie este o firma germana cu o retea de distributie la nivel mondial. Cercetam, dezvoltam si vindem ingrediente pentru faina si diverse premixuri pentru optimizarea productiei in domeniul panificatiei. Va punem la dipozitie 75 de ani de experienta in domeniu.
Aditivi pentru fainã
Amestecuri

Ortografia limbii române este, în general, fonetică (pronunțăm așa cum scriem, în afară de litera ***x***, pronunțată ***cs*** în ***excursie*** și ***gz*** în ***examen***, și grupurile de litere ***ce***, ***ci***, ***ge***, ***gi***, ***che***, ***chi***, ***ghe***, ***ghi***). Pentru redarea unor sunete specifice limbii române, se folosesc așazisele *semne diacritice*: ***ă***, ***â***/***î***, ***ș***, ***ț***. Lipsa acestor semne notează sunete total diferite. Neutilizarea lor într-un text și citirea acestuia așa cum este scris, duce la o limbă păsărească, neînțeleasă de nimeni pe pământ.

Asemenea "păcate" capitale comit și posturile centrale de televiziune, de la **LOTERIA ROMANA** de pe ***Tele7abc,*** la titrarea dialogurilor de către ***Real TV***, care maltratează pur și simplu limba română de ani de zile, fără ca cineva să ridice un deget. Iată cum este titrată o convorbire având ca subiect o consultație medicală:

Situatia mi s-a parut grava când am vorbit prin statie... Pune mâna la baza mamelonului stâng si vezi daca are puls. Trebuie sa stim cât e pulsul ^n cel mai scurt timp... Dintr-o data copilul s-a decis sa respire... Sa readuci un copil la viata e o experienta unica!

De observat aici că singurele semne diacritice folosite sunt ***trema*** (două puncte orizontale așezate deasupra vocalei ***a***, pentru a indica, în unele limbi, o anumită pronunțare a sunetului respectiv) și "***căciula***" la ***î***, fără corpul literei.

Reguli arbitrare în scrierea cu majusculă

Normele ortografice, ortoepice și morfologice ale limbii române sunt stabilite de instituțiile specializate ale Academiei Române, singurul for științific abilitat de organele de stat să ia hotărâri în domeniu. Potrivit regulilor stabilite de Academie, publicate cu douăzeci de ani în urmă în *dicționare* și *îndreptare*, ***titlurile publicațiilor periodice, ale operelor literare, științifice și artistice*** (prin extensie – și ale ***emisiunilor tv***) ***se scriu cu inițială majusculă numai la primul cuvânt***, în timp ce ***denumirile funcțiilor de stat, politice și militare se scriu cu inițială mică***.

În unele cazuri, abaterile de la aceste reguli sunt aproape generalizate. Avem astfel ***Jurnalul Național*** și ***Realitatea Românească*** în presă, ***Curriculum***-ul ***Național***, ***Generația Integrării Europene*** etc., editate de Ministerul Educației și Cercetării. Scrierea cu inițială majusculă a cuvintelor din titlurile unor publicații și cărți este, desigur, de sorginte englezească: ***New York Herald Tribune***, Kipling – ***The Jungle Book***, R.Tyler – ***Basic Principles of Curriculum and Instruction***. Sub aceeași influență sunt scrise probabil și titlurile unor emisiuni tv ca ***Sinteza Zilei***, ***Procesul Etapei***, ***Retrospectiva Săptămânii***. Postul de televiziune ***Realitatea TV*** aduce chiar o inovație: banda de știri, transmisă 24 de ore din 24, este scrisă în întregime cu litere mari, substantivele proprii având inițiala cu un corp de literă mai mare decât celelalte: **CONSILIUL JUDEȚEAN BACĂU SOLICITĂ 50 MILIARDE LEI PENTRU REAMENAJAREA MUZEULUI DE ȘTIINȚELE NATURII.**

ProtecÆia consumatorilor de culturå

Românii nu sunt consumatori numai de carne, conserve de legume, mititei, pește și unt, ci și de produse cultural-spirituale. Ei nu cumpără doar blugi, frigidere, haine, încălțăminte, obiecte de uz casnic și tractoare, ci și cărți, reviste și ziare, iar pentru emisiunile tv plătesc taxe ca pentru orice alte servicii și utilități. Responsabilii de comercializarea unor produse alimentare alterate sau a unor mărfuri industriale defecte sunt penalizați usturător de inspectorii Oficiului pentru Protecția Consumatorilor la prima sesizare. ***Douăzeci și două de milioane și jumătate de români consumă zilnic produse cultural-spirituale alterate și nu se ia nici o măsură, nu se sesizează nimeni***. Un bax de conserve alterate poate îmbolnăvi cel mult câteva zeci de persoane, fapt ce ar cădea sub incidența legii penale și ar fi înfierat pe toate canalele mass-media. Degradarea limbii române îmbolnăvește însă un popor întreg, atacându-i tocmai ceea ce l-a menținut până acum ca neam – ***limba sa*** – și nu se ia nici o măsură de protecție.

Alexandru Deșliu

Valeriu D. Cotea - un oenolog vrâncean de talie internaÆionalå

Academicianul Valeriu D.Cotea este incontestabil un specialist de marcă al oenologiei românești și al celei internaționale.

După încheierea cursurilor universitare, visul mamei sale de a-l vedea învățător în comuna natală s-a realizat pe un plan superior, având în vedere faptul că a devenit cadru didactic chiar la facultatea pe care a absolvit-o, în 1951, și anume cea de agronomie din Iași. Destinul l-a favorizat să-și facă studiile superioare într-o serie studențească de excepție. Mai mult de jumătate dintre colegii săi au fost trecuți prin încercările celui de-al doilea război mondial, ceea ce le-a sădit în suflet, după părerea mea, o notă de responsabilitate, o emulație către studiu și profunzime. Greutățile timpului nu l-au descurajat însă niciodată.

În anul 1965 a obținut titlul de *Doctor în Agronomie*, iar din 1971, la numai 45 de ani, a devenit conducător științific în pregătirea prin doctorat. Coborâtor al unei familii de țărani înstăriți și luminați, academicianul Valeriu D.Cotea a fost ales în 1990 membru corespondent, iar din 7 septembrie 1993 – membru titular al Academiei Române. Omul de știință Valeriu D.Cotea este, în același timp, și membru corespondent al următoarelor academii sau instituții academice: Academia Italiană a Viei și Vinului (1986), Academia Elvețiană a Vinului (1987), Academia Internațională a Vinului (1988), Societatea Americană pentru Oenologie și Viticultură, Academia de Viticultură din fosta Iugoslavie etc.

Activitatea sa de cercetare este concretizată în peste 200 de lucrări, din care 30 sunt prezentate în cadrul unor manifestări și reuniuni internaționale publicate în reviste de specialitate în Franța, Elveția, Germania, SUA, Italia, Spania, Luxemburg, Portugalia, Grecia etc. Alte aproximativ 300 de lucrări sunt scrise în colective de autori, ceea ce reliefează deschiderea sa către colaborare, pentru antrenarea unui număr cât mai mare de specialiști în cercetarea științifică.

În semn de recunoaștere a meritelor sale deosebite a fost onorat cu numeroase premii, distincții și decorații pentru opera sa de mare valoare teoretică și practică elaborată în cei peste 50 de ani de activitate. Ca o recunoaștere reînnoită a activității sale, ilustrului oenolog vrâncean i-a fost acordat recent titlul de *Doctor Honoris Causa* a Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară București. Este a patra personalitate de origine română care primește acest titlu, ceea ce demonstrează *prețuirea de care se bucură el în cadrul comunității academice*.

Pentru tot ceea ce a înfăptuit pe tărâm profesional, public sau social-cultural, pentru binele țării și al județului Vrancea, unde a văzut lumina zilei, Academicianul Valeriu D.Cotea merită să primească și un titlu ce n-a mai fost acodat până în prezent și care ar putea să se numească Doctor Humanitas Causa – sublinia în cuvântul său Marian Oprișan, președintele Consiliului Județean Vrancea.

De nenumărate ori, Domnia Sa a afirmat că nu a muncit pentru a ajunge acolo sus, ci că a ajuns acolo sus pentru că a muncit. Este mai mult decât o profesiune de credință.

Mărturisesc că am așternut pe coala albă de hârtie aceste gânduri nu numai pentru faptul că de ani buni îl cunosc pe distinsul profesor plecat în viață de pe acest minunat *picior de plai* și *gură de rai*, ci mai ales pentru că am dorit să mă alătur de mulți alții care i-au omagiat personalitatea.

În paginile cărții sale de suflet, ***Fragmente de viață,*** referindu-se la un loc care i-a vegheat copilăria – Măgura Odobeștilor – notează ca o mărturisire de credință: *Cu gândul mereu ațintit la această Catedrală vrânceană, la oamenii în mijlocul cărora am răsărit, am încercat să zidesc și eu binele oriunde m-am aflat.*

Acum, când vă găsiți în vârful unei cariere devenite destin, îngăduiți-mi, Domnule Profesor, să mă alătur cu toată ființa acestui gând – care se interferează și are aceeași greutate sentimentală – celor care respectuos vi se înclină, semn al unei înalte considerații.

Maria Dumitrescu
Horia Dumitrescu

Ioan Lupescu (1837 - 1893)

Autor dramatic și ctitor de teatru, Ioan Lupescu s-a născut la București, în 1837, copil natural al lui Alexandru – maior de cavalerie – și al orfanei Ana. Părăsită de maior după 10 ani de conviețuire, Ana moare de durere, lăsând în urma ei pe Ioan și Aneta.

Ioan Lupescu a învățat câtva timp la școala de la Mânăstirea Domnița Bălașa. Izgonit de acolo, va încerca să-și câștige existența ca meseriaș în lăcătușerie. La vârsta de 11 ani, Ioan Lupescu asistă la luptele pompierilor cu turcii din Dealul Spirii și *în mintea lui de copil rămân o mulțime de impresii și amintiri din vremea aceea*. Se înscrie la Școala de Arte și Meserii, după terminarea căreia va deschide, în asociație, și un mic atelier.

Talentul său pentru teatru s-a vădit de timpuriu. Împreună cu alți copii – între care Alexandru Catulescu, devenit medic al orașului Focșani – dau reprezentații teatrale în **Grădina cu Cai**, mai întâi ca amator, apoi pentru a-și câștiga existența și a-și întreține sora.

Remarcat de actorii profesioniști, este angajat într-o trupă care pleca în Moldova. Ajuns la Iași, după ce un timp jucase ca diletant, este angajat în trupa Teatrului Național.

Ioan Lupescu, care avea să devină un comic foarte popular, își alcătuiește formații teatrale cu care colindă Moldova și Muntenia! Printre tovarășii de pribegie se numără și tânărul, pe atunci, Vasile Conta (1845 - 1882).

Era perioada anilor 1862 - 1864, când Vasile Conta – viitorul filosof –, pierzându-și bursa, își întrerupe studiile și, pentru 58 franci pe lună, îl însoțește pe Ioan Lupescu.

Vasile Conta a scris cuplete, a dat – la nevoie – și replica pe scenă, a fost sufleur, un sufleur *celebru,* așa cum avea în acel timp și trupa Tardini, pe Mihai Eminescu. El a scris și o piesă cu subiect anticlerical, nepăstrată, jucată la Botoșani. Reîntors la Iași, Ioan Lupescu aranjează în casa Neuschatz – în 1868 – o sală de teatru: **Teatrul Lupescu de vodevile române**, care se bucura de mare afluență de public. Dar, devenind incomod pentru trupa Teatrului Național, după fel de fel de scene din partea autorităților, Teatrul său *permanent* se va închide în 1869.

În acest răstimp, vreme de trei luni, în vara anului 1868, Ioan Lupescu susținuse și o stagiune la Botoșani, oraș în care sora actorului se va căsători cu un colonel rus rămas în țară după ocupația rusească.

Hotărârea închiderii **Teatrului Lupescu** din Iași a produs o mare nemulțumire în rândul publicului ieșean, care a obligat Primăria să revină și, în acest fel, reprezentanțiile trupei Lupescu s-au reluat cu mare succes.

S-au jucat piese românești originale sau compuse

și localizate de Lupescu: ***Vlăduțu mamei***, ***Paragraful 37***, ***Cina fără sfârșit***.

Cercetând letopisețele lui Kogălniceanu și ***Istoria*** lui Hurmuzachi, Ioan Lupescu a scris piese istorice: ***Lăpușneanu vodă***, ***Vlad Țepeș sau Ospățul de sânge din ziua de Paști***, ***Ștefan Tomșa***, ***Ștefăniță vodă al V-lea***, ***Radu Calomfirescu***.

Plecând din Iași cu o trupă, Lupescu cutreieră toate orașele Moldovei și Munteniei, constituind cu predilecția născută și cultivată la Școala de Arte-Frumoase, peste 11 localuri de artă, dezvoltând gustul pentru teatru în toate orașele țării și formând o pleiadă de actori, care au ilustrat în urmă scenele din Iași și București.

Un exemplu semnificativ îl constituie modestul fiu de țărani G.A.Petculescu, care și-a făcut ucenicia artistică în trupele Fani Tardini-Vlădicescu și Ioan Lupescu. În Banat, acesta a pus bazele **Societății de teatru român din Ungaria și Transilvania**, deschizând astfel drum formațiilor teatrale românești cu caracter stabil.

Încercând să găsească un mijloc de asigurare a continuității spectacolelor și de inițiere a trupei, G.A.Petculescu inaugurează sistemul *abonamentelor*, primit cu solicitudine și bune sentimente atât în rândul

populației românești, cât și al celei de altă naționalitate.

Cel de-al doilea – Zaharia Burienescu – era moldovean, născut la Roman, în 1845. A început să joace într-o formație locală condusă de actorul Dimancea, iar în anul 1865 se angajează ca actor în trupa lui Ioan Lupescu. Remarcat de M.Galino, este luat de acesta la Iași în 1870. În anii 1875 și 1876 joacă cu Matei Millo. În 1877 își alcătuiește propria trupă, care rămâne una din cele mai cunoscute formații teatrale itinerante timp de trei decenii.

Din oraș în oraș, Ioan Lupescu ajunge la Focșani cu o reputație bine stabilită și un capital agonisit din munca de actor, lucru foarte rar pe atunci. Se hotărăște să-și construiască un teatru în acest oraș pe care l-a îndrăgit și unde va încânta publicul local cu reprezentațiile sale timp de două decenii.

După ce a renunțat la un loc (proprietățile fraților Sanga, vizavi de Poștă), la 23 iulie 1871, Angelina Lupescu adresează membrilor comisiilor interimare a orașului Focșani următoarea cerere:

Domnilor membri,

Pe locul ce l-am cumpărat în acest oraș de la domnul Ion Gheorghiu lângă grădina publică a Sf.Ioan voesc a face un local de teatru, precum și de a-l împrejmui.

Vă rog să binevoiți a-mi da permisiunea cuvenită.

Angelina Lupescu

Fără să mai aștepte aprobarea Primăriei, Angelina Lupescu începe construirea noului edificiu. O dată cu aceasta, reclamațiile se succed rapid. Se sesizează Primăria că *prin construcția începută s-a stricat zăplazul grădinii publice, pe unde intrau vitele și produceau mari stricăciuni*.

Lucrările de construcție vor începe înainte de 11 august 1871, când Primăria a acordat autorizația solicitată.

Lipsit de fondurile necesare, neprimind nici un fel de subvenții din partea autorităților locale, entuziastul actor a fost nevoit să renunțe la proiectul unei clădiri solide, dotate cu utilajul corespunzător, și să se limiteze la construcția unui local modest, nu prea durabil, cu pereții din paiantă și tavan de scândură.

Teatrul s-a deschis în toamna anului 1873 și puține orașe din țară se vor putea mândri cu o astfel de instituție. În ultimul sfert de veac al secolului al XIX-lea, vor exista teatre *de provincie* în Bacău, Bârlad, Botoșani, Brăila, Buzău, Călărași, Caracal, Câmpina,Câmpulung-Muscel, Constanța, Craiova, Dorohoi, Fălticeni, Galați, Giurgiu, Huși, Iași, Mizil, Piatra-Neamț, Piatra-Olt, Pitești, Ploiești, Râmnicu-Vâlcea, Roman, Sinaia, Slănic-Moldova, Slatina, Târgu-Jiu, Tecuci, Titu, Turnu-Măgurele și Vaslui.

Cum arăta **Teatrul Lupescu**? Sala mare de spectacole avea o lungime de 25 m. Construcția era astfel făcută că se intra în Teatru direct din stradă, după ce se coborau 7 - 8 scări sub nivelul terenului, Teatrul fiind săpat la circa patru metri în pământ. De la ușa intrării în teatru erau trei camere ce serveau de cabine pentru actori. În interiorul Teatrului, în dreapta și în stânga, erau două rânduri de loji în formă de semicerc: 15 loji în dreapta și un număr egal în stânga. Deasupra acestor loji mai erau 16 loji de rândul al doilea. Balustrada de la loji era îmbrăcată cu pluș roșu. În capătul lojilor din rândul I, din dreapta și din stânga, se afla câte o avanscenă. În fiecare lojă erau patru scaune. Veneau apoi stalurile I și II. Cele dintâi rânduri de staluri erau stalul I și aveau brățare, fiind îmbrăcate cu pluș roșu, iar celelalte erau stalul II și erau scaune ce se puteau mișca, fiind așezate unele lângă altele. În aceste staluri încăpeau până la 200 persoane. Partere nu erau. Deasupra lojilor de rândul II era galeria, care se compunea din trei rânduri de bănci de scânduri. În spatele acestor bănci era un loc gol unde lumea stătea în picioare și unde puteau încăpea până la 300 persoane.

După câteva luni de la deschiderea Teatrului, Ioan Lupescu reușește să aducă de la Milano o trupă de operă italiană, în frunte cu un tânăr de doar 19 ani, diplomat al Conservatorului din acel oraș, pe Lucio Vecchi – **Luciu** cum l-au botezat focșănenii. Trupa de operă italiană se împrăștie după o lună, rămânând în Focșani, pentru toată viața, numai Lucio Vecchi, cu frații săi Contardo și Olivier.

În vara anului 1876, Lupescu joacă, cu o trupă aleasă, în București, în Grădina Roșca, unde este sărbătorit de elita intelectuală bucureșteană și actorii Teatrului Național, nelipsiți seară de seară de la reprezentațiile sale. În toamna aceluiași an, Lupescu s-a căsătorit cu basarabeanca Angelina (Anghelina) Despot, cu care a avut un fiu, Alexandru, ajuns general și subșef al Marelui Stat Major.

A întemeiat teatrul românesc în Basarabia, unde a și plecat cu o trupă aleasă pe cheltuiela sa. În toamna anului 1876 și începutul anului 1877 își cheltuiește toată averea, se împrumută de la cămătarii din Focșani, ipotecând Teatrul său și, când a izbutit să obțină autorizația, a izbucnit războiul ruso-româno-turc, silindu-l să se înapoieze la Iași, după ce își ruinase toată averea.

În vara anului 1877 dă reprezentații în Grădina *Chateau-aux-fleurs* din Iași, de unde venise în Focșani pentru totdeauna.

Deși descurajat de situația materială, dragostea lui de arta dramatică îl stimulează spre o nouă activitate teatrală și de literatură dramatică.

Începe a tipări în Focșani piesele sale, în formatul pieselor editate în ziarul francez ***L'Ilustration***. Aduce un zincograf, care îi lucrează clișeele principalelor scene ale fiecărui act, dă explicații asupra caracterului fiecărui rol, costumelor, decorurilor, subiectului piesei etc. Astfel au văzut lumina tiparului ***Vlăduțu mamei*** și ***Paragraful 37*** sau ***Palestina în Iași*** (Tipografia Samolada, 1875), ***Bismarcu orașului***, ***Cina fără sfârșit***, ***Otrăviții***, ***Prostia din născare***, ***Vlăduțu patriot***, ***Trenul accelerat***, ***Olga sau O viață artistică***, ***După război*** (toate la Tipografia Charvos, 1881). Ele se adaugă deja apărutei ***Cometu*** (București, Tipografia Copainig, 1855) și se vor completa cu parodia ***Lupescu actorașu***, prelucrare după ***Ruy Blas*** și ***Trei comedii complete*** (Focșani, Tipografia Codreanu, 1890).

În 1880, Ioan Lupescu va avea marea satisfacție ca, primind un lexicon al artiștilor francezi, să se vadă trecut cu aprecieri deosebite pentru el.

Începând cu 1 septembrie 1885, în peisajul publicistic din Focșani apare o nouă revistă: ***Comicul***. Această publicație era editată și redactată de Ioan Lupescu care, prin intermediul ei, făcea reclama cuvenită programelor trupei sale și publica textele pieselor din repertoriu, cele mai multe scrise chiar de director, apoi cațonetele, *cânticelele comice* și versurile comediografului, majoritatea imitate după Alecsandri. În editorialele redactate, ca și piesele, neîngrijit, Ioan Lupescu își făcea cunoscute ideile lui despre teatru, care se reduceau, de fapt, la una singură: Direcția Teatrelor ar trebui să nu uite piesele autorilor modești, care nu se laudă prin jurnale. Era vorba, evident, de el însuși, dramaturg care avea circa 180 de manuscrise cu melodrame, comedii, compoziții și prelucrări, *moderne și de bun gust*, gata oricând de a fi reprezentate. Ioan Lupescu semna aceste editoriale cu nume năstrușnice precum Titirez, Ionică, Trăncănilă, Turturică, Crăiță. După șapte numere, ieșite la intervale neregulate, revista și-a suspendat apariția în 1886.

Și din acest punct de vedere Focșanii sunt singurul oraș în care apărea o astfel de revistă. Celelalte, ori își încetaseră apariția (***Fulgerul***, Iași, 1863 - 1864; ***Artistul***, București, 1866), ori vor apărea mai târziu: ***Teatrul Nou***, București, 1906; ***Galeria***, București, 1910 - 1911; ***Masca***, Craiova, 1911; ***Scena***, Pitești, 1912).

Meritele artistice ale acestui mare artist rămân înscrise la loc de cinste în istoria teatrului românesc.

Conștient că repertoriul românesc de scrieri dramatice era sărac, Ioan Lupescu a pregătit pentru scenă numeroase piese, mai ales comedii și vodeviluri, în mare parte traduceri și localizări. Cu unele a obținut succese mari, ca de pildă, cu vestita, la vremea sa, comedie ***Vlăduțu mamei***. Piesa aceasta, cu muzică de Eduard Caudella, a inspirat lui A.Goldfaden comedia ***Șmendrik***.

Ioan Lupescu a scris enorm, dar piese fără pretenții literare, bune de jucat. Sunt, în general, farse cu personaje aiurite, slabe cu duhul, nătăfleți ca ***Vlăduțu mamei***, aproape întotdeauna cel mai cu minte jucând o festă, să-i fie învățătură celui rătăcit. Acțiunea, uneori ingenioasă, se încadrează, cu oarecare variații, în câteva scheme. De profunzime nu poate fi vorba, nici de caractere, deși autorul, apelând și la nume cu rezonanță burlescă, sugestivă (Pungășescu patriot, avocatul Fleoncănel ș.a.) era preocupat de a configura câteva tipuri caracteristice. Ritmul era alert, replica, înviorată de un duh ghiduș, avea, în cele mai bune pagini, spontaneitate. Scrise la repezeală, piesele sunt superficiale, adesea improvizații, compuneri de ocazie, cu un umor ieftin, bazat pe facile jocuri de cuvinte. Amuzante totuși, de o șugubeață complicitate cu spectatorul, cele mai multe (***Cina fără sfârșit***, ***Bismarcu orașului*** – dedicată lui Matei Millo –, ***Paragraful 37*** sau ***Palestina în Iași***, ***Trei zăpăciți*** ș.a.) au fost urmărite cu plăcere. În comediile și vodevilurile sale, în cațonete și *cînticele comice*, autorul a luat în răspăr fie cusururi și năravuri dintotdeauna (imoralitatea, prostia etc.), fie moravuri ale epocii, de la limbajul franțuzit până la demagogia patriotardă.

Ca actor, jocul lui Ioan Lupescu a fost de un comic buf dus uneori până la grotesc, *comic mai mult decât charge* – cum nota Aristizza Romanescu, impresionată de mobilitatea expresivă a figurii actorului. Pigmentarea puternică a jocului său, deși exagerată ca tonalitate, nu avea stridențe, radia și capta simpatia spectatorilor. Ioan Lupescu a cultivat gluma bufonă și veselia de substanță populară, cu largă rezonanță în public, agrementată de cântecul național, care colora și întreținea atmosfera.

La Focșani, lumea bună, negustorii de frunte, elita intelectuală a orașului, din care făceau parte puținii profesori, directorii, inginerii, magistrații și avocații de la Curtea de Apel și Tribunal, se desfătau la reprezentațiile trupei Lupescu.

Pe scena **Teatrului Lupescu** au susținut reprezentații mari artiști ai timpului: Matei Millo, Aristizza Romanescu, I.D.Ionescu, frații Ion și Alexandru Vlădicescu, Fany Tardini, Pechea S.Alexandrescu, I.D.Burienescu, Ștefan Iulian, A.Bobescu, Nini Valery (născută la 1 mai 1835, la Focșani), Grigore Manolescu, Pascali etc. Ioan Lupescu reușea să transforme întotdeauna aceste reprezentații în adevărate *festivaluri înălțătoare*, rămânând, bunăoară, în memoria focșănenilor, sărbătorirea de liceeni și unii locuitori ai urbei, a Agathei Bârsescu după prezentarea piesei ***Medeea***.

Din păcate, edificiul se ruina încet-încet și amenința să lipsească orașul de un asemenea așezământ cultural. Artistul a început o nouă propagandă printre concetățeni pentru zidirea, în Focșani, a unui teatru încăpător, modern și pentru formarea unei societăți pe acțiuni în vederea realizării acestei idei.

Soarta nu i-a surâs să-și vadă îndeplinit visul. La numai 56 de ani, ros de cancer, Ioan Lupescu trecea în neființă la 23 iunie 1893. Corpul său a fost condus la lăcașul de veci de aproape întreg orașul: prieteni și intelectuali, ca un ultim omagiu adus activității lui consacrate Thaliei.

În 1906, Teatrul – ajuns o ruină – a fost cumpărat de Primărie și dărâmat pentru a se mări Grădina Publică a orașului. Suma plătită abia a ajuns să achite datoriile artistului.

Inaugurarea **Teatrului "Maior Gh.Pastia"** – visul întrupat al lui Ioan Lupescu – a prilejuit autorităților locale să invite la festivități familia artistului (Alexandru – fiu și Elena – noră), iar în program, pentru ziua a doua (22 noiembrie 1913) spectacolul a constat din prezentarea piesei ***O scrisoare pierdută*** de I.L.Caragiale și ***Călugărul Pahnute*** – monolog comic al primului fondator de teatru în Focșani.

Fie ca aceste rânduri, chiar neîndestulătoare, să readucă – și să păstreze – în conștiința focșănenilor meritele excepționale în propășirea culturală a orașului ale acestui mare artist care a fost – și rămâne de-a pururi – IOAN LUPESCU.

Maior Gh. Pastia - un nume definitiv încrustat în memoria oraçului

Chiar dacă, ani de-a rândul, nu am putut asocia numele maiorului Gh.Pastia (n. 1847, Focșani - m. octombrie 1929, Focșani) cu Teatrul Municipal și cu Ateneul Popular, noi o făceam cu o nedisimulată mândrie. Îi rosteam numele pentru că l-am primit moștenire de la înaintași, pentru că numele său era definitiv încrustat în memoria istorică a orașului, pentru că așa înțelegeam și simțeam să-i respectăm gestul și fapta.

Maiorul Gh.Pastia fusese omul care a înțeles că o urmă durabilă în timp nu se poate lăsa decât printr-o faptă pornită dintr-un înălțător spirit civic, dintr-un profund și sincer simțământ patriotic.

El, cel născut la jumătatea veacului trecut, cu o copilărie și o adolescență petrecute într-o epocă de naștere și construcție a statului național român modern, participant la Războiul Independenței, cel care a urcat, o dată cu neamul său, treptele istoriei marcate de sublimele momente de la 1881 și 1916-1918, nu putea să scrie altfel decât: ***Domnule Primar. În dorința ce am de a desăvârși opera culturală pe care am început-o în orașul meu natal – Focșani, prin construirea Teatrului Comunal ce l-am donat comunei, m-am hotărât de a mai construi în Focșani, cât voi fi în viață un Ateneu Popular, atât de rar în țara noastră, care să fie zilnic accesibil publicului doritor de lumină și cultură****.*

La solemnitatea punerii Actului de fundație al Ateneului Popular, din 29 mai 1927, a participat, alături de donator, de oficialitățile locale, de sutele de focșăneni, și poetul Octavian Goga.

Noblețea și durabilitatea gestului maiorului Gh.Pastia au fost însoțite și de frumusețea și de profunzimea rostirii "poetului pătimirii noastre": ***Trăim zile în care se resimt încă urmele marii epopei naționale. De aceea când descind în acest colț de țară, sufletul meu se răscolește până în adâncuri... Aici, la Dumneavoastră, la o graniță fărâmată pentru totdeauna, e o semnificație puternică de unitate. Am trăit zile de epopee, cu atâta risipă de energie, cu atâta putere de sacrificiu, cu atâta mândrie de neam****.*

Domnule Maior Pastia *– se adresa poetul cetățeanului nostru de onoare –* ***Dv. care ați trecut două războaie de profunde prefaceri naționale, Dv. ați luat parte la marea școală de sacrificiu. Ideea de sacrificiu a fost un îndreptar de toate zilele în viața Dv. Sunteți un pedagog al maselor, care pot învăța de la Dv. sensul unei vieți. Ca reprezentant al guvernului mă închin în fața acestor curate exemple de unde pornesc credința și viitorul acestui neam.***

*Câtă dreptate a avut poetul și cât adevăr conțin spusele sale ne-o confirmă și publicarea alăturată a Actului de Fundație a Ateneului Popular și a Testamentului maiorului Gh.Pastia. (****Dumitru Huțanu****)*

Act de FundaÆiune

În anul 1927 dela nașterea Mântuitorului, în a 29 - a zi a lunei Mai, în al 68 - lea an dela Unirea Principatelor Moldova cu Muntenia și în al 65 - lea an al unificării Municipalităților Focșanii din Moldova cu Focșanii din Muntenia, cari împreună formează astăzi orașul Focșani, capitala Județului Putna - sub păstoria Sanctității Sale Dr. Miron Cristea, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României întregite, iar Episcop al Eparhiei Romanului, Lucian Triteanu; fiind Înalt Sfetnic al Tronului D-l Prim Ministru General Alexandru Averescu, Ministru de Interne Octavian Goga, MInistru Instrucțiunii Publice I.Petrovici, Ministru Cultelor și Artelor Vasile Goldiș, Prefect al Județului Putna Lt.-Colonel Sterea Costescu, Primar al orașului Focșani Neculai Al.Constantinescu, consiliul comunal format din membrii delegației permenante: Raicu Stănescu, General Gh.Bottea, Radu Negulescu și Gh.Goșman; Consilieri aleși: Iorgu Gh.Poienaru, Theodor M.Bassarabianu, Gh.I.Tomulescu, Irimia St.Pană, Constantin Gorciu, Iancu Petrescu, Dumitru Ș.Neagu, Șerban Dimitriu, Dr. Iancu Weinbach și Alexandru I.Dragu; Consilieri de drept: Preotul N.Gherea, Vasile C.Antonescu, Dr. N.Athanasiu, Florea Eftimescu, Constantin Leonescu, Elena S.Rahtivan, Gabriela Mincu, S.Mândăchescu, Gr.Buzdugan, Zamfir Stănescu și V.Gh.Nicolau – s-a pus fiatra fundamentală a așezământului de cultură națională pentru luminarea poporului, care va purta numele de:

Ateneul Popular "Maior Gh. Pastia"

ce se construiește din dania făcută Primăriei Focșani de Maior Gheorghe Pastia, om de o rară modestie și de un înalt altruism, căci jertfește pentru această instituție de cultură întreaga sa avere agonisită cu vrednicie "nerezervându-și nimic pentru sine, totul făcând pentru neam și cultura lui", desăvârșind prin această operă culturală începută prin construirea teatrului comunal "Maior Gh. Pastia", o frumoasă podoabă a orașului, început în luna Maiu 1909 și inaugurat la 21 Noembrie 1913, pentru care a donat comunei 600000 lei.

Acest nou edificiu de cultură intitulat Ateneul Popular "Maior Gh.Pastia", proprietatea Primăriei, se ridică pe locul fost al Mănăstirei Sf.Ioan Botezătorul alături de Catedrala orașului, ctitorie a Voevodului Grigore Ghica, lângă vechiul hotar dintre Moldova și Muntenia și va servi pentru: conferințe, serbări naționale, cinematograf educativ, bibliotecă publică și muzeul județului Putna, în care se va păstra documente, obiecte de artă și de interes obștesc, mărturii ale trecutului nostru din care să izvorască cât mai multă lumină.

Populațiunea recunoscătoare va păstra în veci o nepieritoare aducere aminte Maiorului Gheorghe Pastia, pentru opera de cultură săvârșită în orașul său natal și căruia consiliul comunal i-a conferit titlul de Cetățean de onoare al orașului Unirei "Focșani", în care s-au înfăptuit însemnate acte istorice ale neamului românesc.

Întocmirea planurilor construcției și dirijarea lucrărilor s-a făcut de Arhitectul S.Vasilescu ajutat la conducerea pe șantier de Arhitectul Fr. Hamel.

Întru amintirea acestui fapt, s-a întocmit și semnat acest document în trei exemplare, din care unul s-a așezat în fundațiile clădirei, al doilea se va păstra în muzeul acestui așezământ și al treilea se va depune în arhiva Primăriei orașului Focșani.

Donator, ***Maior Gh.Pastia***

(urmează semnăturile membrilor Fundației)

Testament

(text prescurtat)

Subsemnatul, Maior Gh. Pastia, domiciliat în Focșani, în dorința de a contribui într-o măsură cât de mică la luminarea și educația Neamului Românesc și care m-am devotat cu tot sufletul prin muncă cinstită, mai întâiu în rândurile oștirii pe care am servit-o ca bun patriot, luptând chiar după ce am fost rănit în Războiul Independenței, fapt ce mi s-a recunoscut prin acordarea mai multor decorațiuni, între care "Virtutea Militară" din aur, pusă pe piept de însuși M.S. Regele Carol pe câmpul de luptă în Bulgaria, iar după ce am ieșit din rândurile armatei, m-am ocupat cu agricultura, unde, muncind din greu cu încordare și privațiuni zi cu zi mai bine de 40 de ani, văzând necesitatea pentru orașul Focșani, am găsit cu cale, ca din economiile agonisite și după stăruința concetățenilor mei, să construiesc în anul 1908 un Teatru așezat în centrul orașului Focșani, orașul meu de naștere, pentru a servi ca locaș de Cultură și Educație Națională.

Întrucât această Instituțiune are nevoie de venituri mari, cât și pentru a fi ferită să nu fie supusă tuturor umilințelor, m-am hotărât să mai construiesc în orașul Focșani încă o operă de cultură numită "Ateneul Popular Maior Gh.Pastia", ce l-am donat Primăriei Focșani ale cărui venituri vor servi pentru mărirea și întreținerea Teatrului Maior Gh.Pastia fără ca să i se poată schimba vre-o dată destinația.

.....

Îndată după încetarea mea din viață, Primăria Orașului Focșani, împreună cu executorii mei testamentari vor intra de drept în stăpânirea întregii mele averi care sunt bonuri de ale statului și acțiuni ale diferitelor Societăți Românești, precum și a diferitelor creanțe ce sunt de încasat și care se află toate în caietele ce se găsesc în casă, scrise și notate de mine.

Toată această avere va forma un fond inalienabil și neatacabil numit fondul Maior Gh.Pastia, a cărui venit va servi pentru întreținerea, mărirea și înfrumusețarea Teatrului.

Pentru aducerea la îndeplinire a tuturor dorințelor mele cuprinse în acest testament, institui ca executori testamentari pe bunii mei prieteni: Paraschiv Chiriță – avocat, I.P.Rădulescu-Râmnic – profesor și pe doctor Câmpeanu, toți din Focșani, pe care îi rog din tot sufletul să primească această sarcină și să execute întocmai cele hotărâte de mine.

Executorii testamentari, împreună cu un membru al consiliului comunal, iubitor de cultură și de teatru, desemnat anume pentru aceasta vor forma un comitet (efori) care va duce la îndeplinire legatele din acest testament și având întreaga administrare a teatrului, trebuie să se adune obligatoriu la 1 ale fiecărei luni sub președinția d-lui I.Rădulescu-Râmnic în cancelaria Teatrului, pentru a controla lucrările și gestiunea teatrului, buna lui întreținere și conducere, cum și pentru a lua măsuri ce vor crede de cuviință, iar la 1 April ale fiecărui an se vor aduna asemenea obligator pentru încheierea socotelilor anului expirat și alcătuirea bugetului anului ce începe. Pentru toate ședințele ce se vor ține, executorii testamentari vor primi un jeton de prezență (o diurnă) de 50 (cincizeci) lei de ședință din bugetul teatrului, afară de lunile iunie, iulie și august, când stagiunile teatrului vor fi închise și se vor executa reparații ce se vor face la teatru.

.....

Donația care a purtat până acum numele de Teatrul comunal Maior Gh.Pastia, având dorința de a răspunde întru totul unui scop cultural, va purta de acum înainte numirea de Teatrul Național Maior Gh.Pastia, iar pentru ca, în realitate să-și ajungă menirea ce-i destinez, executorii testamentari care au și conducerea culturală, nu vor îngădui să se prezinte pe scena lui decât spectacole ce le vor crede serioase și morale, cu condiția să îndeplinească un scop cultural, educativ și național – asemenea hotărăsc ca sub nici un cuvânt să nu fie utilizat pentru banchete și întruniri politice.

.....

Executorii testamentari sunt datori a stărui pe lângă Ministerul Cultelor și Artelor să recunoască caracterul de teatru național și să-i acorde o subvenție anuală pentru întreținere ca la celelalte teatre din țară, sau să intervie la autoritățile în drept, Ministerul Finanței și Artei spre a da sancțiune memoriului iscălit de fruntași cetățeni focșăneni înaintat Primăriei în luna iunie 1923, în sensul ca prin derogarea la art. 15 aliniatul "B" de la Legea teatrelor taxa de timbru pentru spectacole ce se vor da la Teatrul Maior Gh.Pastia și chiar cele de la cinematografe din Focșani să revie de drept Primăriei Focșani în ajutorul teatrului, care este pus la dispoziția publicului pentru conferințe, serbări școlare, de binefaceri în mod gratuit, fără să fie subvenționat de nimeni deoarece cheltuielile de întreținere sunt foarte mari pentru a putea menține acest templu al artei mai mult timp fără a se ruina.

În caz când Primăria Orașului Focșani n-ar voi să accepte donațiunile ce fac prin acest testament în formele și stipulațiunile prescrise mai sus și care formează ultima mea dorință, atunci executorii testamentari, fiind oameni energici și cu dragoste pentru cultura neamului românesc, au datoria să lupte pe toate căile ca teatrul să fie recunoscut ca persoană morală și juridică, ca astfel să se conducă ca instituțiune de sine stătătoare și după normele ce în mod sumar le-am indicat mai sus, formând în acest caz o fondație culturală numită "Fondația Culturală Maior Gh.Pastia" din Focșani, anulând toate donațiile făcute de mine Primăriei.

Rog pe executorii testamentari a stărui să obție scutire de taxă succesorală deoarece donațiile sunt făcute în mod și în scop cu totul cultural și național.

Doresc ca executorii testamentari să facă toate cheltuielile necesare pentru înmormântarea mea la Cimitirul Sf.Gheorghe, în cavoul mătușii mele, Maria Botescu, născută Pastia și din banii ce se vor găsi în casă să se facă la timp un monument funerar, care se va așeza deasupra cavoului și care nu va trece suma de lei 50000 (cinci zeci mii).

Un codicel se va atașa la acest testament și va indica anume averea mobilă și imobilă ce las prin acest testament și alte indicațiuni ce vor necesita.

.....

1928 Noiembrie 1 Focșani.

(ss) Maior Gh.Pastia

Dumitru Huțanu
Lelia Pavel

Opere ale unor sculptori consacraÆi în patrimoniul cultural al oraçului Focçani

O modalitate de a păstra vie în conștiința generațiilor viitoare semnificația unui fapt sau eveniment istoric, contribuția unui om la propășirea patriei, de a omagia, ca semn al recunoștinței pentru împliniri, a fost și va fi înfățișarea unor momente – creații sculpturale, purtătoare, desigur, de valori artistice intrinsece.

Asupra câtorva asemenea monumente, de care beneficiază orașul Focșani, mai mult sau mai puțin cunoscute, ne propunem să stăruim în studiul de față, fără a epuiza lista lor și nici datele referitoare.

Prestigiul crescând al sculpturii, ca gen artistic, al sculptorilor, ca artiști plastici a dus la o lărgire considerabilă a spațiului geografic în care se amplasau operele, spațiu ce includea și orașul Focșani.

Cronologic, dintre sculptorii consacrați, însemnați în istoria sculpturii românești și prezenți în patrimoniul artistic al județului Vrancea, primul asupra căruia ne oprim în studiul de față este **Carol Storck**, cu cele două monumente funerare existente în Focșani.

Prin medalionul ***Lazăr Nicolescu Voitineanu*** (Cimitirul Nordic), artistul tratează realist chipul unui bărbat robust, cu o frunte bombată și o privire deschisă spre orizonturi, sugerând inteligență, înțelegere a sensului vieții și lucrurilor, cu mustăți groase prelungi, evidențiind conturul fin al gurii și al bărbiei, semne ale unui om hotărât. Privit dintr-un profil ușor îndreptat spre dreapta, chipul demonstrează convingător potențele artistice ale portretistului Carol Storck.

La baza monumentului, pe fațada principală, este amplasată o placă din marmură gri cu inscripția: *Lazăr Nicolescu Voitineanu (1843 - 1897) vechiu maior în miliții. Agricultor, proprietar mare. Fondatorul Scoalei din Voetin și al spitalului Câmpineanca*. Monumentul a fost ridicat în anul 1905.

Celălalt medalion, amplasat nu departe de primul, o reprezintă pe *Ema Cardaș născută Romalo (1866 - 1902)*. Sculptura a fost realizată de Carol Storck, mai mult ca sigur după fotografie, redând un profil de tânără, cu o privire senină, un păr ondulat strâns în coc.

Medalionul se sprijină pe un monument sub forma unui trunchi de copac, alături de o cruce din ramuri, la baza căruia sunt presărate flori.

Prin impresia de romantism, ușor desuet, prin ansamblul compozițional, monumentul se înscrie în șirul unor grupuri statuare funerare predilecte – al generalului Rasty, Mamă îndurerată.

Frederick Storck a realizat, pentru Focșani, bustul ***M.Pastia, general de artilerie, a luat parte la campania din 1877, a fost guvernator al cetății București. Virlezi-Covurlui-București 1839 - 1899***.

Bustul a fost turnat în bronz, în anul 1904, la Școala de Arte și Meserii din București.

Personajul este surprins într-o atitudine conformă cu ceea ce a fost în viața de toate zilele – militar – reliefând observarea pătrunzătoare și atentă a modelului viu, concordanța dintre formă și conținut, prin precizarea și finețea detaliilor: privirea dârză, preocupată, prestanță, uniforma de gală, decorațiile.

Postamentul, căpătând înălțime treptat, proporțional și armonios realizat, dă monumentului în ansamblu grandoare, măreție, dimensiune.

Desfășurându-și activitate în primele decenii ale secolului al XX-lea, **Oscar Späthe** realizează și pentru Focșani câteva sculpturi, din rândul cărora se detașează ***Monumentul Independenței***.

Hrisov scris cu sângele miilor de ostași români căzuți pe câmpurile de luptă de la Plevna, Rahova, Smârdan și Vidin, în numele dreptului sacru al unui popor de a trăi slobod, neatârnat, războiul pentru independență a fost, cum scria Nicolae Iorga: *Tăria și singura conștiință a unei națiuni libere, care-și verificase pe câmpul de luptă virtuțile morale*, un act istoric susținut fierbinte de întreaga suflare românească de pe ambele versante ale Carpaților.

Hrisovul l-au scris, în parte, și dorobanții batalionului comandat de maior Gh.Sonțu, aflați, în memorabila zi de

Monumentul Independenței

30 august 1877, pe meterezele redutei Griviţa, înfruntând ploaia de gloanţe şi obuze, sfidând moartea, purtând în inimi îndemnul bravului lor comandant: *Băieţi! Să fiţi viteji, să înaintaţi bărbăteşte. Ni s-a încredinţat cinstea de a deschide lupta; să fim vrednici de aceasta, să arătăm că suntem români şi că nu ne temem de vrăjmaşi...* L-au însemnat cu sângele şi viaţa lor maiorul Gh.Sonţu, căpitanul Leon Cracalia, locotenentul Chivu Stănescu, sublocotenentul Botescu, Nicolae Boia, Ion Pavel, Trandafir Cândea, Burlacu Ion şi alţii. Şi l-au contrasemnat, apoi, la Rahova şi Smârdan, ofiţerii şi soldaţii Regimentului 10 Dorobanţi Putna, acoperindu-se de glorie.

Prin dăltuirea bronzului şi a pietrei, preţul cu care românii şi-au împlinit visul de independenţă trebuia să dăinuiască peste veacuri; să răscolească inimile, să pregătească conştiinţele pentru ceea ce mai rămăsese de împlinit: dezrobirea şi unirea cu patria mamă a fraţilor aflaţi vremelnic sub dominaţia străină.

La 5 noiembrie 1908, comitetul de iniţiativă, alcătuit din generalii Macarovici şi Ion Raşcu, N.N.Săveanu, după ce apelase la subscripţia publică, solicita şi Primăriei oraşului Focşani sprijin financiar pentru acoperirea cheltuielilor monumentului.

Proiectul acestuia, realizat de Oscar Späthe, fusese expus în holul Băncii ***Economia*** din Focşani; se adunaseră deja 22.000 lei, devizul ridicându-se la suma de 32.000 lei.

Răspunzând favorabil, Primăria îşi fixase la bugetul pe anul 1908 suma de 2.000 lei, iar pe anul bugetar 1909/1910 – 1.000 lei.

Comitetul de iniţiativă respinge, în 14 iunie 1916, propunerea Primăriei şi, în situaţia în care Consiliul comunal nu aceptă Piaţa Munteni, propune *să i se dea cel puţin Piaţa ce în curând este a se face... pe locul triunghiular din faţa palatului de justiţie* (Tribunalul) *şi dintre calea Cuza-Vodă şi Bdul Scoalelor* (azi Dimitrie Cantemir).

29 iunie 1916. În prezenţa oficialităţilor judeţene şi municipale, a Comitetului de iniţiativă, a sculptorului, a miilor de focşăneni care au umplut străzile din jur, într-o atmosferă de entuziasm fierbinte, de adânc patriotism, are loc inaugurarea monumentului. Gândurile tuturor, retrăind trecutul, se îndreaptă spre viitor, spre Marea Unire.

În cuvântul de deschidere, generalul Macarovici sublinia: *Ne-am adunat astăzi aici... pentru a aduce un prinos de recunoştinţă şi admiraţiune memoriei acelora din fiii Putnei care au dat dovadă de devotament şi sacrificiu spre binele şi fericirea obştească*.

Au mai cuvântat generalul Ion Raşcu, St.Graur – primarul oraşului, N.N.Săveanu, un veteran al războiului.

Monumentul întruchipa nu numai *prinosul de recunoştinţă*, ci şi speranţa, încrederea în viitorul care va aduce, în mod legic, dreptatea istorică a neamului de la Carpaţi şi Dunăre: desăvârşirea statului naţional unitar român. *Monumentul* – spunea N.N.Săveanu – *nu trebuie să fie numai o evocare a trecutului, dar şi o rază de speranţă în viitor, mai ales astăzi, când după doi ani de război, lumea se întreabă ce o face vasul nostru, rămâne veşnic în port sau se va avânta pe talasurile mării?*

Să evocăm amintirea maiorului Sonţu şi a celorlalţi viteji ai Putnei, să ne închipuim că-i vedem o clipă. Suntem siguri că ei vor spune: *a sosit momentul vostru*.

Acest monument se va înălţa de-a pururea spre acelaşi cer românesc, tot aşa de senin ca şi cel de astăzi, dar desigur cu orizonturi mai largi.

O lună şi jumătate mai târziu *vasul românesc* avea să intre în furtună, sosise momentul împlinirii visului lui Mihai Viteazul şi al tuturor românilor dintotdeauna.

Bustul omului politic Nicolae Filipescu

Aceluiaşi Oscar Späthe îi aparţine şi bustul ***Nicolae Filipescu***, cel care, cu vorba şi cu fapta, devenise în anii 1914 - 1916, purtătorul de cuvânt al voinţei întregului neam românesc de a-şi desăvârşi unitatea naţională.

La 6 octombrie 1919, Comitetul interimar al oraşului Focşani decidea acordarea unui credit extraordinar pentru ridicarea statuii lui Nicolae Filipescu. Actul răspundea dorinţei locuitorilor Oraşului Unirii de a omagia pe unul din marii fruntaşi ai luptei românilor pentru desăvârşirea statutului naţional român unitar, era expresia simţirii lor de dintotdeauna, a acelei simţiri care-i însoţise la 1859 şi 1862, la 1877, în vâltoarea anilor 1916 - 1918.

Pentru focşăneni, Nicolae Filipescu nu era omul politic conservator, ci patriotul, militantul Filipescu.

Inaugurarea monumentului a avut loc la 18 noiembrie 1928, în faţa unei mulţimi de oameni veniţi din toate colţurile României. În cuvântul lor, vorbitorii (Th.T.Ienibace – în numele tatălui său, iniţiatorul ridicării bustului, Teodor Basarabeanu – din comitetul de iniţiativă, primarul oraşului N.N.Săveanu şi C.Argentoianu – foşti miniştri, prefectul judeţului) au subliniat semnificaţia istorică a Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, supremul efort al poporului român închinat libertăţii şi unităţii patriei, locul şi rolul avut de Nicolae Filipescu în efervescenţa anilor 1914 - 1918.

Autorul, sculptorul Oscar Späthe, tratează personajul în aceeaşi manieră academică, cât mai aproape de fizionomie, în linii sigure, duse până la detaliu, cărora bronzul

le dă mai multă vitalitate, persistență. Chipul lui Filipescu este redat frontal, conturându-i-se fața rotundă, fruntea înaltă, nasul drept, mustățile ridicate, cu o privire spre înainte, preocupată parcă scrutând timpul. Este chipul unui om cu trăsături de caracter bine consolidate, distincte, sugerând fermitate, hotărâre. Detaliile vestimentare sugerează sobrietatea și distincția personajului. Bustul de dimensiuni reduse (80x60 cm) este așezat pe un soclu din piatră, având la partea superioară decorații vegetale. Pe fațeta principală, la baza soclului, este fixat un basorelief din bronz, operă a aceluiași Oscar Späthe, reprezentând un grup de țărani înveșmântați în cămăși și ițari, încălțați cu opinci, strânși în jurul unui soldat român. Grupul simbolizează temelia împlinirii poporului –, țăranul român, statornicul de veacuri întru iubirea de neam și de moșie, cel care de milenii stropea pmântul scump al țării cu sudoare și sânge, pentru libertatea căruia a înțeles întotdeauna să moară, să sufere, să se dăruiască, simplu, discret, anonim.

În aceeași manieră academistă, de o remarcabilă corectitudine meșteșugărească, concepe Oscar Späthe cele două lucrări aflate în Cimitirul Nordic.

Basorelieful *Ion Rașcu, general de divizie, fost comandant al Corpului 7 Armată și inspector general al geniului în timpul marelui război*, cum consemnează inscripția de pe monumentul funerar, redă, din profil – dreapta, chipul militarului de carieră, completat de cel al gânditorului, preocupat de construcțiile sale genistice – fruntea înaltă, privirea pătrunzătoare, bărbia cu linii sigure, hotărâte.

Celălalt basorelief, ***Zamfir I.Gheorghiu***, a fost realizat în aceeași manieră, predominând detaliul, lucrat cu migală, în uniformă de gală. Încadrarea medalionului cu două ramuri de stejar și laur, legate cu o panglică cu inscripția *Onoare patriei*, subliniază sentimentul de recunoștință pe care-l acordau contemporanii omului și faptelor sale militare.

Monumentul funerar prezintă la partea superioară două registre de modele florale și geometrice, iar la partea inferioară – o placă de marmură cu inscripția: *Generalul Zamfir I.Gheorghiu. 1843 - 1908. Elev al Școlii Militare din Iași. Comand. al batal. de geniu în războiul neatârnării. Comand. al Reg. 2 geniu. Șeful Stat-Major Geniu. Director al lucr. fort. E.N.G. Comantant al Diviziei 6 infanterie*.

Patrimoniul cultural al orașului Focșani păstrează și o sculptură a marelui artist **Cornel Medrea**, bustul ***Gheorghe I.Rarincescu***. Sculptura probează marile calități de portretist ale artistului: chipul învățătorului respiră căldură și bunătate sufletească, sensibilitate, blândețe în priviri, un zâmbet abia perceptibil, umanizat. Dimensiunile bustului, intenționat reduse, sugerează modestia, discreția omului și învățătorului modelator de conștiințe care a fost Gh.I.Rarincescu.

Moldoveanului **Ion Mateescu** i se datorează bustul actorului ***Petre Liciu***.

După cincisprezece ani de la trecerea în neființă a actorului, marele său prieten și coleg de școală, tovarăș de luptă și idealuri – Nicolae Iorga – recompunea poate cel mai expresiv portret moral al omului de teatru, de cultură, al patriotului și iubitorului de semeni – Petre Liciu: *n-a fost numai omul capabil să deie viață sufletelor celor mai deosebite, prin scânteia animatoare care era sufletul*

Bustul actorului Petre Liciu

său însuși. Nici o profesiune și nici o chemare n-ar fi putut cuprinde întreg un om așa de adânc uman.

La el, cultura înaltă, puterea dramatică, statornicia de caracter, credința față de ideal, prietenie devotată, dorința de a ajuta, nevoia de a iubi erau unite și cu cea mai încântătoare modestie pentru a crea unul din acele foarte rari tipuri morale care nu se pot uita.

Sunt cuvintele aceluiași prieten al dispărutului care, la 13 ianuarie 1916, în fața unui entuziast public focșănean, susținea în sala Teatrului conferința *Onestitatea profesională* – caldă și densă evocare a actorului Petre Liciu, făcută în orașul său natal.

Fondurile realizate atunci, apoi din publicarea unei broșuri cu același titlu, au fost destinate ridicării bustului *Petre Liciu*, făcută în orașul său natal. Inițiativa ridicării bustului a aparținut *Ligii pentru unitatea culturii tuturor românilor*, secțiunea Focșani, avându-l, la acea dată, ca președinte pe fervențul animator cultural B.P.Chiriță. În ce privește amplasarea, în ședința extraordinară a Consiliului comunal Focșani, consemnată prin procesul verbal cu nr. 20, din 20 octombrie 1915, se decidea: *asupra adresei no. 104 trimisă de Liga culturală, secția Focșani, prin care se cere ca comuna să încuviințeze așezarea bustului Petre Liciu în grădina Teatrului comunal – Consiliul – găsind că locul ales corespunde locului urmărit de Liga culturală... aprobă cererea*. O viață jertfită scenei nu putea fi imortalizată decât alături de lăcașul Thaliei.

Sculptorul Ion Mateescu a reușit, printr-o tratare realistă a chipului, să-i redea bronzului aceea căldură lăuntrică a omului Liciu, acea privire blândă, cuprinzătoare, a actorului însetat de cunoaștere, explorator fin al sufletului omenesc. Pălăria cu boruri largi, seninătatea privirii, zâmbetul înțelept abia perceptibil redau imaginea unui om cu o structură interioară de un romantism sănătos, optimist, așa cum s-a manifestat în viață Petre Liciu.

Dumitru Huţanu
Horia Dumitrescu

10 iulie 1862 - Unificarea administrativå a oraçului Focçani

Aniversarea a 140 de ani de la unificarea administrativă a orașului Focșani capătă, în perspectiva istoriei noastre naționale, o semnificație mult mai profundă decât rememorarea unui eveniment local. Și aceasta pentru că geneza și evoluția treptată a localității subsumau, în esență, secolele zbuciumatei deveniri istorice a Principatelor Române, Moldova și Muntenia.

Semnarea Decretului de unificare a orașului Focșani de întâiul domnitor al României moderne, Al.I.Cuza, la 10 iulie 1862, consfințea sfârșitul unei realități impuse. Starea politică a sud-estului european de la sfârșitul sec. al XV-lea, în condițiile expansiunii Imperiului Otoman și al efortului diplomatic și militar al domnului Ștefan cel Mare de a-și apăra libertatea și demnitatea Țării, a făcut ca hotarul dintre cele două Principate să fie fixat pe Milcov pentru 380 de ani.

Trecerea acestuia, printr-un braț al Milcovului – Milcovelul, între satele Stăiești și Brătulești a determinat saltul semantic de la datul administrativ la faptul de viață: în aproape un secol, satele s-au contopit și au format o nouă așezare umană – Focșanii, cu o geografie particulară și unică pe harta țării, de localitate separată în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteni.

Starea, ca atare, a dăinuit până în iulie 1862, când, o dată cu definitivata Unire a Principatelor Române, cu recunoașterea ei europeană, arbitrarul și nefirescul hotar devenise neavenit și anacronic.

De fapt, întreaga evoluție istorică și umană a orașului probează, prin zeci și zeci de mărturii documentare, caracterul formal de dat administrativ, al hotarului, eludat continuu de viața ca atare.

Unic în istoria noastră, un hotar își pierdea sensul de element despărțitor, căpătându-l pe acela de liant, atât pe planul relațiilor interumane în toată diversitatea lor, cât și, mai ales, pe acela al conștiinței naționale, reflectată în perena convingere a apartenenței locuitorilor de pe Milcov la una și aceeași limbă, la unul și același neam.

Nu numai prin gând și simțire, ci și prin gest, decizie, lucrare focșănenii aflați de o parte și de alta a Milcovului, au dovedit că sunt fiii uneia și aceleiași comunități umane. Ambele organisme administrative – Eforia (Moldova) și Magistratul (Muntenia) s-au preocupat de bunul mers al treburilor orașului privit în întreaga-i cuprindere.

Nevoile și problematica vieții i-au reunit deseori pe membrii celor două instituții la aceeași masă a deciziilor, reclamate, de cele mai multe ori, de existența și necazurile pricinuite de gârla-hotar ce traversa orașul.

Câteva exemple sunt suficiente și edificatoare. În iunie 1785 s-au strâns *moldovenii Gavrilă Bondoc cu Dinu Săpunaru și cu alți moldoveni, cât și de la munteni părintele, cuviosul egumen și ceauș Ioniță Jălăboia și alți locuitori munteni*, *pe unde au umblat gârla din vechime ce este hotar*, pentru stabilirea semnelor despărțitoare și pentru întreținerea lui.

La 3 august 1840, Magistratul Focșani-Munteni se adresa *Cinstitei Eforii Orașului Moldovei*, *poftindu-se ca, mâine, Duminecă, la 12 ceasuri turcești, după ieșirea din Sfânta Liturghie, să ne adunăm cu toții la Mânăstirea Sf.Ioan, să se pue la cale hotărârea ca săparea hotarului să înceapă la 15 august, amândouă părțile cu câte 200 salahori*.

Aproape an de an , *mădularele Eforiilor ambelor părți* încheiau un *jurnal* comun, chibzuiau *într-o unire* lucrări pe hotar, *de la obârșie și până la balta Mândrești*, cu participarea financiară și umană a ambelor administrații.

O dată cu jumătatea sec. al XIX-lea, cu afirmarea tot mai ardentă a crezului unionist, acțiunea umană focșăneană, ca atare, trece de pe planul pur administrativ pe acela al conștiinței, oamenii implicându-se cu entuziasm în desfășurarea evenimentelor de la 1848 și dintre anii 1856 - 1866, ai epocii Unirii Principatelor Române.

S-au creat aici puternice Comitete Unioniste (1856), au fost trimiși mesageri în cele două Adunări ad-hoc (1857), focșănenii au votat și s-au bucurat de Unirea de la 24 Ianuarie 1859, l-au primit cu o imensă bucurie și cu mare fast pe Domnul Unirii, Al.I.Cuza, la 5 februarie 1859, au găzduit Comisia Centrală (1859 - 1862), au gândit și trudit la unificarea orașului.

Un prim pas se făcea în Comisia Centrală. În ședința din 9 septembrie 1859, se prezenta moțiunea redactată de Mihail Kogălniceanu în care se sublinia că *Focșanii, reședința actuală a Comisiunii Centrale, devenit prin însuși acest fact un oraș comun ambelor Principate, Orașul unirist până astăzi încă se află despărțit în Focșanii Moldovei și în Focșanii Valachiei. Așa vedem în el: două polițiii, două municipalități, două comenzi de pompieri, două școli etc. Dualismul și separatismul care roade Principatele Unite își arată mai cu deosebire tristele lor efecte în orașul Focșani, numai din cauza îndoitelor autorități, care ades se paralisează una prin alta, când chiar nu se combat, acest oraș nu se poate dezvolta*.

Moțiunea, la care au subscris nouă membri ai Comisiei Centrale, releva necesitatea unificării celor două părți ale orașului. Paralel cu Comisia Centrală, la Focșani funcționa și Înalta Curte de Justiție și de Casație pentru cele două prefecturi: Putna și Râmnicu-Sărat.

În felul acesta, Focșanii deveneau a treia capitală a țării.

Dar problema unificării orașului era departe de a fi realizată în practică. Protocolul ședinței Comisiei Centrale din 23 noiembrie 1859 în legătură cu unificarea autorităților locale ale orașului Focșani rămâne, în continuare, un deziderat.

De-abia după recunoașterea definitivă a Unirii Principatelor, încetarea activității Comisiei Centrale prin Legea din 14 februarie 1862 și mutarea Curții de Casație la București, măsurile luate de primul guvern condus de Barbu Catargiu vor apropia pe focșăneni de visul lor.

În ședința din 7 martie 1862, Consiliul de Miniștri a hotărât că *municipalitatea va fi una pentru tot orașul Focșani prin întrunirea celor două de astăzi în ființă*, iar reședința județului Râmnicu-Sărat se mută din Focșani în orașul cu același nume.

Cu prilejul trecerii Domnitorului Al.I.Cuza prin Focșani – 9 mai 1862 – cetățenii îi cer aplicarea cât mai grabnică a măsurilor menite să realizeze în fapt unificarea orașului *care a avut un frumos trecut și care numai de la Înălțimea Voastră așteaptă un frumos viitor*.

La 14 iunie 1862, locotenentul Millu comunica ministrului de Război desființarea frontierei Focșani-Moldova, iar la 6 iulie, Al.I.Cuza emite Decretul nr. 476 care unifica Focșanii, pentru ca, patru zile mai târziu – 10 iulie – un alt Decret al Domnitorului stipula la art. 2: *Ambele părți ale orașului Focșani, de dincoace și dincolo de Milcov, vor forma în viitor un singur oraș, care va fi reședința județului Putna*, stipulație ce se regăsește și în Jurnalul Consiliului de Miniștri din aceeași zi. Concomitent, se recomandă ca lucrările de unificare *să fie conduse de adevăratul spirit al Unirii, să se înțeleagă bine că toți membrii (comisiei) sunt desemnați spre a lucra pentru binele și înflorirea orașului întreg... că nu mai există Focșani Munteni și Focșani Moldova, că nu mai există decât o singură casă*.

Are loc prima ședință comună a celor două municipalități în care se stabilesc măsurile ce trebuiau luate pentru aplicarea Decretului domnesc.

Atmosfera existentă în oraș este greu de exprimat în cuvinte. Prefectul Robescu telegrafia Ministerului de Interne că *Entuziasmul focșănenilor pentru definitiva unire a acelui oraș este la culme*.

Și ca Unirea să fie completă, la 23 iulie 1862, *Consiliul municipal văzând necesitatea ce urmează* hotărăște *ca și comenzile de foc să se întrunească și să fie sub administrarea unui comandir, neputând a mai dăinui de aici înainte separate*.

Prin Ordonanța nr. 1548 din aceeași zi, cele două unități *de dincoace și de dincolo de Milcov* sunt reunite sub comanda căpitanului Dimitrie Petrov.

Semnarea Decretului de unificare a orașului Focșani punea capăt, astfel, evoluției paralele și concomitente a celor două părți constitutive și deschidea perspectiva dezvoltării lui pe coordonatele României moderne, făurită prin acel unic și crucial 24 Ianuarie 1859.

Concomitent, momentul sintetiza o istorie de veacuri a orașului, aureolându-l cu perenul și strălucitul simbol de *Oraș al Unirii*.

Al.Temciuc

Focçanii în documente statistice

Despărțit în Focșani Moldova și Focșani Muntenia, actualul oraș simbol al unirii a cunoscut o evoluție specifică, asupra căreia și-au pus amprenta condițiile concrete ale momentului politic respectiv.

Tratatul de pace de la Adrianopol, cât și prevederile Regulamentului Organic, cu toate carențele sale, au favorizat pătrunderea intensă a relațiilor de producție capitaliste, fapt reflectat în dezvoltarea agriculturii, industriei și comerțului, proces ce a cuprins în mod deosebit și Focșaniul, așezat într-un loc important de graniță, însemnătatea sa cunoscând o permanentă curbă ascendentă ca urmare a deschiderii unor noi căi comerciale rezultate în principal ca urmare a reactivizării porturilor Galați și Brăila.

Între numeroasele genuri de documente ce compun patrimoniul Direcției Județene Vrancea a Arhivelor Naționale, un loc nu lipsit de importanță revine documentelor statistice ce consemnează, în cea mai concentrată formă, date și informații privind viața economică, politică, socială și culturală a locuitorilor din cele două părți ale urbei situată pe Milcov. Pentru perioada ce o tratăm, cele mai multe informații se referă la Focșanii Moldovei.

Astfel, după informațiile comunicate de către Stărostia ținutului Putna în anul 1850, orașul era împărțit în 4 *mahalale* ce adăposteau 140 de boieri, dintre care 80 de bărbați și 60 de femei, ce aveau la dispoziția lor 320 slugi și 900 de țigani robi.

Pe lângă aceștia, Focșaniul Moldovei mai adăpostea 2000 de locuitori aparținând *stării de mijloc* din care 800 bărbați și 1200 femei, lor adăugându-se 140 de eclesiastici, 500 negustori, 800 meșteri, 4 călugări, 250 supuși străini și 1000 evrei.

Conform datelor din documentele respective, orașul avea în acea perioadă 1400 case, din care 200 de piatră, 800 de lemn și 400 lipite pe dinafară cu lut, 1 moară cu cai, 1 fabrică de lumânări de stearină, 400 de prăvălii, 6 școli și pensioane, 2 spitale și 450 vite.

Datele comunicate Stărostiei ținutului Putna de către Sfatul orășenesc al Focșaniului Moldovei (Eforia orașului) în același an, precizează că numărul total al familiilor era de 230. În ce privește *industria părții moldovene a orașului*, ea era reprezentată de următoarele ateliere manufacturiere: 1 de pălării, 1 de lumânări de stearină, 1 de lumânări de seu, 1 de ceară, 3 de tabac, 2 săpunării, 2 teslării, 2 giuvaergii, 20

cărămidării, 8 olării și 20 fierării.

Între preocupările de seamă ale locuitorilor acelor vremuri se situa și cultura viermilor de mătase, în care scop în oraș fuseseră plantați 1200 duzi ce asigurau hrana viermilor, care produceau 100 ocale de mătase.

Fără a avea informații asupra numărului total al locuitorilor părții moldovenești a orașului, în baza datelor privind populația bărbătească, cât și a numărului de familii putem aprecia, fără a greși prea mult, că Focșaniul Moldovei era locuit în acea perioadă de aproximativ 7000 de locuitori.

Date certe ne relevă faptul că, peste câțiva ani, în 1859, ritmul creșterii populației cunoaște o veritabilă explozie demografică, ajungând la 9752, din care 3237 meseriași și 1600 negustori – în aceste date nefiind incluși și locuitorii supuși protecției străine.

În ce privește partea munteană a orașului, datele ce le deținem provin dintr-un recensământ ordonat de către administrația rusă. Conform acestui recensământ, populația părții muntenești a orașului se ridica la peste 2100 locuitori, din care 884 bărbați și 787 femei – populație stabilă care forma 464 familii și 400 de locuitori nestatorniciți.

Boierimea locală era formată din 15 familii, numărând în total 81 membri de familie și dispunând de 88 slugi și 101 țigani.

Negustorii și meșteșugarii numărau 327 bărbați, 352 femei și 464 copii, dispunând de 136 slugi. Clerul era format din 5 călugări și 14 preoți.

Recensământul mai consemnează existența a 41 sudiți (supuși străini și anume: 27 austrieci, 1 francez, 1 prusac, 6 ruși, 6 englezi și 11 evrei).

Orașul avea 496 case, o mănăstire (Sf.Ioan) și 13 biserici. Locuitorii orașului posedau 252 cai, 376 boi, 264 vaci, 112 oi și 148 porci.

După unificarea orașului, evoluția sa s-a înscris pe o linie ascendentă, astfel că la finele secolului, în decembrie 1894, în urma recensământului ordonat de Ministerul Finanțelor, acțiune încheiată la începutul secolului următor, documentele consemnau faptul că Focșaniul, comună urbană de reședință a județului, se situa, după numărul de locuitori, pe locul 10 din cele 32 de orașe de reședință ale țării. Conform acestui recensământ, urbea noastră număra 20204 locuitori, din care 9733 bărbați și și 10471 femei, cărora li se adăugau și 516 locuitori flotanți. Dintre aceștia, 3036 erau înscriși în documentele fiscale drept contribuabili.

Din totalul locuitorilor, doar 7956 știau carte (5052 bărbați și 2904 femei). Din punct de vedere religios, documentele consemnează că 12516 erau ortodocși, 5675 mozaici, 1209 catolici, 22 musulmani, restul de alte religii.

Statistica oferă date deosebit de intersante privind diversitatea profesiilor, a ocupațiilor locuitorilor. Astfel, erau 4835 negustori, 5 hoterieri, 6 pălărieri, 41 bogasieri, 7 blănari, 18 lemnari, 3 librari, 4 boiangii, 5 samsari, 17 brutari, 31 birjari, 3 cofetari, 16 dogari, 14 morari, 16 tăbăcari, 12 cafegii, 5 marchidani, 12 bărbieri, 3 pietrari, 3 simigii, 11 potcovari, 4 lumânărari, 2 mecanici, 5 comisionari, 6 zarafi, 2 vopsitori, 3 tipografi, 34 cismari, 9 medici, 2 armurieri, 7 ceasornicari, 28 fanargii, 9 olari, 22 avocați, 34 croitori, 6 ingineri, 15 zidari, 4 zugravi, 2 fotografi, 6 farmaciști, 8 cărămidari, 1 frânghier, 4 rotari, 2 ceaprazari, 1 tapițer, 2 florari, 2 căpunari, 4 tinichigii, 1 sticlar, 2 strungari, 1 contabil, 1 perier, 1 alămar, 1 sitar, 1 bancher, 1 dentist, 5 fierari, 2 bragagii, 4 căldărari, 31 casapi, 4 plăpumari, 1 moașă, 21 măcelari, 1 lăcătuș, 1 argintar, 1 legător de cărți.

Din punct de vedere administrativ orașul era împărțit în patru despărțituri sau culori:

– despărțitura întâi – culoarea roșie;

– despărțitura a doua – culoarea verde;

– despărțitura a treia – culoarea galbenă;

– despărțitura a patra – culoarea albastră.

Intrarea în oraș se realiza prin 6 bariere ce constituiau în același timp puncte de impozitare a mărfurilor intrate în oraș (Bariera Gării, Bariera Corbului, Bariera Ocol, Bariera Mărășești, Bariera Cotești și Bariera Odobești).

Cât despre situația edilitară a orașului, statistica ordonată de către Ministerul Finanțelor menționează existența în oraș a 4098 de case de locuit, 55 hanuri, 195 cârciumi, 24 biserici ortodoxe și 8 de alt rit, cât și 2 spitale (Profetul Samoil, înființat în 1838 și Spitalul Județului Slam-Râmnic, înființat în 1853).

Iluminatul public era asigurat cu ajutorul a 794 lămpi, din care 180 instalate pe stâlpi de fontă, 65 suspendate pe pereții imobilelor și 549 pe stâlpi de lemn. Toate aceste instrumente de iluminat consumau pe parcursul unui an 7662 decalitri de petrol lampant.

Administrarea orașului și a cerințelor locuitorilor lui era asigurată de către Primărie, care avea un personal format din 19 salariați, dintre care: 1 primar, 1 ajutor de primar, 1 secretar, 1 ajutor de secretar, 1 contabil, 1 șef birou oficiul stării civile, 1 registrator, 6 copiști, 2 camerieri, 3 rândași.

Pe lângă personalul mai sus amintit, Primăria mai dispunea de următoarele servicii externe: serviciul sanitar - 5 membri, din care 1 medic și 2 moașe; percepția comunală - 42 salariați; serviciul curățeniei orașului, încadrat cu 41 de persoane, din care 21 măturători și 19 căruțe; serviciul tehnic, cu 3 angajați, din care 1 inginer; serviciul apei, cu 8 angajați, din care 1 șef contabil; 4 cantonieri, 1 mecanic, 1 lucrător; serviciul caseriei, cu 5 persoane; serviciul grădinarilor publici, cu 5 grădinari; serviciul cimitirelor, cu 5 angajați, din care 2 îngrijitori și 3 gropari și Poliția comunală, care avea în compunere 1 secretar, 1 registrator-arhivar, 5 comisari, 1 revizor, 1 copist, 14 subcomisari și 96 sergenți de zi și de noapte.

Cu toate că respectivul gen de documente (statisticile) nu se remarcă prin suportul pe care au fost consemnate sau aspectul artistic al imprimării, numeroasele informații surprinse permit peste veacuri cititorului vizualizarea unei adevărate fresce a urbei noastre din respectiva epocă.

Marcel Chirnoagă la Focçani

Nu-i obligatoriu să citești Anatole France, Corneille, Dante, Cervantes sau, mai spre noi, Camus, Jean Genet, Maritain... pentru a fi un excelent gravor. Dar nu poți fi un gravor de anvergură umanist – moralistă dacă numele lor îți rămân străine. Chirnoagă este un artist cu o cultură aparte, bine pătrunsă și ca atare devenind în mâna sa un instrument activ, extrem de folositor.

Chiar opțiunea pentru ***Infernul*** lui Dante și pentru balada lui R.M.Rilke, lucrările expuse recent la Focșani într-o galerie pe măsură, demonstrează cele spuse mai sus. Niciodată n-a ales la întâmplare, ci numai în consonanță cu gândurile, convingerile și sentimentele sale.

Nimic nu l-a descurajat, căci e un bun luptător, iar excesul de energie, preaplinul din el și l-a revărsat în această "plus-existență" – cum denumea prietenul său Ion Frunzetti, creația – dar și în ocrotirea talentului confraților mai tineri precum Iosif Teodorescu, Valentin Ionescu, Gică Leolea, Dan Erceanu, Ion Panaitescu, Iuri Isar ș.a.m.d. Pe unii i-a învățat meserie, pe alții școala vieții, încât mă întreb de ce nu s-a făcut dascăl, pentru că avea stofă. Menit să ne tulbure, așa cum sună și citatul din poetul Réné Char, care i-a însoțit toate albumele apărute până acum: *Ce qui vient au monde / pour ne rien troubler / nemerite ni egards, / ni patience*, punându-ne mereu în fața marilor probleme ale vieții, chestionându-ne, dar oferindu-ne și răspunsuri, înfricoșându-ne, cum bine meritățm adeseori, dar tot el găsindu-ne izbăvirea pe drumul drept al vieții – Chirnoagă nu e un sfânt, nu e un om fără păcate, dimpotrivă. Răul însă îl supără, în toate ipostazele sale: politice, sociale, economice – îl supără și nu trece nepăsător pe lângă el pentru a se ascunde în culcușul călduț. Nici nu are așa ceva. Chiar când doarme, un ochi stă de veghe. Crede, speră, aidoma lui Leonardo, unul din marii săi mentori, într-o izbândă a spiritului. Monștrii sunt inevitabili dar, în momentele cele mai grele, fără scăpare aparentă poți zbura, poți evada din zonele compromise.

De o viață aleargă și nu află ceea ce caută. Chirnoagă nu caută mașini, vile, garderobe, firme, ci partea de puritate și semeție justificată, *azurul lăuntric* aproape dispărut din noi toți. Pasional, timid, orgolios – raporturile conștiinței cu universul îi stau pe primul plan. Și, în pofida faptului că nu e un artist comod, că nu face lucruri frumoase, într-un accept estetic demult părăsit, decât poate caii, celebrii săi cai (e un mare iubitor al acestor animale și poate singurul capabil să le transpună, într-o formă de maximă expresivitate, anatomia), unele fecioare și maternitățile – Marcel Chirnoagă place publicului. (***Ruxandra Garofeanu***)

Decernarea premiilor Uniunii Scriitorilor Români pe anul 2001

♦ Pentru **Premiul Național de literatură** au candidat: Constantin Ciopraga, Nicolae Manolescu, D.R.Popescu, Gabriela Melinescu, Alexandru George, Eugen Simion, Emil Brumaru, Cezar Ivănescu și Ana Blandiana. **Premiul Național pentru literatură** a fost obținut de **Nicolae Manolescu**.

♦ Pentru **Premiul Opera Omnia** au fost propuși: Ana Blandiana, D.R.Popescu, Cezar Ivăncescu și Constantin Ciopraga. Pentru **Premiul Opera Omnia** a fost preferată **Ana Blandiana**.

♦ **Premiile Speciale** pentru întreaga activitate au fost atribuite lui **Spiridon Vangheli**, **Alexandru George**, **Aurel Mihale** și doamnei **Antoaneta Ralian**.

♦ Premiul pentru **Traducerea literaturii române în străinătate** a fost acordat doamnei **Brenda Walker** și domnului **Stelian Apostolescu**, pentru versiunea în limba engleză a operei poetice a lui Blaga.

Alexandru Călinescu - 95 de ani de la naçtere

S-au împlinit anul acesta 95 de ani de la nașterea poetului **Alexandru Călinescu**... A fost în Orașul de pe Milcov funcționar de primărie. Împreună cu poetul Pavel Nedelcu editează o revistă literară intitulată fals suprarealist – ***13*** (martie 1934 - martie 1935), consemnată de presa și critica vremii drept una din cele mai bune reviste literare care apăreau în țară la vremea aceea. Revista apărea la 13 ale fiecărei luni, avea 13 colaboratori, și n-a rezistat decât 13 numere.

Membru al unei familii lovită de nenoroc, tatăl se înecă în Dunăre cu o întreagă șalupă, în 1912, când poetul avea numai 5 ani. O soră, licențiată, aduce în casă bacilul koch și cade secerată de tuberculoză în 1929, apoi un frate în 1933 și altul la scurtă vreme. În 1935 se căsătorește cu profesoara Eufrosina Urziceanu din Bacău, împreună cu care își petrece o vacanță la căminul scriitorilor din Bușteni.

Moare de ftizie în 1937, la Sanatoriul "Dr. Cantacuzino" din Sinaia și este înmormântat departe de undele Milcovului, sub brazii înmiresmați ai cimitirului din frumoasa stațiune montană, vecin de trecere în lut cu mormântul lui Badea Cârțan.

Evenimentul a fost receptat cu durere ironică de către tânăra generație poetică a vremii, prilejuind lui Ion Sofia Manolescu (care a studiat la Școala Agricolă din Odobești, devenind apoi inginer agronom) un catren deseori citat în epocă: "A murit poetul Călinescu/Mâine o să moară Manolescu/Poimâine un altul o să moară/Ce frumoasă toamnă literară."

Marea ***Istorie a literaturii române de la origini până în prezent*** (1941) a lui G.Călinescu îl înregistrează pe poetul focșănean, alături de Ion Ciorănescu (n. 27 mai 1905 - m. 1926) și N.Milcu (n. 23 septembrie 1903 - m. septembrie 1933) la capitolul "Tuberculoși", remarcându-i *talentul etilic, fumegos, marea acuitate a simțurilor caracteristică liricilor tuberculoși, amintind pe Camil Baltazar, dar ieșită de astă dată din pana unui adevărat bolnav, poet mărunt, dar real*.

În ***Dicționarul scriitorilor și publiciștilor vrânceni***, Florin Muscalu îl vede pe Alexandru Călinescu *un simbolist de ramură «provincială», așa cum au fost îndeosebi o mare parte din simboliștii români, dar de o factură lunecată spre un anume «modernism» personal* («*Ticul Ilarie Voronca e vizibil*» spune și G.Călinescu...) *care trece granițele curentului, de altfel destul de elevat*.

Alexandru Călinescu a publicat două volume de poezii: ***Declin***, Focșani, 1934 și ***Mările moarte***, Focșani, 1937.

O melancolie depărtată ne aduce aminte de acest lăcrimal

poet: *Prea ai iubit firul de iarbă/Pilit de greier la focuri mici/De licurici?/Prea te luaseși cu drumuri hoinare,/Prea te-nfundai din zare în zare!/Prea îți plăcea să lași peste vii/Ploaia din trăsnete pustii!/Prea drag îți fusese să mănânci cu ogarii,/Să cauți prin burnița toamnei sitarii,/Să dormi lângă focuri culcate pe spate!/Prea multe uitaseși de lume și toate!...* sau: *Eu te-am sculptat pe-o amintire veche de hotar/În scoarțe vechi povestea ta-i culcată/De-atunci și apa Milcovului s-a mutat/Și străjile-au plecat... (**Al.Deșliu**)*

Bookarest 2002: un târg jubiliar çi... scump!

Nu de mult, s-au închis porțile Târgului Intenațional de Carte "BOOKAREST 2002", ediția a X-a, jubiliară. Nu mai puțin de 309 de expoziții (în ediția precedentă: 269), dintre care 134 din străinătate (Franța, Germania, Marea Britanie, R.Moldova, Spania, Ungaria ș.a.), au ocupat trei etaje ale galeriilor Teatrului Național din București, cu o ofertă impresionantă de sute de mii de titluri, care mai de care mai incitant și... de neatins! În ciuda unor reduceri variind între 10 și 45%, prețurile (creatoare de infarct) au fost lacătul cel greu, aproape de nedesferecat, pentru majoritatea vizitatorilor - cititori, care au părăsit multiplele standuri, după ore întregi de neputincioasă uluire, doar cu o carte-două la subțioară, plus un vraf de pliante multicolore taman bune de prelungit nevroza...

După Germania, Franța și Anglia din anii anteriori, de data aceasta regina și invitatul special al BOOKAREST-ului a fost Elveția, care s-a prezentat pe o verticală absolută!

Fiecare editură sau grupuri editoriale (de, sărăcia!) au avut pe parcursul celor patru zile (toride) nenumărate lansări în prezența, de obicei, a unor autori prestigioși. Un exemplu: numai Ed. Dacia din Cluj a "produs" 53 de lansări, câte 7 - 8 pe fiecare zi!

De menționat: ediția din acest an a Târgului a fost organizată de Fundația Artexpo, în colaborare cu Asociația Editorilor din România, Asociația Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO), Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului București, cu sprijinul MInisterului Culturii și Cultelor, al Fundației Pro Helveția, al Fundației Elvețiene pentru Cultură și al Asociației Difuzorilor și Editorilor din Elveția. (***Gh.Istrate***)

Debutul unui insolit cronicar literar: Daniel Cristea-Enache

După maratonul de invidiat al lui Nicolae Manolescu, care vreme de câteva decenii și-a depus, ritualic, săptămână de săptămână, cronica literară în chenarul special consacrat condeiului său – după modelul, mărturisit, al unuia din mentorii prea-iubiți, George Călinescu), iată că, de vreo șase-șapte ani încoace, un nume nou s-a instalat, cu aceeași clasică disciplină și cu aceeași seriozitate aplicată, în vârful ariergardei tinerilor critici literari. Cum-necum, suplimentul ***Adevărul literar și artistic*** (revistă săptămânală de fapt, magistral orchestrată de criticul și istoricul literar C.Stănescu) a cucerit o anume notorietate **și** grație nelipsitei semnături a lui Daniel Cristea-Enache (nume oarecum "exotic", de parcă ai rosti Reiner Maria Rilke). Cert este că aprecierile tânărului cărturar, depuse farmaceutic în cântarul judecății critice, aparent conversative, dar de o analiză nemiloasă, s-au impus în toate ierarhiile de analiști, autori și cititori – astfel verdictul lui Cristea-Enache are autoritatea unei punctări definitive, ca în încrâncenatele partide de box.

La sfârșitul anului trecut, acesta a debutat editorial cu un volum insolit, de aproape 600 de pagini, la casa editurii Fundației Culturale Române, purtând un titlu emblematic și de amețitoare perspectivă: ***Concert de deschidere***. Suspicios în orgoliul său, autorul își comentează titlul opului astfel: *Foarte potrivit semantic pentru o carte polifonică, «încăpătoare», cu șase secțiuni și zeci de autori analizați, el are însă un mic "defect" sonor: o asociere dezarmonică («de deschidere») ce ar putea deranja. Dar tocmai cu acest titlu cred că îmi pot asuma, recunoscându-le, toate defectele și dizarmoniile inerente debutului*.

Frumos răsfăț al unui autor care a pătruns cu atâta patos și agerime pe un teren oarecum părăsit, dar atât de însetat de mari elanuri cărturărești în desfășurare. Dincolo de micul său histrionism (semn al degajării, al singurătății și al colecvialității în actul scrierii), Daniel Cristea-Enache *decojește* cu gravitate *sâmburii* ascunși în carnea unei literaturi atât de bogate. La baza demersului său critic se ascunde, premonițial, sigla însăși a numelui autorului, divulgând cea mai iscoditoare și înfrigurată întrebare menită să străbată substanța infinită a literaturii: D.C.-E... (***Gh.Istrate***)

Ionel Bandrabur: Visul său a fost çi a rămas Literatura

Scriitorul **Ionel Bandrabur**, retras de mult din lume în locuința sa de la Panciu, dar retras de mult din lume, a împlinit recent 80 de ani. O vârstă biologică venerabilă, dar și o vârstă intelectuală așezată în mai multe cărți de proză.

Își face studiile generale în orașul natal, iar pe cele liceale la Colegiul Național "Unirea" din Focșani. Este absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj (în refugiu la Sibiu, 1941 - 1945), unde a studiat filosofia cu Lucian Blaga și D.D.Roșca. Și-a luat licența în *filosofia culturii* pe tema *spațiului mioritic*. S-a înscris la doctorat cu o teză pe aceeași temă, dar n-a mai avut șansa să-și susțină doctoratul, Blaga fiind scos de la catedră și mutat la Filiala din Cluj a Bibliotecii Academiei.

Ionel Bandrabur a debutat cu volumul de poezii ***Vrăjitorul de cuvinte*** (1940) din care ne amintim un stih memorabil: *Veneția? E prea fantastic de-albatră*... La vremea respectivă versurile i-au fost văzute chiar de... Ion Barbu.

Urmează o lungă perioadă de tăcere, scriitorul refuzând să-și adapteze scrisul la canoanele vremii. Reapare abia în 1971 cu volumul de proză ***Fântâna iadului*** (Cartea Românească). A fost apreciat de critici precum I.Negoițescu, Cornel Regman, apoi de exigentul Virgil Ardeleanu de la ***Steaua*** clujană. Colaborează la ***Viața Basarabiei***, ***Prepoem***, ***Iașul literar***, ***Convorbiri literare***, ***Cronica***, ***Ateneu***, ***Steaua***, ***Tribuna, Viața Românească***, ***România literară*** precum și la o serie de ziare și publicații literare locale.

Activitatea scriitoricească este favorabil comentată și de Marian Popa în ***Dicționar de literatură română contemporană***, ediția a II-a și de Ion Rotaru în ***O istorie a literaturii române,*** volumul al II-lea.

O evocare scrupuloasă ne oferă Ionel Bandrabur într-un alt roman – ***Un student de altădată****, unde este evocată personalitatea lui Lucian Blaga prin ochiul pur al fostului său student* – notează, la rândul său Florin Muscalu în ***Dicționarul scriitorilor și publiciștilor vrânceni*** (1999).

Ionel Bandrabur a publicat apoi o seamă de romane *cu cheie stilistică sau schemă riguros elaborată*.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Ionel Bandrabur este un om cultivat, este primul, sau, oricum, printre primii, care l-a tradus pe Cioran în românește. Știe franceza perfect, cunoaște bine filosofia și literatura comparată.

Omul este ca o pasăre rănită. A fost deținut politic în beciurile fostei Securități la Cluj și Arad (1949 - 1950), după care e constrâns să ducă o existență marginală, aventuroasă, trecând anii în șir de la o meserie la alta. Nu s-a plâns însă niciodată.

Visul său a fost și a rămas Literatura. (***Al.Deșliu***)

Caratele unei retrospective: Vasile Chinschi

De curând, bucureștenii iubitori ai artelor plastice au avut parte de un eveniment de proporții vernisajul surprinzător al unei retrospective de mult așteptate, concepute sever (cu nici măcar o sută de lucrări), a pictorului Vasile Chinschi – unul dintre

cei mai valoroși elevi ai maestrului Alex.Ciucurencu.

Născut la 1 ianuarie 1939 în comuna Ripiceni din județul Botoșni, după absolvirea Liceului de Artă din Iași (1961), urmează cursurile Institutului de Arte Plastice "Nicolae Grigorescu" din Capitală, luându-și licența în 1967. Chiar din anul absolvirii participă cu lucrări la diverse expoziții de grup din țară și străinătate. E prezent în colecții particulare din Cehoslovacia, Rusia, Bulgaria, Franța, Belgia, Olanda, Columbia, SUA, Israel, Germania, Italia, Japonia ș.a. Păstrându-și în cadrul riguros al unui program artistic de austeritate, fără a face nici cel mai elementar compromis nici în anii totalitarismului și nici în cei post-revoluționari, impunându-se printr-o tehnică și o viziune picturală insolite, V.Chinschi nu și-a organizat – vreme de peste un sfert de secol – decât două expoziții personale: în 1976 și 1982.

Această *zgârcenie*, în ciuda înaltei sale cote în lumea artiștilor, a dat nu numai adâncime valorică recentei sale retrospective, dar a și desferecat lacătele atâtor interogații și suspiciuni din partea criticilor de artă. Riguroase până la invariantă, tablourile lui Chinschi, majoritatea naturi statice, frizează, prin seducție, perfecțiunea. Decupate într-o viziune matematică și sever așezate în forme și culori de o sobrietate tăioasă, picturile lui sunt, mai degrabă, întruchipările unei frumuseți a rationalului, a conceptualului, a mantalului desprins total de moliciunile senzoriale și înghețat numai și numai în stările reci ale creațiunii, adică în simbol. Rădăcina obsesivă a elaborărilor plastice ale lui Chinschi derivă din disciplina renascentistă filtrată prin valorile clasicismului – dar nu un clasicism ermetizat, ci unul readaptat în respirații succesive până în zilele noastre, păstrând înaltă noblețea formei (ca pe un tabu), neatinsă de abstractizări erozive ori de morbul deconstrucției fragmentariste.

Chiar și în tematica nouă, observabilă în arsenalul pictural recent al lui Chinschi, cea a motivelor evanghelice, el tratează subiectele tot în *condiția umilă a splendorii concretului*, cum observa criticul de artă Alexandru Titu, la vernisaj. Încheiem cu o remarcă pătrunzătoare și concluzivă a aceluiași exeget: *Nu ne aflăm în fața unui frumos neutru și indiferent. Mesajul nu se epuizează într-o frumusețe autosuficientă. Ea este angajată în comunicarea unui mesaj mai dens, mai general și mai subtil totodată, un mesaj despre motivația sacră a concretului, despre angajarea realității în revelarea Adevărului. Frumusețea este dovadă nu a voluptății, a înșelătoriei, a iluziei, ci a adevărului și originii înalte a ființei concrete. Nu însă orice frumusețe, ci acea frumusețe solidă a formei, chiar dacă ea este ascunsă în obiecte umile sau relevată de obiecte umile*. Chinschi est un mare pictor arhetipal. (***Gh.Istrate***)

''CărÆile de vizită'' ale oraçelor vrâncene

După ***Ghidurile turistice*** ale județelor ***Vrancea*** și ***Buzău***, publicistul Alexandru Deșliu s-a dedicat centrelor urbane de pe meleagurile ***Mioriței***, în anul 2001, publicând ***Ghidurile turistice*** ale orașelor ***Panciu*** și ***Mărășești***, iar anul acesta – pe cele ale orașului ***Odobești*** și municipiului ***Adjud***. Apărute în condiții tipografice deosebite, cu imagini de arhivă și fotografii color, cărțile lui Alexandru Deșliu fac dovada unor minuțioase documentări de ordin istoric, geografic, economic, social și cultural. Cu textele transpuse din română în franceză și engleză, meritul autorului este cu atât mai mare cu cât, pe lângă datele științifice cunoscute sau cele de natură strict turistică, inserează informații culturale inedite, toate de luat în seamă de biografii marilor personalități legate de aceste locuri și care s-au învrednicit a le lăuda.

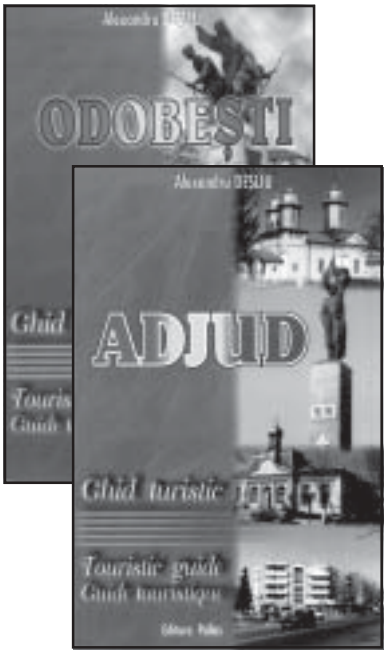

Dacă în lucrarea despre ***Odobești***, lansată în prezența unor fii de seamă ai orașului precum ambasadorul Marin Buhoară, vorbește, în capitole cu titluri sugestive – ***Memoria pământului, memoria arhivelor*** sau ***Dionysos la poalele Măgurei*** – despre una dintre cele mai vechi și mai cunoscute podgorii românești, în cartea despre ***Adjud*** se oprește asupra unor ***Basoreliefuri în bronzul timpului*** și ***Mărturii din vechime***, care au statornicit civilizațiile oamenilor de aici, capabili dintotdeauna să sporească, prin munca lor, farmecul anotimpurilor. Prin felul în care mânuiește informația și cuvântul sau așează în pagină fotografia neobositului său prieten Costică Răduc, cu care a străbătut județul în lung și în lat, Alexandru Deșliu demonstrează că este nu numai un scriitor, ci și un editor priceput. Așteptăm lucrările despre Focșani și Râmnicu-Sărat, aflate în manuscris. (***Valeriu Anghel***)

Teatrul Municipal Focçani – o instituÆie culturalå în ascensiune

Teatrul Municipal Focșani s-a înființat în anul 1994 cu actori proveniți din Teatrul Popular Mr. Gheorghe Pastia la acea dată.

Paula Grosu, Olimpia Săpunaru, George Rusu, Adrian Ovidiu Rădulescu și semnatarul acestor rânduri împreună cu Valentin Cotigă, Mihail Spiridonescu, Adina Andrei și alții au susținut zeci de reprezentații pe scena Ateneului Popular Mr. Gheorghe Pastia cu spectacole realizate de regizori importanți: Alexandru Darie (laureat UNITER), Mihai Lungeanu (laureat UNITER), Cătălin Naum (reputat profesor de Arta Actorului la UNATC București), Constantin Brehnescu și alții. Spectacole ca ***O noapte furtunoasă*** de I.L.Caragiale, ***Trei nopți cu Madox*** de Matei Vișniec, ***Slugă la doi stăpâni*** de Carlo Goldoni au făcut succes și pe marele scene bucureștene ***Nottara***, ***Rapsodia***, ***Cassandra***. Prezentul înseamnă pentru instituția focșăneană revigorare și creștere calitativă. Autoritățile locale care o patronează, Primăria și Consiliul Local Focșani, au consimțit să sprijine cultura locală în spiritul tradiției, precum și al satisfacerii nevoii de teatru a spectatorului focșănean. În actuala stagiune, patru tineri absolvenți ai Institutelor de Artă Teatrală din Iași și București s-au integrat colectivului focșănean. Cristina Maria Șerbu, Cristian Constantin Popa,

Bogdan Liviu Pintileasca și George Gâdei, alături de ceilalți colegi au dat viață personajelor din cele patru premiere realizate în cadrul acestei stagiuni: ***Baraca*** de Al.Chidean, ***Năpasta*** de I.L.Caragiale, ***Streep-Tease... în largul mării*** de Slawomir Mrozec și ***Transfer de personalitate*** de Dumitru Solomon. Finalul stagiunii a adus la rampă o nouă premieră și alți trei actori. Este vorba de Elena Andron, Marius Manole și Emilian Oprea, care au interpretat partiturile din piesa ***Buzunarul cu pâine*** de Matei Vișniec.

În această stagiune au fost oferite iubitorilor de teatru cinci premiere. Cea mai importantă dintre ele a fost cu siguranță ***Transfer de personalitate*** de Dumitru Solomon, semnată de regizorul Mihai Lungeanu. Este poate cel mai cunoscut text al lui D.Solomon, care devine, prin viziunea regizorală, o expunere cu iz de fantasmă un vis ciudat, urât, dominat de minciună, nonjustiție, trădare. Posesivitatea ia locul dragostei, viața de zi cu zi este dominată de vulg și de neputința celor din jur de a accepta că tu ești diferit, că trăiești pe cu totul alte coordonate. Spectacolul constituie un mod de a te uita altfel spre realitatea înconjurătoare, crudă, sarcastică. Fiecare privitor are ocazia de a-și scoate masca și de a căuta în interiorul sinelui valențe spirituale care să creeze apropierea de lumină. Sala Ateneului a fost arhiplină. S-a aplaudat îndelung, ceea ce ne îndreptățește să credem că publicul are nevoie și de astfel de spectacole care să provoace sentimente introspective și nu doar de comedii facile care speculează doar o relaxare efemeră. Adrian Ovidiu Rădulescu, Sorin George Rusu, Paula Grosu, Mihail Spiridonescu, Sorin Francu, Olimpia Săpunaru, Mihai Oancea, Valentin Cotigă, Angelo Ispas și Adrian Rachieru dau viață unui spectacol necesar care trebuie văzut.

Tot în această stagiune, regizorul Constantin Brehnescu a construit ***O poveste muzicală... cu Păcală***. Dramatizarea binecunoscutului basm scris de Petre Dulfu aduce pe scenă năzdrăvăniile ghidușului personaj, într-o atmosferă veselă, plină de entuziasm. Popa State, mirele, mireasa și celelalte personaje se joacă cu bucurie, interactiv, copiii luând parte la deciziile care se iau pe scenă. Râsete zglobii, aplauzele, chipurile radiind de interes ale micilor spectatori sunt cel mai mare câștig și constituie cea mai mare satisfacție pentru actori.

Teatrul Municipal Focșani – o instituție în plină dezvoltare așteaptă cu inima deschisă să-și onoreze publicul în casa sa, minunata clădire a Teatrului Pastia. (***Sorin Francu***)

Dumitru Popa - pictorul Vrancei

Dumitru Popa s-a născut în 1902, la Jariștea. A vrut să devină învățător, absolvind Școala Normală. Apoi, în 1921, Academia de Belle Arte din București, ce îl avea rector, în acea vreme, pe Camil Ressu și colegi pe Ciucurencu și Irimescu. Debutează la Focșani în 1927, în cadrul Salonului Național de Pictură, an în care face și o călătorie de studii la Istambul și Atena. După două participări "de grup", tot la Focșani (în 1931 cu Dumitru Nicorești și în 1938 cu Adrian Sucoșanu), obține, în 1939, unul dintre premiile Salonului oficial de pictură. Este prezent de nenumărate ori, de-a lungul anilor, la expoziții din București, Iași, Galați. A avut peste 30 de expoziții personale în Focșani, Bacău, Soveja. După o carieră de peste 60 de ani, la 1 aprilie 1992, pictorul Nicolae Rădvan i-a organizat expoziția retrospectivă ***Dumitru Gh. Popa la 90 de ani***.

Privind trecutul ce s-a scurs, cu maturitatea gândului meu de azi, un chinuitor și nedeslușit îndemn lăuntric mă face să aduc în memoria iubitorilor de frumos din Vrancea pe bunul meu coleg Dumitru Gh.Popa, cel care în august 1972 mi-a spus: *Bine ai venit tinere profesor în urbea noastră*.

Poate dacă trăia într-o metropolă, fie ea și de provincie, destinul său artistic ar fi fost altul. Oricum, contemporanii săi îi sunt datori, el rămânând ceea ce a fost: marele pictor al Țării Vrancei – nota undeva regretatul poet Florin Muscalu.

În cele peste 150 de tablouri, Dumitru Popa practică o pictură de mare expresivitate, bogată în sensuri metaforice. La Focșani a fost în fruntea pictorilor și profesorilor de desen care aveau să creeze o adevărată școală. Pictorul – de la nașterea căruia s-au împlinit 100 de ani – a avut o operă, o carieră inconfundabilă. Putem spune, fără a greși, că opera sa picturală se așează cu sigură modestie printre edificiile de spirit al acestui ținut. (***Gheorghe Zaiț***)

Ion Lazăr - *Labirintul de zăpadă*

E o carte de debut, despre care se poate spune și scrie și de rău și de bine, cu șanse egale de a eșua în ridicol sau sublim. Ion Lazăr nici nu sparge ușile cuvântului, dar nici nu-l aruncă în focurile ignoranței. Cu meticulozitate de artizan, el țese în taina abisurilor nocturne arabescuri de menționat. Enumăr la întâmplare: *Doamne,/ce bine e fără relief,/fără de nici o certitudine/că exist./Visurile mi sunt grele/ca niște munți/pe care trebuie/să-i duc în spate*. [***Amfora***]; *Între mine și celalt eu/încape un Dumnezeu*. [***Cuprins/necuprins***]; *Latră vulpile spiritului meu*. [***Asta e jungla mea înainte de culcare***]; *Un câine vagabond/umblă mușcând prin gând/vă rog, oratori/vă rog vorbiți pe rând*. [***Odiseu***]; *Ceața ca o milă lăptoasă* [sic!] *blândă, fără colțuri* [sigur, nu...] până la un vers tulburător: *unde veghez eu/nu-s cârtițe/și nici copaci/și, după cum se vede,/nici măcar un pol magnetic* [***Polul magnetic***].

Sunt acestea versurile unui începător?! Sau mai degrabă plânsul cuvintelor venind la el, prin cine știe ce magice inițieri, din Blaga și Bacovia? Nici un debutant nu-i străin de alte surse de inspirație.

În cazul lui Ion Lazăr pot afirma, cu certitudine, că avem de a face cu un *începător* care-și scrie poezia din alte vieți și din alte morți... Oricum, la Coza lui Ion Baciu a mai răsărit un... *învins*. Al frumosului și al sensibilității, bineînțeles! Nu-i doresc altceva decât să se învingă mereu, fără a vrea să fie nicicând învingător. Războaiele cu tine sunt cele mai pustiitoare. Dar și cele mai verosimile. (***Dumitru Pricop***)

Preşedinte MARIAN OPRIÇAN
Tel.: 0237/213057 Fax: 0237/212228

DIRECȚIA SILVICĂ VRANCEA

Vă oferă posibilitatea petrecerii unor clipe de neuitat în mijlocul codrilor legendari ai Vrancei • Spend unforgettable moments amidst the legendary woods of Vrancea

• vizitarea rezervațiilor naturale cu însoțitori competenți și asigurarea sejurului în mijlocul naturii;
• organizarea de vânători la principalele specii cu asistență specializată, condiții de cazare și masă la standarde moderne;
• prepararea și conservarea trofeelor de vânat
• pescuit sportiv în apele de munte;
• posibilitatea achiziționării unor produse specifice: păstrăv afumat și proaspăt, ciuperci și fructe de pădure.

• guided visits to natural reserves spending the night under the open sky;
• assisted hunting of various game species and high-standard room-and-board services;
• preparation and preservation of game trophies;
• fishing in mountain brooks;
• purchase of fresh and smoked trout, mushrooms, berries.

BANCA COMERCIALÅ ROMÂNÅ
SUCURSALA JUDEæEANÅ VRANCEA

Str. Fundåtura Cuza-Vodå nr.1, Focçani
Telefon: 0237-217700 Fax: 0237-217769

BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ
BANCA DE CARE AVEȚI NEVOIE!

Promovarea și sprijinirea activității economice a județului pe plan intern și extern

Str. PRUNDULUI nr.1
CÂMPINEANCA, jud. VRANCEA
Tel./fax: 0237-221.361; 0237-221.603

♦ CONSTRUCæII HIDROTEHNICE, CIVILE ÇI INDUSTRIALE
♦ HIDROIZOLAæII
♦ PREFABRICATE DIN BETON
♦ AGREGATE SORTATE ÇI BETOANE
♦ TÄMPLĂRIE DIN LEMN
♦ TÄMPLĂRIE DIN PVC
♦ PLASĂ SUDATĂ
♦ PRESTAæII DE TRANSPORT SI UTILAJE
♦ REPARAæII CAPITALE AUTO
♦ CONFECæII METALICE ORNAMENTALE

SIBAREX

♦ COMERæ ENGROS ÇI ENDÉTAIL

VRANCART
ADJUD - ROMÂNIA
Str. Ecaterina Teodoroiu nr. 17
Tel: 0237-640.800 Fax: 0237-641.720 E-mail: vrancart@vrancart.ro

- Director general: ing. Dan Simionescu
- Director tehnic: ing. Nicoleta Gherghe
- Director economic: ec. Tatiana Botez
- Director comercial: ing. Dinu-Dănuț Stanciu
- Director dezv.-personal: ec. Mihai-Marcel Botez

❑ **VRANCART SA ADJUD este cel mai mare producător de hârtie de toaletă și unul dintre cei mai importanți producători de carton ondulat și ambalaje din carton ondulat din România.**

❑ **În anul 2000 Vrancart a fost autorizat de către firma engleză Lloyd's Registers Quality Assurance privind implementarea Sistemului Managementului Calității, conform ISO 9002.**

VRANCART SA PRODUCE ÇI LIVREAZĂ:
♦ hârtie de toaletă, semifabricat çi role;
♦ carton ondulat tip Ii; tip III normal çi micro-ondulat; tip V, formate plane çi cutii;
♦ hârtie fluting, 120 - 150.

VRANCART SA ADJUD deține în prezent o cotă de 35 la sută din piața internă. Pe plan extern, hârtia de toaletă se exportă în Ungaria, Grecia, Iugoslavia, Italia, Germania, Republica Moldova.

VRANCART ARE GRIJĂ DE DUMNEAVOASTRĂ ȘI DE PRODUSELE DUMNEAVOASTRĂ!

Primar DECEBAL GABRIEL BACINSCHI
Tel.: 0237/216735